

Memo van de gedeputeerde

L.W.L. Pauli

Gedep. Economie en Internationalisering

Onderwerp

ERAC rapport en Eindverslag OP Zuid-Nederland 2007-2013

Datum

19 april 2017

Documentnummer

4179279

AanProvinciale Staten van
Noord-Brabant**Kopie aan**

-

Van

Hans Overbeek

Telefoon

(073) 681 25 87

Email**Bijlage(n)**Eindverslag OP-Zuid
2007-2013

Geachte Statenleden,

Op 7 april 2017 is tijdens het Platform Internationalisering gesproken over de huidige programmaperiode OP Zuid 2014-2020. U vroeg om het ERAC rapport "Inventarisatie Europese middelen in Noord-Brabant 'nulmeting' september 2016". Deze is reeds opgenomen in Ibabs, als bijlage bij de stukken 'Platform Internationalisering' bij de Statendag van afgelopen vrijdag 7 april.

Verder vroeg u om het overzicht van de cofinancieringsbijdrage van Noord-Brabant aan de projecten uit te breiden met de cofinanciering van overige publieke en private bijdragen. Deze uitsplitsing treft u hieronder in het overzicht aan. Het gaat om de daadwerkelijke uitgaven niet om de commiteringen.

Het onderstaande overzicht wijkt af van het overzicht dat gepresenteerd is tijdens het Platform internationalisering van 7 april jl..

De peildatum van het onderstaande overzicht is 19 april 2017. De peildatum van het gepresenteerde overzicht was 24 maart 2017.

	Verkregen Europese middelen	Provinciale cofinanciering	Overige publieke bijdrage	Private bijdrage	Totaal gemobiliseerde projectkosten in Brabant
OP Zuid	€ 28.326.624	€ 11.235.663	€ 12.477.096	€ 46.879.478	€ 98.918.861
Interreg VA	€ 15.132.870	€ 7.680.000	€ 5.713.343	€ 89.127.137	€ 117.653.350
POP3	€ 3.886.432	€ 836.101	€ 0	€ 11.057.470	€ 15.780.003
Totaal	€47.345.926	€ 19.751.764	€18.190.439	€147.064.085	€232.352.214

Cofinanciering vanuit Noord-Brabant aan de Europese Programma's OPZuid, Interreg VA en POP3 in de huidige periode (2014-2020) - 2014 tot 19 april 2017

Tot slot wil ik u via deze memo graag informeren over het Eindverslag van het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013. Dit verslag treft u aan in de bijlage als ingekomen stuk.

Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013

Eindverslag

Colofon/ Identificatie

Dit is een uitgave van Stimulus Programmamanagement namens de beheersautoriteit provincie Noord-Brabant.

Copyright 2017

Mede mogelijk gemaakt door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling.

Redactie:

Foto's:

Stimulus Programmamanagement
Stichting Life Sciences Incubator Maastricht,
provincie Zeeland, World Class Maintenance (bron:
Fraunhofer), gemeente Maastricht, provincie
Limburg, AutomotiveNL, Ft Innovations BV,
gemeente 's Hertogenbosch, AquaPro Holland BV,
Tocardo Tidal Power, provincie Noord-Brabant,
Stimulus Programmamanagement.

Vormgeving en realisatie:

Applepie communicatie

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Operationeel Programma
Zuid-Nederland 2007-2013

Beheersautoriteit
provincie Noord-Brabant

Eindverslag
over de uitvoering

Subsidiabel gebied: provincie Noord-Brabant,
provincie Limburg, provincie Zeeland

Programmeringsperiode: 2007-2013

Programmanummer (CCI-nr.): CCI 2007 NL
16 2 PO 003

Titel van het programma: Operationeel
Programma Zuid-Nederland 2007-2013

Verslagjaar: 2007-2013

Datum van goedkeuring van het eindverslag
door het Comité van Toezicht: 3 maart 2017

Inhoudsopgave *Eindverslag OP-Zuid 2007-2013*

Een woord vooraf.....	4	3	Uitvoering naar prioriteit.....	30
Verantwoording.....	5	3.1	Prioriteit 1 'Kenniseconomie, ondernemerschap en innovatie'	30
Inleiding	6	3.1.1	Voortgangsanalyse en verwezenlijking van de doelstellingen	30
1 Sociaal-economische ontwikkelingen in relatie tot OP-Zuid.....	8	3.1.2	Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	38
1.1 Algemeen	8	3.2	Prioriteit 2 'Attractieve regio's'	38
1.2 Demografische ontwikkelingen	9	3.2.1	Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse	38
1.3 Landschap, milieu en duurzaamheid	9	3.2.2	Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	42
1.4 Sociaal-economische ontwikkeling in Nederland	10	3.3	Prioriteit 3 'Stedelijke dimensie'	42
1.5 Sociaal-economische ontwikkeling in Zuid-Nederland.....	11	3.3.1	Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse	42
1.5.1 Arbeidsmarkt	12	3.3.2	Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	43
1.5.2 OPZuid 2014-2020	14			
2 Algemene rapportage van de uitvoering van het OP-Zuid.....	16	4	EFRO-/CF-programma's: grote projecten	44
2.1 Resultaten OP-Zuid 2007-2013	16	5	Technische Bijstand.....	46
2.1.1 Informatie over de fysieke resultaten van het Operationeel Programma	18	5.1	Automatisering.....	48
2.1.2 Financiële informatie	22	6	Voorlichting en publiciteit.....	50
2.1.3 Informatie over de uitsplitsing van het gebruik van de fondsen.....	23	6.1	Inleiding	50
2.1.4 Bijstand per doelgroep.....	24	6.2	Voorschriften Europese Commissie	50
2.1.5 Terugbetaalde of opnieuw gebruikte bijstand	24	6.3	Kenmerkend voor deze programmaperiode.....	50
2.1.6 Kwalitatieve analyse.....	24	6.4	Inrichting van de OP-Zuid communicatie	51
2.2 Informatie over de inachtneming van de communautaire wetgeving.....	26	6.4.1	Externe communicatie.....	51
2.3 Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	26	6.4.2	Interne communicatie	51
2.4 Wijzigingen in verband met de uitvoering van het operationeel programma.....	26	6.5	Communicatie over resultaten van het programma.....	51
2.5 Belangrijke wijziging als bedoeld in artikel 57 (EG) Nr. 1083/2006	27	6.5.1	Publicatie lijst van begunstigden	51
2.6 Complementariteit met andere instrumenten.....	27	6.5.2	Uitgifte van persberichten	51
2.7 Toezicht en evaluatie.....	27	6.5.3	Medewerking of deelname aan bezoeken/ bijeenkomsten/publicaties derden.....	51
		6.5.4	Europa om de hoek website.....	52
		6.5.5	Europa om de hoek Kijkdagen	52
		6.5.6	Uitgifte van jaarverslagen.....	53
		6.5.7	Film.....	53
		6.5.8	Stimulus TV	53
		6.6	Afsluiting programma.....	53

Bijlagen

Bijlage 1 Categorisering van de bijstand uit het Operationeel Programma Zuid-Nederland (EFRO) voor de periode 2007-2013 deel A conform art 11 (EG) nr. 1828-2006

57

Bijlage 2 Cumulatieve splitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie in het jaarlijks verslag en het eindverslag over de uitvoering.....

63

Bijlage 3 Organisatie van het Operationeel Programma Zuid-Nederland.....

69

Een woord vooraf

Hierbij bied ik u namens de provincie Noord-Brabant, de beheersautoriteit van het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013 (OP-Zuid), het eindverslag van het OP-Zuid 2007-2013 aan.

In 2007 is het OP-Zuid 2007-2013 met veel ambitie van start gegaan. Het OP-Zuid 2007-2013 betreft het tweede programma waarin Zuid-Nederlandse samenwerking vorm heeft gekregen. Deze samenwerking is de afgelopen zeven jaar op een goede manier uitgebouwd en vormt inmiddels ook de basis van het programma 2014-2020.

Het is verheugend om te zien dat in het programma projecten zijn ondersteund die variëren van het versterken van het innovatie ecosysteem tot concrete projecten die productontwikkeling van MKB'ers faciliteren. Ook bood het programma mogelijkheden voor projecten die een bijdrage leverden aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat in de provincies Noord-Brabant, Limburg en Zeeland. Ten slotte hadden de grote steden de mogelijkheid om projecten uit te voeren ten bate van de attractiviteit van hun binnenstad.

Naast de kwaliteit van de ondersteunde projecten, verdient ook de uitvoering een compliment. De verantwoording van de projectkosten is de laatste jaren verder verbeterd. Na de onderbreking van het programma in 2010 is dankzij een verbeterplan het officiële foutenpercentage onder de 2%-norm gebleven.

Ook hebben we in deze programmaperiode belangrijke lessen geleerd, waarvan we in de nieuwe programmaperiode groot profijt zullen hebben. Zo zijn we, mede daartoe gevraagd door de Europese Commissie, gestart met het opstellen van een Regionale Smart Specialisation Strategy (RIS3) om de focus op het werken aan de Europese programma's te verbeteren. De projectbeoordeling is vanuit de diverse thematische Stuurgroepen overgedragen aan één deskundigencommissie, die een wisselende samenstelling kent. En last but not least heb ik als voorzitter van het Comité van Toezicht het stokje overgedragen aan mijn collega, gouverneur Bovens van provincie Limburg, zodat de beheersautoriteit onder onafhankelijk toezicht is komen te staan.

Bij het schrijven van dit voorwoord zijn de voorbereidingen met betrekking tot de nieuwe programmaperiode (2021-2027) alweer in volle gang en kijken we vooruit naar voortzetting van onze vruchtbare samenwerking!

Met vriendelijke groet,
Prof. Dr. W.B.H.J. van de Donk

*Voorzitter Comité van Toezicht
Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013*

Verantwoording

Onder verantwoordelijkheid van de beheersautoriteit, de provincie Noord-Brabant, wordt het eindverslag gedaan van de inhoudelijke en financiële resultaten en de werkzaamheden in het kader van het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013 (CCI 2007 NL 16 2 PO 003).

Het eindverslag wordt opgesteld conform de vereisten van de Europese Commissie, zoals neergelegd in artikel 67 van (EG) Nr. 1083/2006 en de Uitvoeringsverordening (EG) Nr. 1828/2006. Het eindverslag is het einddocument in het kader van het beheer van het Operationeel Programma:

- Het geeft inzage in de uitvoering van het Operationeel Programma en het proces dat zich tussen de Europese Commissie en beheersautoriteit afspeelt.
- Het is een einddocument voor het Comité van Toezicht op basis waarvan het programma kan worden afgesloten.
- Het is de hoofdbron van informatie over het Operationeel Programma en als zodanig een discussiestuk voor het Comité van Toezicht en de jaarlijkse vergadering met de Europese Commissie, de beheersautoriteit en de lidstaat.
- Het is een voorwaarde voor betalingen van de Europese Commissie.

Het eindverslag OP-Zuid 2007-2013 is op 3 maart 2017 door het Comité van Toezicht te Eindhoven goedgekeurd en conform artikel 67 van (EG) Nr. 1083/2006 aan de Europese Commissie aangeboden. Het eindverslag wordt elektronisch verstuurd naar de Europese Commissie via het SFC 2007*.

Naast deze integrale versie wordt tevens een digitale publiekssamenvatting uitgegeven.

Leeswijzer

In de inleiding wordt een beschrijving gegeven van de doelstellingen en achtergronden van het programma. Meer informatie over de organisatie van het OP-Zuid is te vinden in bijlage 3: Organisatie van het Operationeel Programma Zuid-Nederland.

Hoofdstuk 1 schetst het sociaal-economisch kader in de periode 2007-2015. Daarbij wordt gekeken naar Nederland als geheel en Zuid-Nederland in het bijzonder.

In hoofdstuk 2 wordt de voortgang van de uitvoering van het OP-Zuid beschreven. In dit hoofdstuk wordt een voorgeschreven indeling gehandhaafd, waarbij wordt gekeken naar de resultaten tot nu toe. Hierbij wordt ingegaan op een analyse van de voortgang, informatie over de inachtneming van de communautaire wetgeving, eventuele uitvoeringsproblemen en de daarbij gehanteerde oplossingen, wijzigingen, complementariteit met andere EU-instrumenten en tot slot toezichtregelingen.

Hoofdstuk 3 licht de uitvoering toe van de in het OP-Zuid benoemde prioriteiten. In dit hoofdstuk wordt informatie gegeven over de verwezenlijking van de doelstellingen en de materiële en financiële voortgang per prioriteit.

In Hoofdstuk 4 worden grote projecten (indien van toepassing) uitgelicht.

Hoofdstuk 5 is gewijd aan prioriteit 4 'Technische Bijstand'.

Hoofdstuk 6 verschaft informatie over het communicatieplan en de uitvoering ervan, de uitgevoerde publiciteits- en voorlichtingsmaatregelen en de gebruikte communicatiemiddelen.

* System for Fund Management in the European Community

Inleiding

Voor u ligt het eindverslag van het OP-Zuid 2007-2013. Hiermee presenteren de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland tezamen met de GSB-steden¹ de resultaten van het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013 (OP-Zuid). In dit eindverslag wordt de verantwoording van het programma afgelegd. Alle projecten die zijn gerealiseerd met middelen vanuit het EFRO programma worden gepresenteerd. Tevens is er aandacht voor de uitvoering binnen Zuid-Nederland zoals de organisatie, communicatie. Ondanks een crisis midden in deze projectperiode wordt het programma volledig benut en vormt deze een goede basis voor het programma 2014-2020. De samenwerking tussen de provincies zoals deze is ingezet vanaf 2007 wordt sterk doorgezet en verbreedt zich naar meer thema's dan alleen het OP-Zuid.

In maart 2000 stellen de Europese leiders zich ten doel van de Europese Unie in 2010 de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie ter wereld te maken. Deze strategie moet zorgen voor een duurzame economische groei met meer en betere banen en een hechtere sociale samenhang en zal daarbij het leefmilieu respecteren. Deze doelstellingen samen worden de 'Lissabon- en Göteborg-doelen' genoemd. Afgeleid van de Lissabon-strategie wordt het OP-Zuid opgesteld met daarin nadrukkelijk als doelstelling: "Zuid-Nederland kenmerkt zich op Europees niveau op het vlak van innovatie en economische dynamiek door het stimuleren van een kennisintensieve en duurzame groei, waarbij de regio een koploperspositie binnen Nederland ambieert. Een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat is daarvoor een randvoorwaarde."

Het OP-Zuid behaalt de doelstellingen zoals opgenomen in het programmadocument. Er worden projecten ondersteund op het gebied van innovatie en ondersteuning van de kenniseconomie. Daarnaast investeren de publieke organisaties flink in een aantrekkelijk woon-, werk-, en leefklimaat. Het OP-Zuid maakt deze projecten mede mogelijk. Het programma heeft een bijdrage kunnen leveren aan een innovatief ondernemingsklimaat in Zuid-Nederland. Door het beschikbaar stellen van de bedrijfsgerichte regelingen binnen prioriteit 1 draagt OP-Zuid in rechtstreekse zin bij aan de innovatiekracht van MKB'ers. Dit is van groot belang in verband met het economische herstel na de economische crisis. Hiermee biedt OP-Zuid MKB'ers de mogelijkheid om te blijven innoveren. In de volgende hoofdstukken worden hiervan de belangrijkste resultaten vermeld.

Voor de financiering van de organisatie van het programma, het administratief beheer en communicatie-activiteiten, is als vierde prioriteit 'Technische Bijstand' toegevoegd. Het Operationeel Programma Zuid-Nederland wordt door de Europese Commissie bij beschikking van 13 juni 2007 goedgekeurd (CCI 2007 NL 16 2 PO 003). De looptijd van het programma beslaat de periode 2007 tot en met 2015. De formele startdatum van het programma is 1 januari 2007, de laatste projecten worden op 31 december 2015 afgerond.

¹ GSB steden zijn: Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch, Tilburg, Venlo, Heerlen, Maastricht en Sittard-Geleen.

Brains Unlimited

Prioriteit: 1

Projectaanvrager: SLIM – Stichting Life Sciences Incubator Maastricht

Regio: Limburg

Subsidie EFRO: € 4.000.000

Totale projectkosten: € 18.570.454

Beschrijving van het project:

Met Brains Unlimited is op Maastricht Health Campus een nieuw researchplatform voor imaging gerealiseerd waarmee wetenschappers en bedrijfsleven nieuwe inzichten ontwikkelen in menselijk gedrag en in veel voorkomende ziekten als Alzheimer, MS, epilepsie en metabole en regeneratieve geneeskunde. Scannexus exploiteert het geïntegreerde scannerlab met een in de wereld

unieke combinatie van drie humane MRI-scanners van 3T, 7T en het ultrahoge magneetveld 9.4T. BiopartnerII, dat huisvesting biedt aan spin-off bedrijven, maakt ook deel uit van het complex. Het project is mogelijk gemaakt door Europa, provincie Limburg, gemeente Maastricht, universiteit Maastricht en particuliere partijen als Siemens en het MUMC+.

1

Sociaal-economische ontwikkelingen in relatie tot OP-Zuid

Hoofdstuk 1 schetst het sociaal-economisch kader voor de programmaperiode 2007-2013. Daarbij wordt gekeken naar Nederland als geheel en Zuid-Nederland in het bijzonder. In de periode 2007-2013 heeft de economische crisis een grote invloed op de economie en de maatschappij. In navolging van een crisis in de financiële wereld belandt de economie wereldwijd in een crisis. In de afgelopen periode wordt deze crisis ook weer afgewend en groeit de economie weer als zodanig. Dit is zeker het geval in Zuid-Nederland.

Figuur 1.1 Zuid-Nederland

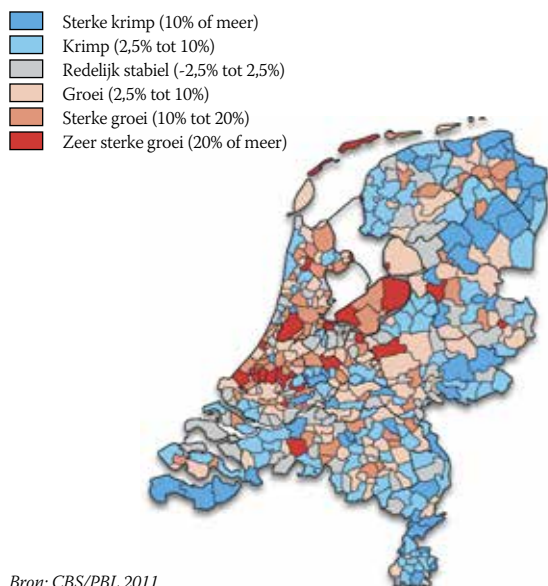
1.1 Algemeen

Het OP-Zuid heeft betrekking op de drie zuidelijke provincies van Nederland: Noord-Brabant, Limburg en Zeeland. Deze drie provincies, met een gezamenlijke oppervlakte van 8.861 km², beslaan tezamen ca. 26% van de totale oppervlakte van Nederland. Kenmerkend voor Zuid-Nederland is de centrale ligging in Noordwest-Europa. Zuid-Nederland kent een sterke internationale oriëntatie en belangrijke delen van het achterland bevinden zich in België en Duitsland. De regio onderhoudt van oudsher historische en culturele banden met de omliggende regio's. De landsgrenzen vervagen en in dit licht biedt de ligging van Zuid-Nederland belangrijke kansen voor de regio. Van oudsher hebben de Zuid-Nederlandse provincies sterke banden met de buurlanden. Zuid-Nederland ligt in het hart van Europa. Daardoor heeft Zuid-Nederland de nadelen van een perifere ligging in nationaal verband kunnen omzetten in de voordelen van een gunstige positie ten opzichte van zijn Europese omgeving. De website van de provincie Limburg spreekt over Limburg als 'De hand die Nederland uitstrekt naar Europa'.

1.2 Demografische ontwikkelingen

Nederland telt aan het eind van 2015 ongeveer 17 miljoen inwoners, waarvan bijna 4 miljoen (ca. 21%) in Zuid-Nederland. Wat de bevolkingsopbouw betreft, valt op te merken dat de provincies Limburg en Zeeland beide een relatief hoge vergrijzing kennen. In Limburg is 22% van de bevolking ouder dan 65 jaar en in Zeeland 22%. Noord-Brabant ligt met 19% iets hoger dan het gemiddelde van Nederland als geheel (18%¹). In vergelijking met het jaar 2000 valt op dat de bevolking in de zuidelijke provincies ook steeds verder vergrijst. De verschillen tussen regio's binnen Nederland lijken de komende decennia toe te nemen. Als de huidige trek naar de stad doorzet, blijven vooral de Randstad en enkele andere dichtbevolkte regio's in Nederland groeien, terwijl krimp vooral optreedt in dunner bevolkte regio's langs de randen van Nederland. Daarnaast zijn er veel regio's waarbinnen het onzeker is of er krimp dan wel groei zal optreden. Waar in het ruimtelijk beleid tot nu toe is uitgegaan van een perspectief van groei, moet vanaf nu ook worden uitgegaan van een perspectief van krimp en onzekerheid. Om in te spelen op deze zogenaamde 'Silver Economy', heeft de provincie Limburg als een van de speerpuntsectoren dan ook het cluster Health, Care en Cure opgenomen in haar beleidsvisie. Hiermee anticipeert de provincie op een steeds groter wordende vraag op dit gebied.

Figuur 1.2 Bevolkingsgroei 2010-2040 (per gemeente)

Bron: CBS/PBL 2011

Binnen OP-Zuid worden op dit vlak projecten beschikt. Voorbeelden zijn 'De kennisinfrastructuur van het CvC' in Maastricht, 'Brains Unlimited' (faciliteren en stimuleren van neurowetenschappelijk toegepast onderzoek, het valoriseren van kennis en het samenbrengen van onderzoek en bedrijvigheid) en 'Pilotfase RRR' (pilotonderzoek op het

gebied van integratie van behandeling van reuma met daarbij aandacht voor re-integratie en revalidatie). Daarnaast zet de provincie Limburg een campagne op om mensen naar Limburg toe te krijgen. Aan deze campagne levert het OP-Zuid ook een bijdrage in het kader van het project 'Regiobranding Zuid-Limburg'.

In de provincie Zeeland wordt in mei 2010 het plan van aanpak gepubliceerd: 'Hoe om te gaan met bevolkingskrimp: Het routepad!'. Hierin wordt per beleidsthema een nieuw uitgangspunt benoemd en beschreven welke acties de provincie Zeeland oppakt met haar partners. Maar ook acties en projecten waarbij de provincie niet direct betrokken is, worden hierin genoemd. Op economisch gebied vormen innovatie en een beter aansluitende arbeidsmarkt de speerpunten. Daarbij is er extra aandacht voor zorg. Als een van de initiatieven op dit gebied wordt in 2011 het project 'MVP: realisatie kennis-, innovatie- en leer- werkomgeving' beschikt. Hierbinnen wordt in samenwerking met de onderwijsinstellingen van Zeeland een leer-werkomgeving ingericht om jonge mensen perspectief te bieden in de provincie Zeeland.

In de periode van 1990 tot 2040 zal de bevolking in Zuid-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen met respectievelijk 10 en 13,9% dalen². De Nederlandse bevolking als geheel zal tot 2040 blijven toenemen. Na 2040 zal volgens de nationale bevolkingsprognose de totale Nederlandse bevolking afnemen. Echter, verwacht wordt dat in Zuid-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen rond 2025 het aantal jongeren juist weer zal toenemen. Dit zal in Zuid-Limburg uiteindelijk leiden tot een daling van het aantal 65-plussers. De provincie Noord-Brabant kent de bovenstaande problematiek veel minder. Er is geen sprake van een krimpende bevolking. Echter, om de economie te accommoderen, is het wel belangrijk dat Noord-Brabant een gekwalificeerde beroepsbevolking behoudt. Het beleid is dan ook veelal hierop gericht. Ook in het nieuwe OP wordt er daarom voor gekozen om Human Capital te stimuleren binnen investeringsprioriteit 1. Hierbij wordt ook sterk aangesloten bij het 'techniekpact' en de roadmaps van de diverse topsectoren.

1.3 Landschap, milieu en duurzaamheid

Zuid-Nederland is rijk aan afwisselende en waardevolle landschappen, variërend van de Zeeuwse kust tot het Brabantse Groene Woud en het Limburgse Heuvelland. Dit blijkt uit het feit dat zeven van de twintig nationale parken en vier van de twintig nationale landschappen (gedeeltelijk) in Zuid-Nederland liggen. Niet alleen de bevolking van Zuid-Nederland waardeert het natuurschoon: maar liefst 31% van de toeristische overnachtingen in Nederland vindt plaats in Zuid-Nederland. Hierdoor is echter de

¹ CBS: Regionale kerncijfers 2016

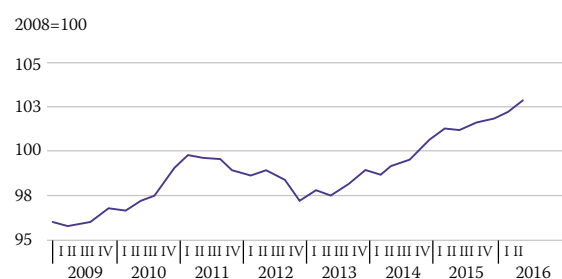
² CBS: Delfzijl en omstreken krimpen het snelst

recreatiedruk in deze provincies relatief hoog. Binnen het programma bestaat voor met name de provincie Zeeland de mogelijkheid om binnen de sterke toeristische sector projecten in te dienen. Eerder al worden binnen OP-Zuid enkele projecten gehonoreerd, zoals 'Entree Brouwersdam', de 'Fietsrouteplanner Zuid-Nederland', 'Brouwersdam Hotspot for Active Leisure' en 'Reconstructie Oude haven Hulst'.

1.4 Sociaal-economische ontwikkeling in Nederland

De periode vanaf 2007 kenmerkt zich door een economisch turbulente periode. De wereld verkeert na de malaise op de financiële markten in 2009 in een diepe recessie. In deze periode heeft een open economie zoals die van Nederland hier ook last van. "Onze economie kan een stootje hebben." Met die woorden probeert minister Bos van Financiën in januari 2008 de groeiende onrust weg te nemen. In februari 2009 blijkt dat de economie in een recessie is beland. Het dreigt een diepe crisis te worden, met jarendertigproporties. De aandelenbeurzen zakken helemaal in, de AEX daalt zelfs tot onder de 200 punten. De werkloosheid dreigt gigantisch op te lopen, vooral in de bouw. In Nederland en Europa worden met verdeeld succes maatregelen genomen om de crisis het hoofd te bieden. Vanaf 2011 vertoont de Nederlandse economie herstel. Door de inzet van velen bereikt de Nederlandse economie in 2015 weer de omvang van vóór de crisis.

Figuur 1.3 Ontwikkeling BBP 2009-2016

Bron: CBS

Het herstel van onze economie zet door. Toch blijft het herstel onzeker door onder meer de Brexit, de lage rentes en het ruime monetair beleid in de EU en de VS. De groei van de Nederlandse economie komt in 2016 en 2017 uit op 1,7%. De werkloosheid neemt in 2016 af tot 6,2% en blijft in 2017 stabiel. Het overheidstekort daalt naar 1,1% van het BBP in 2016 en 0,7% in 2017³.

De Nederlandse economie staat er dus weer beter voor. Het kabinet spant zich de afgelopen jaren in om een duurzaam economisch herstel mogelijk te maken. Maatregelen op het terrein van de arbeidsmarkt, de

woningmarkt, de zorg en de overheidsfinanciën zijn pijnlijk, maar noodzakelijk. Daarvan plukken we nu de vruchten. Voor de middellange en lange termijn bieden trends als digitalisering en de transitie naar een CO₂-arme energievoorziening volop kansen voor de Nederlandse economie. De impact van digitalisering op economische groei is groot. Ongeveer een derde deel van de groei in de periode 1990-2013 is ICT-gerelateerd. Nieuwe digitale diensten en markten ontstaan en stellen hoge eisen aan de digitale infrastructuur. In het OP-Zuid 2014-2020 wordt op deze tendensen ingespeeld. In de eerste calls van het OP-Zuid is het aandeel projecten op deze terreinen al zichtbaar.

Figuur 1.4 Macrocijfers Nederland

	2016*
Bruto Binnenlands Product	1,70
Relevante wereldhandel	3,40
Bruto investeringen bedrijven	5,00
Productie	2,20
Overheidsbestedingen	0,80
Consumptie huishoudens	1,30
Koopkracht	2,80
Arbeidsproductiviteit	0,60

Bron: CBP

* mutaties per jaar in %

In 2015 geven bedrijven, publieke onderzoeksinstituten en het hoger onderwijs samen ruim 13,6 miljard euro uit aan Research en Development (R&D). Dat is 3% meer dan het jaar ervoor. De uitgaven aan R&D stijgen al enkele jaren licht. De R&D-uitgaven zijn vorig jaar goed voor ongeveer 2% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Dat percentage ligt vrijwel even hoog als in voorgaande jaren. Bedrijven geven met 7,5 miljard euro het meeste geld uit aan R&D. Publieke onderzoeksinstituten besteden samen ruim 1,6 miljard euro aan R&D, het hoger onderwijs bijna 4,4 miljard euro.

De R&D-uitgaven van bedrijven richten zich in 2015 voornamelijk op toegepast onderzoek en experimentele ontwikkeling (90%). Zo'n 10% van de uitgaven wordt gebruikt voor fundamenteel onderzoek. Dit soort onderzoek richt zich op de vergroting van wetenschappelijke kennis, bijvoorbeeld het zoeken naar een allesomvattende theorie in de natuurkunde of het ontrafelen van biologische mechanismen. Toegepast onderzoek richt zich op het maken van (nieuwe) producten en medicijnen of bijvoorbeeld de reductie van CO₂-uitstoot⁴. De bovenstaande figuur toont wat in het OP-Zuid 2007-2013 ook duidelijk waarneembaar is in Zuid-Nederland. Ondanks de jaren waarin de economie duidelijk tegenwind heeft, gaan bedrijven en instellingen door met investeren in R&D. Het OP-Zuid biedt hiervoor ook de mogelijkheid aan.

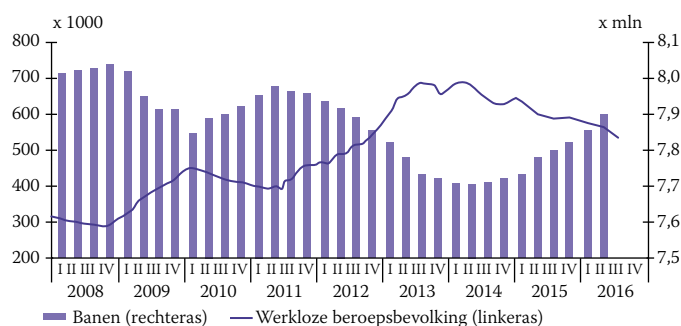
³ www.cpb.nl

⁴ www.cbs.nl

Het is denkbaar dat in Nederland de groei van de werkgelegenheid hoger en de werkloosheid lager uitvalt dan geraamd. De werkloosheid daalt in 2016 naar 6,2%, maar deze afname zet naar verwachting niet door in 2017. Als gevolg van het economisch herstel trekt de werkgelegenheid dit jaar aan, terwijl het arbeidsaanbod slechts beperkt toeneemt (zie figuur 2.8, links). Vanaf de tweede helft van 2016 zijn bedrijven voorzichtiger met het aannemen van personeel. Daardoor neemt de werkgelegenheidsgroei in 2017 af. Tegelijkertijd stijgt het arbeidsaanbod verder, waardoor de werkloosheid stabiel blijft. De groei van het arbeidsaanbod is in beide jaren relatief beperkt, omdat ontmoedigden hun terugkeer op de arbeidsmarkt uitstellen. De arbeidsmarkt reageert met enige vertraging op het economische herstel. Naar verwachting herstellen bedrijven via een hogere arbeidsproductiviteit eerst hun winsten. Hierdoor neemt de werkgelegenheid pas in 2015 toe. De ontwikkeling van de werkgelegenheid volgt ongeveer die van de productie. Dat is duidelijk anders dan in de periode daarvoor, waarin de werkgelegenheidsontwikkeling door productiviteitsstijgingen achterblijft bij de productie-ontwikkeling.

Figuur 1.5 Werkloosheid en banen, gecorrigeerd voor seizoeninvloeden

Bron: CBS

De diepte en duur van de recessie worden de afgelopen jaren onderschat. Betekent dit ook dat de effecten ervan op lange termijn negatief uitpakken, of is de positieve boodschap dat we de nadelige effecten ervan in de jaren daarna nu overschatten? Op de lange termijn zal de economie zich herstellen. De groei op de lange termijn wordt bepaald door structurele factoren, niet door de timing van overheidsuitgaven en belastingen.

1.5 Sociaal-economische ontwikkeling in Zuid-Nederland

Als geen enkel ander landsdeel herbergt Zuid-Nederland een innovatieve, op kennis gebaseerde dynamische economie en een goed leefklimaat. De regio beschikt over een brede industriële basis, research-capaciteit en een uniek netwerk van makers en ontwerpers. Het gaat om grote ondernemingen en MKB (inclusief start-ups), maar ook om onderzoeks-, kennis- en opleidingsinstituten. Op basis van deze sterktes kan Zuid-Nederland een grote bijdrage leveren aan de realisatie van de Europese doelen. Maar de crisis van 2008 heeft ook in Zuid-Nederland grote impact. De oorzaak hiervan is dat vooral de industrie in 2008 hard wordt getroffen door de recessie, die begint in de chemische, elektrotechnische, machine- en transportmiddelenindustrie. De vraag naar producten uit binnen- en buitenland loopt scherp terug. De genoemde bedrijfstakken zijn in Nederland relatief sterk geconcentreerd in de provincies Noord-Brabant (vooral in de regio Eindhoven) en Limburg (met name in Zuid-Limburg).

De Zuid-Nederlandse economie heeft dan een waarde van ongeveer 20% in het BNP. De economie in Brabant is de grootste in het landsdeel Zuid. Vanaf 2014 is er sprake van een opleving. Met name voor Noord-Brabant geldt, dat de economie weer stevig groeit. Limburg en Zeeland blijven hierbij enigszins achter.

De economie in Noord-Brabant profiteert van de breed gedragen economische groei. De laatste jaren groeit de Noord-Brabantse economie sterker dan de landelijke economie. De basis van de economie is breed en de industrie neemt hierbij een bovengemiddeld gewicht in. Zij is dan ook gevoelig voor conjunctuurwisselingen. Het bedrijfsleven in Noord-Brabant richt zich in sterke mate op het buitenland. Samen met Zuid-Holland is Noord-Brabant ook de provincie met de meeste export. Uit een recent onderzoek van het CBS blijkt dat de provincie Noord-Brabant koploper is op het gebied van onderzoek en ontwikkeling. Een kwart van de Nederlandse R&D-uitgaven gebeurt in deze provincie. Daarnaast is de provincie goed voor 22% van de R&D-werkgelegenheid en huist 18% van de R&D-bedrijven en -instellingen in Noord-Brabant. Ook wat betreft de zogenaamde R&D-intensiteit – de R&D-uitgaven afgezet tegen de omvang van de economie (gebaseerd op het

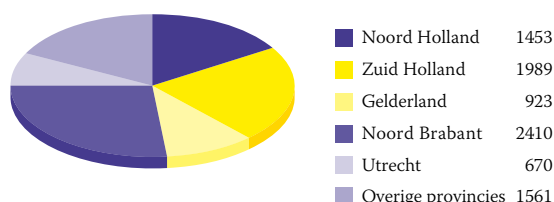
Figuur 1.6 Economische groei Nederland en regionaal in %

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nederland	3,4	3,9	1,9	-3,9	1,7	1,5	-1,2	-0,9	0,7	2,0	1,7*
Zeeland	2,1	6,3	2,2	-3,2	2,0	0	-0,2	-0,5	0,2	1,6	1,9*
Brabant	3,9	3,3	1,1	-5,1	1,7	2,0	-1,7	-1,0	1,2	2,6	2,6*
Limburg	2,5	4,0	-0,4	-4,6	1,1	1,2	-1,0	-1,2	0,2	1,7	1,8*

Bron: CBS en ING *prognose

BBP) – blijkt Noord-Brabant koploper. Terwijl de R&D-intensiteit in 2014 voor Nederland als geheel uitkomt op 1,36%, bedraagt deze in Noord-Brabant 2,4%. In Zeeland en Limburg is deze respectievelijk 0,63% en 1,34%.

Figuur 1.7 Nederlandse R&D-uitgaven naar provincie in 2014 in € x mln

Bron: CBS

De Limburgse economie loopt in die periode iets achter bij de landelijke ontwikkelingen. In 2015 komt de groei uit onder het landelijke gemiddelde. In Limburg zijn het vooral de op het binnenland gerichte sectoren die groei kennen. De exporterende sectoren ondervinden last van de groeivertraging in China⁵.

Paradoxaal is dat de bovengemiddelde aanwezigheid van de procesverwerkende industrie zorgt voor de economische groei, terwijl wordt verwacht dat juist deze aanjaagfunctie kleiner wordt, waardoor de groei vertraagt tot onder het landelijk gemiddelde. Op dat vlak betekent de heropening van VDL NedCar een impuls voor de industriële productie en een verbetering van het vestigingsklimaat van de regio voor toeleverende bedrijven. Daarnaast zet de provincie in op verdere clustering van onderzoek en bedrijvigheid op de Brightlands Chemelot Campus, de Maastricht Health Campus en Greenport Venlo.

Ook de Zeeuwse economie kent een grote afhankelijkheid van de industrie, maar de omvang ervan is kleiner dan die in de overige twee provincies. De landbouw en maakindustrie leveren een belangrijke bijdrage aan de economie. Binnen de industrie speelt de chemie een belangrijke rol. Deze sector kent, mede vanwege hoge kosten voor grondstoffen en energie, stevige concurrentie van buiten Europa.

Kunstmestfabrikant Yara besloot onlangs echter wel om ook de komende jaren te blijven investeren in de productielocatie in Zeeland. In de regionale economie als geheel treedt verbreding van het herstel op. Daardoor gaan de op het binnenland gerichte sectoren, zoals de bouw, detailhandel en zakelijke dienstverlening, weer richting hun niveau van voor de crisis. Het blijft gunstig voor Zeeland dat de economie in de buurlanden België en Duitsland groeit. Dit is goed voor de onderlinge handel en de exportkansen van het regionale bedrijfsleven, maar zorgt ook voor een toename van de bestedingen door toeristen in de Zeeuwse detailhandel en recreatieve sector.⁶ De slechts gematigd groeiende industriële productie is echter ongunstig voor de groei van de economie in Zeeland. De commissie structuurversterking

en werkgelegenheid Zeeland (commissie Balkenende) doet in 2015 een onafhankelijk onderzoek naar mogelijkheden om de economische structuur en werkgelegenheid in Zeeland te versterken. In het rapport staat dat een duurzame groei van de Zeeuwse economie alleen maar mogelijk is door de opgaven en strategische agenda van Zeeland te verbinden aan strategische agenda's en activiteiten buiten de provinciegrenzen. Dit alles in combinatie met bestuurlijke daadkracht.

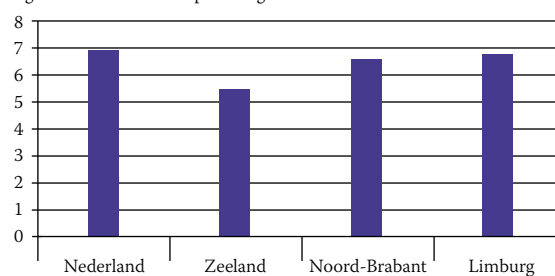
1.5.1 Arbeidsmarkt

In 2014 is de werkloosheid in Nederland hoog. Dit is ook merkbaar in de drie zuidelijke provincies. Echter, alle drie de provincies liggen onder het landelijke gemiddelde. Zeeland heeft zelfs al jaren de laagste werkloosheid van Nederland. Afgezet tegen het landelijk gemiddelde presteert de Brabantse arbeidsmarkt in verhouding iets beter.

Gedurende 2013 en het eerste kwartaal van 2014 is ook in Noord-Brabant nog sprake van een toenemende werkloosheid. Met een werkloosheidspercentage van 7,7 zit de provincie in het derde kwartaal van 2014 onder het landelijke cijfer (8,0%) en wordt het omslagpunt op de arbeidsmarkt bereikt. In 2015 daalt de werkloosheid verder en beweegt deze onder het landelijk gemiddelde. Ook in 2016 daalt de werkloosheid verder.

Het aantrekken en opleiden van voldoende capabel personeel en management vormt een belangrijke uitdaging voor de industriële sector in de regio. Door innovatiegedreven groei zal de vraag naar hoger opgeleiden sterker toenemen dan de vraag naar lager opgeleiden. Niet alleen R&D, maar ook de mechanisering van de productie vereist personeel dat zowel over vakkennis beschikt als voldoende gekwalificeerd is om met steeds complexere robots en andere machines te werken. Om in deze behoefte te voorzien, wordt in het nieuwe OP-Zuid middels interventie op het gebied van human capital getracht om in dit kader projecten te ontwikkelen.

Figuur 1.8 Werkloosheidspercentage 2015

Bron: CBS

In Limburg wordt eenzelfde probleem gesignaleerd als in Zuidoost-Brabant, namelijk een mismatch op de arbeidsmarkt. De crisis legt een rookgordijn over een snel

⁵ ING economisch bureau: regio's in 2016

⁶ ING economisch bureau: regio's in 2015

Waterpoort naar Waterdunen

Prioriteit: 2
Projectaanvragers: Provincie Zeeland

Regio: Zeeland
Subsidie EFRO: € 1.800.000
Totale projectkosten: € 7.149.635

Beschrijving van het project:

Waterdunen is een 350 hectare groot estuariën natuur- en recreatiegebied in aanbouw in West Zeewuws-Vlaanderen, tussen Breskens en Groede. Waterdunen combineert natuur, recreatie en getijdenwerking in een innovatieve kustversterking met veiligheid als randvoorwaarde. Waterdunen is een samenwerkingsproject van de Provincie Zeeland,

het waterschap Scheldestromen, de gemeente Sluis, het Zeewuws Landschap en recreatieondernemer Molecaten. Een essentieel onderdeel van Waterdunen betreft de aanleg van de getijdenduiker, de zogenaamde 'Waterpoort' in de dijk bij het Killeltje omdat hiermee een gecontroleerd, gereduceerd getij in het natuurgebied mogelijk gemaakt wordt.

groeiend probleem. Wanneer de economie aantrekt, ontstaat in Limburg – vooral door demografische ontwikkelingen – een groot tekort aan werknemers. Niet alleen zullen er meer banen zijn dan mensen, ook hebben de beschikbare mensen niet de vereiste opleidingen en/of competenties. De reeds bestaande werkloosheidsverschillen tussen de verschillende Limburgse regio's kunnen hierdoor toenemen. Vooralsnog ligt de piek van het provinciale werkloosheidspercentage in het eerste kwartaal van 2014 op 9,1. Landelijk bedraagt de werkloosheid op dat moment 9%. In de daaropvolgende kwartalen treedt in Limburg een duidelijke daling op. Inmiddels zit de provincie qua werkloosheidsniveau weer onder het landelijk gemiddelde.

Van alle provincies kent Zeeland de laagste werkloosheid. In 2013 bedraagt deze 5,8% tegenover 8,3% landelijk. Na de werkloosheidsstijging in 2013 lijkt de situatie op de Zeeuwse arbeidsmarkt in 2015 te stabiliseren. In Zeeland is vooral de zorgsector de banenmotor. In tien jaar tijd groeit deze sector met maar liefst 6.420 banen, genoeg om de volledige teruggang in de landbouw, visserij, agribusiness en industrie op te vangen. Ook hier spelen demografische ontwikkelingen en vergrijzing een grote rol. Aangezien de Zeeuwse bevolking verder zal vergrijzen, vormt de achterblijvende arbeidsparticipatie van ouderen een uitdaging.

Concluderend kan gesteld worden dat de economische ontwikkelingen in Nederland in de periode 2007-2013 turbulent zijn. Na de diepe crisis van 2008/2009 is de regio er weer bovenop gekomen. Er worden weer investeringen gedaan in innovatie en het bedrijfsleven.

Echter, met name voor Limburg en Zeeland geldt, dat ze als krimpregio voor een serieuze opgave staan in de toekomst. In het nieuwe OP-Zuid staat met name de bijdrage aan de maatschappelijke uitdagingen centraal en worden via de regionale innovatiestrategie keuzes gemaakt aan welke innovatieve kansen subsidies worden toegekend.

1.5.2 OPZuid 2014-2020

Het regionaal economisch beleid krijgt de afgelopen jaren een krachtige impuls door het landelijk beleid van de sleutelgebiedenaanpak (Pieken in de Delta). Kenmerkend voor dat beleid is inzetten op waar je als regio goed in bent, met name in internationaal opzicht. Ook in de nieuwe beleidsagenda's naar 2020 toe (Europa 2020, Topsectorenbeleid en Brainport 2020) zien we deze tendens terug. De drie provincies spelen in hun beleidskeuzes hierop nadrukkelijk in.

Zuid-Nederland is de hotspot in Nederland op het gebied van innovatie. 45% van de private R&D-investeringen wordt gedaan in Zuid-Nederland, bijna 3,5 miljard euro jaarlijks. Vier van de vijf mondiale R&D-spelers in Nederland zijn in Zuid-Nederland gevestigd. Voor Zuid-Nederland zijn vooral de topsectoren hightech, chemie en agrofood van groot belang. Deze drie zijn in Nederland verantwoordelijk voor 68% van de private R&D-uitgaven en dragen gezamenlijk bijna de helft van de Nederlandse export, de motor van de economische groei. Deze sectoren zijn sterk in Zuid vertegenwoordigd en representeren een aanzienlijke werkgelegenheid en een grote bijdrage aan de R&D-inspanningen, export en toegevoegde waarde. De topsectoren logistiek en life sciences & health zijn in verhouding in aanzienlijke mate vertegenwoordigd in de regio. Wanneer we kijken naar de presentie van topsectoren in Zuid-Nederland, zien we het volgende beeld van hun relatieve zwaarte in Nederland.⁷ In het huidige OP-Zuid is de focus op deze economische sectoren goed zichtbaar. De projecten binnen prioriteit 1 vallen voor ongeveer 60% binnen deze sectoren of zijn daar sterk aan verwant. Voor de MKB-subsidies geldt, dat 95% van de ondersteunde MKB'ers in deze sectoren valt. In de RIS3 zijn sterke clusters van bedrijvigheid geïdentificeerd en is een sterkte-zwakte-analyse van het landsdelige innovatiesysteem opgenomen. Zuid-Nederland heeft een sterke concurrentiepositie. Niet alleen vanwege de sterke economische en innovatieve factoren, maar ook vanwege de relatie tussen werk-, woon- en leefklimaat.

De bevolking vergrijst, waardoor de groei van potentiële beroepsbevolking stagneert (aanvankelijk zou deze dalen, maar door de oprekking van de AOW is de daling beperkt). Daardoor valt de economische groei (een resultante van arbeidsproductiviteit en aantal werkenden) in de toekomst structureel lager uit. Om de economische groei op peil te houden, is de stijging van arbeidsproductiviteit dus cruciaal. Vandaar dat RIS zich richt op innovatie. Maar er is urgentie geboden om de positie vast te houden en verder uit te bouwen. De RIS3 geeft de ambitie weer op welke wijze deze concurrentiepositie kan worden behouden.

⁷ Smart Specialisation Strategy RIS3 Zuid: De kunst van het combineren

Programmabureau World Class Maintenance

Prioriteit: 2

Projectaanvrager: Brabantse Ontwikkelings Maatschappij NV

Regio: Zuidwest

Subsidie EFRO: € 442.026

Totale projectkosten: € 1.133.398

Beschrijving van het project:

Het Programmabureau World Class Maintenance ontstaat in 2007 om de maintenance-sector een boost te geven met innovaties. Daarnaast is de stichting de kennisborger van maintenance in Zuid-Nederland. Per 31 juli 2015 sluit deze stichting en wordt de nieuwe stichting World Class Maintenance (WCM) opgericht. Nog steeds stimuleert WCM 'slim onderhoud' voor de Nederlandse industrie door onderhoudskennis te ontwikkelen, te verspreiden en toe te passen. Voor

haar partners, maar ook voor de maatschappij als geheel. WCM voert daarvoor cross-sectorale innovatieprojecten uit, ontwikkelt een onderwijsprogramma en werkt aan een actief netwerk waarin asset owners, serviceleveranciers, kennis- en onderzoeksinstellingen en de overheid participeren. Daarnaast is WCM sinds 1 januari 2017 samengegaan met de FME-branchevereniging Profion en verzorgt nu ook de belangenbehartiging voor haar leden richting de politiek.

2

Algemene rapportage van de uitvoering van het OP-Zuid

Dit hoofdstuk beschrijft de uitvoering van het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013. Hierbij wordt een voorgeschreven indeling gehandhaafd, waarbij wordt gekeken naar de resultaten van het OP-Zuid. In dit hoofdstuk wordt onder andere het programma geanalyseerd op zowel financieel vlak als op inhoudelijk vlak, worden wijzigingen beschreven ten aanzien van de communautaire wetgeving en worden wijzigingen in verband met de uitvoering besproken. In Hoofdstuk 3 zal een nadere analyse worden gegeven op prioriteitsniveau.

2.1 Resultaten OP-Zuid 2007-2013

De hoofddoelstelling van het OP-Zuid luidt: 'Zuid-Nederland kenmerkt zich op Europees niveau op het vlak van innovatie en economische dynamiek door het stimuleren van een kennisintensieve en duurzame groei, waarbij de regio een koploperspositie binnen Nederland ambieert. Een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat is daarvoor een randvoorwaarde.' Het OP-Zuid richt zich op economische innovatie en met name de economische innovatie binnen het MKB dat aanwezig is in de regio. Het programma richt zich specifiek op verbetering van het regionale concurrentievermogen en de werkgelegenheid. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar het innovatieve MKB in de genoemde topsectoren en hun relaties met kennisinstellingen en grote

bedrijven. Het OP-Zuid is ingericht naar drie inhoudelijke prioriteiten:

1. Kenniseconomie, ondernemerschap en innovatie
2. Attractieve regio's
3. Stedelijke dimensie

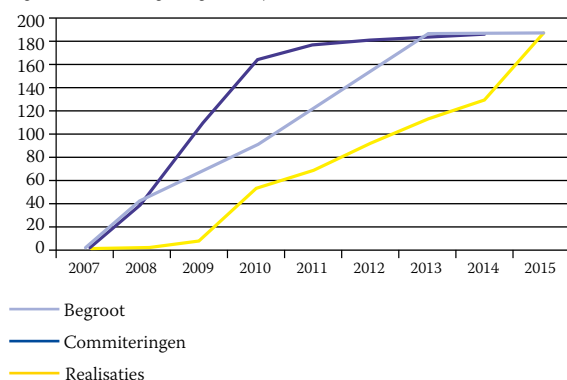
Vanuit deze ambitie en met deze prioriteiten hebben de provincies, Noord-Brabant, Zeeland en Limburg voor het eerst een Zuid-Nederlands programma vormgegeven en uitgevoerd. In de periode 2007-2013 is er gekozen voor een landsdelige uitvoering van het EFRO programma. Voor de provincies is dit een nieuwe samenwerking. In een convenant worden de uitvoeringsafspraken gemaakt tussen de drie provincies en de 9 Grote Steden in Zuid Nederland. Hierin wordt ook afgesproken dat de projecten volgens een vast patroon tussen de provincies gehonoreerd moeten worden. Het uiteindelijke resultaat is dat daadwerkelijk de financiële verdeling tussen de provincies nagenoeg is uitgekomen. Sterker nog, de periode 2007-2013 resulteert in een Regional Innovation Strategy die als basis dient voor het OP-Zuid 2014-2020. Dit programma wordt in december 2014 goedgekeurd en vormt het kader voor het nieuwe OP-Zuid, dat wederom een landsdelige samenwerking kent met dezelfde partners. Het programma is inmiddels van start en gedurende de eerste twee jaren worden al diverse calls uitgezet. Een

aantal projecten wordt geselecteerd dat opvolging geeft aan initiatieven die in het programma 2007-2013 zijn gestart. Hiermee zien we dat de ontwikkelingen die in de periode 2007-2013 worden ingezet ook worden vervolgd en verdiept binnen het nieuwe programma. De landsdelige samenwerking leidt ook tot meer samenwerking tussen de provincies op andere terreinen. Zo is de MKB Innovatieregeling voor Topsectoren (MIT) ook een landsdelige uitvoering en trekken de provincies gezamenlijk op in het kader van de MKB agenda in Nederland.

Het OP-Zuid heeft een investeringsomvang van bijna 650 miljoen euro. Deze investeringen worden gepleegd in innovatieprojecten, in het vestigingsklimaat, maar ook in de stedelijke omgeving. Het programma wordt in 2010 al grotendeels gecommitteerd. Met andere woorden, na de introductie is er meteen veel animo voor het programma. Het programma wordt in 2008 opengesteld volgens de 'first come, first serve' methodiek, waardoor met het beoordelen van aanvragen kan worden begonnen. Eind 2008 wordt het eerste project beschikt binnen het programma. Dit betreft het project 'Informatiecentrum Bastionder' van de gemeente 's-Hertogenbosch. De snelle uitputting van het programma zorgt er voor dat er in het begin van de periode veel projecten worden beschikt waardoor er minder mogelijkheden zijn voor thema's later in het programma. Dit zorgt ervoor dat in de periode 2014-2020 gebruik wordt gemaakt van de tendersystematiek. Door een betere spreiding wordt de balans van het programma inhoudelijke en uitvoeringstechnisch beter. Ondanks dat de middelen snel worden ingezet, worden de inhoudelijke doelstellingen van het programma gehaald.

Figuur 2.1 Verdeling budget over jaren (in € x mln)

Zoals eerder gemeld, komt er voor bijna 650 miljoen euro aan totale investeringen in de regio terecht. Op voorhand is het de verwachting dat met de EFRO-toekenning vanuit de Europese Commissie ongeveer 462 miljoen euro omgezet zal worden. Het programma wordt dus veel groter.

Definitie Totale Subsidieabele Kosten:

De basis van verantwoording van het programma is het totaal aan subsidieabele kosten (TSK), gefinancierd uit de EFRO, publieke en private middelen. De originele TSK EC Beschikking bedroeg € 462 mln.

Als afrekenbasis voor de Europese Commissie geldt: zodra 462 mln. aan TSK is goedgekeurd door de Europese Commissie, dan is daarmee de 185,9mln. EFRO verantwoord.

In de verantwoording in dit eindverslag worden twee verschillende TSK's onderscheiden.

- *TSK EC Betaalaanvraag (€ 480 mln.) Alle door de eerste en tweede lijn gecontroleerde kosten.* Kosten die door de beheersautoriteit en certificeringsautoriteit (eerste lijn) zijn gecontroleerd en gecertificeerd, via een betaalaanvraag zijn ingediend bij de Europese Commissie en door de auditautoriteit (tweede lijn) ge-audit. Deze TSK is hoger dan de beschikking om hiermee een maximale claim op de EFRO te kunnen doen.
- *TSK MA Realisatie (660 mln.) Alle gemaakte en door de beheersautoriteit (MA) goedgekeurde kosten door de binnen het programma ondersteunde concrete acties.* Het totaal van de "TSK EC Betaalaanvraag" en de door het programma beoordeelde en geaccepteerde kosten die niet bij de Europese Commissie zijn ingediend maar wel door de beheersautoriteit zijn gecontroleerd.

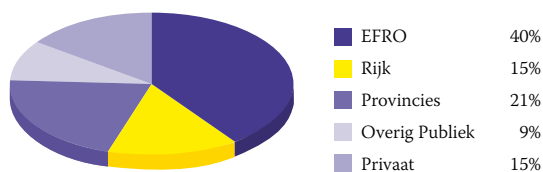
Uitgangspunt voor de financiële verantwoording is de TSK EC Betaalaanvraag (€ 480 mln.).

Uitgangspunt voor de inhoudelijke verantwoording is de TSK MA Realisatie (€ 660 mln.). Daarmee wordt het volledig resultaat van het programma inzichtelijk gemaakt.

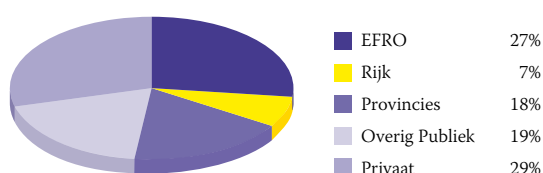
De hefboom van de investering uit de Europese Commissie is ongeveer 3,5. Dat betekent dat het programma tweeënhalve keer groter is dan voorzien. Uit figuur 2.3 blijkt dat met name de overige publieke partners en de private partners relatief en absoluut meer bijdragen dan vooraf verwacht. De bijdrage van private partijen zit enerzijds in de bijdrage van MKB-bedrijven in de MKB-regelingen binnen het OP-Zuid. Hieruit blijkt dat een subsidieprogramma voor bedrijven de mogelijkheid biedt om innovaties anti-cyclisch te ontwikkelen. Met een bijdrage van 29% kan worden geconcludeerd dat private partijen enerzijds betrokken zijn bij het programma en anderzijds in staat zijn om Europese financiering te combineren met innovatieve initiatieven. Gesteld kan worden dat op programmaniveau de beoogde financiële doelstellingen worden behaald. De totale subsidieabele kosten zijn veel hoger dan vooraf

geprognosticeerd. Provincies, gemeenten, kennisinstellingen en bedrijven dragen veel meer bij dan verwacht.

Figuur 2.2 Begrote cofinanciering

Figuur 2.3 Gerealiseerde cofinanciering

Binnen het OP-Zuid 2007-2013 worden 576 projecten ondersteund. Deze projecten zijn divers van aard. In het begin van het programma worden er veel initiatieven ondersteund gericht op een landsdeelbrede ondersteuning van het MKB op het gebied van innovatieadvies. De intermediare organisaties zoals de Regionale Ontwikkelingspartijen, de Kamer van Koophandel voeren een viertal projecten uit, gericht op het aanjagen van innovatie in het MKB. In de eerdere jaarverslagen wordt bij deze projecten uitgebreid stil gestaan, voorbeelden zijn 'Actieplan Groei', 'de Toekomstbedrijven' en 'Innovatie Zuid'. Daarnaast wordt direct gestart met de uitvoering van de MKB subsidies. De aanjaagprojecten zorgen ervoor dat er voldoende aanwas is van projecten in het resterende deel van het programma. In een later deel van het programma worden veel meer projecten goedgekeurd ter ondersteuning en stimulering van het innovatieve vestigingsklimaat. Het programma levert wat dat betreft een concrete bijdrage aan een ondernemingsklimaat waarin innovaties centraal staan. Zoals uit hoofdstuk 1 al blijkt is de regio Zuid Nederland, de regio waar de meeste uitgaven in R&D zijn. Het OP-Zuid blijkt heel effectief in het ondersteunen van MKB bedrijven. Het programma kent een laagdrempelig karakter waarmee MKB bedrijven goed in staat zijn om ondersteunt te worden. De innovatieregeling voor de bedrijven wordt ook na het programma doorgezet, met nationaal geld (MIT) maar ook met EFRO in het OP-Zuid 2014-2020.

2.1.1 Informatie over de fysieke resultaten van het Operationeel Programma

Zoals in het jaarverslag van 2011 is aangegeven, vindt in 2011 een herijking van de indicatoren plaats. De Europese Commissie geeft in maart 2009 in een zogenaamd 'Working Document' nadere concretisering van de definities. Geconstateerd wordt dat het OP-Zuid op twee indicatoren definities hanteert die inmiddels door de Europese Commissie zijn aangepast. Deze indicatoren in prioriteit 1 zijn dus oorspronkelijk beoordeeld conform definities uit het verleden. Het betreft hier de indicatoren 'Aantal R&D-projecten' en 'Aantal samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis-/researchinstellingen'. In het verleden zijn hier de absolute waarden gehanteerd, maar nu blijkt uit de herziene definities dat hier enkel een 0 of 1 mogelijk is. Dit wil dus zeggen dat als er binnen een project sprake is van meerdere R&D-projecten, de score 1 is. Dit geldt ook voor de indicator 'Samenwerkingsverbanden'. De definitie doet echter veel projecten tekort. Binnen het OP-Zuid wordt een aantal projecten gefinancierd dat juist rechtstreeks innovatieprojecten initieert. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de projecten 'Maintenance Valuepark', 'Logistics Accelerator', 'Helixer', 'De Wijk van Morgen'. Hiervoor geldt dat conform de definitie dit maar als 1 geteld wordt. De doelwaarden zijn bij verlening echter wel bepaald met in het achterhoofd dat er binnen één project meerdere innovatietrajecten kunnen worden ondersteund of meerdere samenwerkingsverbanden mogelijk zijn. De definitie van de Europese Commissie is op dit vlak echter anders en leidt ertoe dat doelwaarden in de verleningsbeschikking niet meer overeenkomen met de uitvoering. Dit geldt ook voor de beoordeling van de projecten van de MKB-subsidies. De beoordeling bij aanvraag is met een andere interpretatie van de definities gedaan dan de definities die in 2009 worden vastgesteld. Daardoor worden ze ook pas later door de landelijke werkgroep in Nederland geïmplementeerd. Wanneer de definities worden vastgesteld, is het programma al voor 80% gecommitteerd middels verleningsbeschikkingen, met daarin de opgenomen indicatoren. In het OP-Zuid wordt ervoor gekozen om deze omissie via de vaststellingsbeschikkingen op te lossen. Bij de adviezen over de eindrapportages worden voor de indicatoren, zoals hierboven benoemd, dan ook de waardes opgenomen conform de definities van de Europese Commissie. Daarna worden de aangepaste indicatoren in de vaststellingsbeschikking doorgevoerd.

Op basis van de vastgestelde projecten zijn in de tabellen 2.1, 2.2 en 2.3 de eindopgaven op de indicatoren weergegeven. Het gaat hier dus om de gerealiseerde indicatoren, zoals opgenomen in de vastgestelde projecten.

Om tot een goede inschatting te komen van de indicator, wordt in de aanvraagfase van een project met de aanvrager besproken in hoeverre de begrote indicatoren realistisch zijn. Daarnaast dient de aanvrager een gedegen onderbouwing te geven van de opgegeven indicatoren. Een aantal indicatoren is lastiger te beoordelen dan andere. Bovendien zijn de te behalen indicatoren afhankelijk van andere externe factoren. Uit de committeringen blijkt dat de indicatoren uit prioriteit 1 veel hoger zijn dan is begroot bij het OP-Zuid. Ook blijkt dat bij de realisatie van projecten indicatoren vaak lager uitvallen dan op voorhand is begroot en gecommitteerd. Er is hierop echter geen sanctie, aangezien uit de activiteiten van het project blijkt dat de uitvoerders van de projecten wel alle inspanningen hebben gedaan om de indicatoren te kunnen bereiken. Ondanks het feit dat projecten lagere realisaties laten zien, worden de doelstellingen met betrekking tot de indicatoren in prioriteit 1 behaald. Het feit dat begunstigden de resultaten positiever inschatten dan dat er in werkelijkheid wordt gerealiseerd, is echter wel een belangrijke les voor toekomstige programma's.

In tabel 2.1 wordt een toelichting gegeven op de indicatoren voor prioriteit 1. Maar ook projecten uit prioriteit 2 (tabel 2.2) en 3 (tabel 2.3) scoren op deze indicatoren. Hierbij valt te denken aan de projecten 'World Class Maintenance Management' (aanjagen en faciliteren van de maintenance

sector), 'Waterpoort naar Waterdunen' (innovatieve turbine in de primaire waterkering) en 'Human Capital in de wijk' (ondersteuning startende ondernemers). De indicatoren in de prioriteiten 2 en 3 zijn makkelijker te beoordelen dan de projecten in prioriteit 1. Het gaat hierbij namelijk om indicatoren die een binair karakter hebben. Het blijkt lastig te zijn om de doelstellingen in deze prioriteiten te behalen. De projecten zijn groter dan vooraf ingeschat waardoor er minder projecten in deze prioriteiten worden uitgevoerd. Daardoor worden de indicatoren kwantitatief niet behaald (zie hoofdstuk 3). Binnen prioriteit 2 en 3 zijn veelal de gemeenten die projecten uitvoeren. Het zijn echter niet de partijen die voor directe economische bedrijvigheid zorgen, maar de randvoorwaarden creëren zodat ondernemers, bewoners en bezoekers zich kunnen ontplooiën en zorgen voor die economische bedrijvigheid.

In de tussentijdse voortgangsrapportages is te zien dat de realisatie op de indicatoren wat deze projecten betreft nihil is. Pas bij daadwerkelijke oplevering van de projecten is te zien dat de realisatie op de indicatoren wordt behaald. De beoordeling bij de eindrapportage kan ertoe leiden dat diverse gerealiseerde indicatoren flink lager uitvallen dan de gecommitteerde indicatoren en ook lastig bij te sturen zijn. In het volgende hoofdstuk zal dieper worden ingegaan op de concrete realisaties van de bovenstaande indicatoren.

Tabel 2.1 Beschikte indicatoren prioriteit 1

Prioriteit 1			
Indicator		Cumulatief t/m 31-12-2015	Totaal
Aantal R&D-projecten	Resultaat	453	
	Doel*		350
	Uitgangssituatie		n.v.t.
R&D-investeringen privaat (in €)	Resultaat	173.257.900	
	Doel*		100.000.000
	Uitgangssituatie		n.v.t.
R&D-investeringen publiek (in €)	Resultaat	76.382.986	
	Doel*		20.000.000
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven < 5 jaar	Resultaat	1.985	
	Doel*		250
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal ondersteunde MKB-bedrijven	Resultaat	3.986	
	Doel*		1200
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis-/researchinstellingen	Resultaat	286	
	Doel*		275
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen (in fte)	Resultaat	3.821	
	Doel*		510
	Uitgangssituatie		n.v.t.

* De doelen zijn niet per jaar vastgelegd

Tabel 2.2 Beschikte indicatoren prioriteit 2

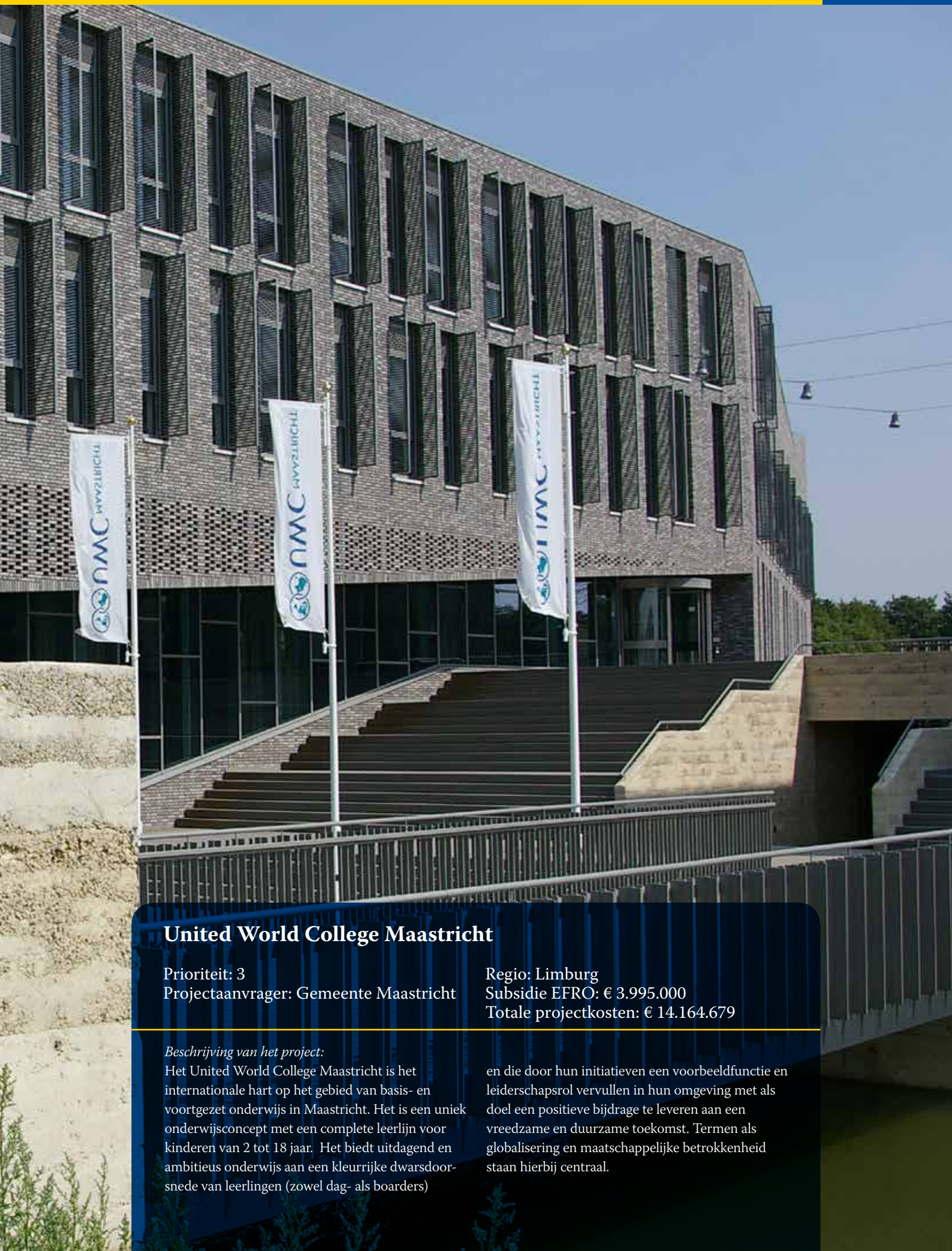
Prioriteit 2			
Indicator		Cumulatief t/m 31-12-2015	Totaal
Aantal projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed	Resultaat	17	
	Doel*		30
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal toeristische/recreatieve projecten	Resultaat	14	
	Doel*		40
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal projecten gericht op verbetering bereikbaarheid	Resultaat	15	
	Doel*		20
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal hectare bedrijfsterreinen gemoderniseerd	Resultaat	668	
	Doel*		600 ha
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal projecten gericht op milieu (incl. externe veiligheid en luchtkwaliteit)	Resultaat	13	
	Doel*		10
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen (in fte)	Resultaat	692	
	Doel*		250
	Uitgangssituatie		n.v.t.

* De doelen zijn niet per jaar vastgelegd

Tabel 2.3 Voortgang op indicatoren prioriteit 3

Prioriteit 3			
Indicator		Cumulatief t/m 31-12-2015	Totaal
Aantal projecten gericht op ondernemerschap, stads-/wijkeconomie	Resultaat	25	
	Doel*		50
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal projecten gericht op participatie leefbaarheid of sociale activering	Resultaat	20	
	Doel*		40
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal hectare bedrijfslocatie gemoderniseerd	Resultaat	2.881	
	Doel*		36
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen	Resultaat	39	
	Doel*		48
	Uitgangssituatie		n.v.t.
Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen (in fte)	Resultaat	812	
	Doel*		220
	Uitgangssituatie		n.v.t.

* De doelen zijn niet per jaar vastgelegd

United World College Maastricht

Prioriteit: 3

Projectaanvrager: Gemeente Maastricht

Regio: Limburg

Subsidie EFRO: € 3.995.000

Totale projectkosten: € 14.164.679

Beschrijving van het project:

Het United World College Maastricht is het internationale hart op het gebied van basis- en voortgezet onderwijs in Maastricht. Het is een uniek onderwijsconcept met een complete leerlijn voor kinderen van 2 tot 18 jaar. Het biedt uitdagend en ambitieus onderwijs aan een kleurrijke dwarsdoorsnede van leerlingen (zowel dag- als boarders)

en die door hun initiatieven een voorbeeldfunctie en leiderschapsrol vervullen in hun omgeving met als doel een positieve bijdrage te leveren aan een vreedzame en duurzame toekomst. Termen als globalisering en maatschappelijke betrokkenheid staan hierbij centraal.

2.1.2 Financiële informatie

Tabel 2.4 geeft de financiële informatie van OP-Zuid zoal deze is ingediend in de eindstaat. Hieruit blijkt dat er meer is gedeclareerd dan volgens de financiële tabel noodzakelijk is, namelijk € 480.046.182. Met deze omvang kan de bijdrage van de Europese Commissie worden uitgekeerd.

Bij Europese programma's is het van belang dat geld dat beschikbaar wordt gesteld door de EU ook tijdig wordt besteed. Daartoe bestaat de zogenaamde N+2 regeling. Dit betekent dat gelden die ter beschikking worden gesteld binnen twee jaar dienen te worden uitgegeven. Ieder operationeel programma dient te rapporteren over het feit of de N+2 regel ook daadwerkelijk wordt gehaald. De N+2 norm wordt geen enkel jaar overschreden en het verloop van het programma loopt financieel gezien goed.

In de eerste kolom van tabel 2.5 (kolom A) staat welke

bedragen er per jaar door de EU beschikbaar worden gesteld. Deze wijken af van de oorspronkelijke beschikking, omdat door de crisis het eerste uitvoeringsjaar (2007) is verspreid over de totale looptijd van het programma. In kolom B staan deze bedragen cumulatief en volgens N+2 weergegeven. Dit vormen dus de bedragen waaraan getoetst moet worden. In kolom C staat vermeld welke betaalaanvragen tot nu toe tot stand zijn gebracht. Het betreft hier de cumulatieve staat tot en met de laatste betaalaanvraag. Dit bedrag is gebaseerd op de daadwerkelijk door de certificeringsautoriteit gecertificeerde betaalaanvragen en de hiermee corresponderende opvraag van EFRO-gelden. Ook deze bedragen zijn cumulatief. De kolommen D en E geven de voorschotten weer die eenmalig door de Europese Commissie zijn verstrekt en kolom F ten slotte bevat de totale cumulatieve realisatie. Deze kolom dient te worden getoetst aan kolom B. Zichtbaar is dat met het indienen van de einddeclaratie, het totaal beschikbare bedrag van € 185.900.000 wordt gedeclareerd.

Tabel 2.4 Financiële informatie

	Basis voor berekening van de bijdrage van de unie (totale kosten) in €	Totaal bedrag van de door de begunstigde betaalde gecertificeerde subsidiabele uitgaven in €	Overeenkomstige overheidsbijdrage in €
Prioriteit 1 Kenniseconomie, ondernemerschap en innovatie	233.719.082	234.132.810	126.039.207
Prioriteit 2 Attractieve regio's	114.778.918	131.950.279	117.656.044
Prioriteit 3 Stedelijke ontwikkeling	99.053.000	99.090.094	97.447.836
Prioriteit 4 Technische Bijstand	14.873.000	14.873.000	14.873.000
Totaal	462.424.000	480.046.182	356.016.087

Tabel 2.5 N+2

Jaren	Tranche (A)	N+2 (B)	Betaalaanvragen t/m BA17 (C)	5% voorschot (D)	2.5% extra voorschot (E)	Totale realisatie (F)
2007	-	-	-	-	-	-
2008	26.166.667	-	-	9.295.000	4.647.500	13.942.500
2009	26.566.667	-	7.349.725	-	-	21.292.225
2010	27.066.667	26.166.667	30.783.263	-	-	44.725.763
2011	34.766.667	52.733.334	81.363.343	-	-	95.305.843
2012	35.366.666	79.800.001	85.974.800	-	-	99.916.993
2013	35.966.666	114.566.668	134.491.796	-	-	148.434.296
2014	-	149.933.334	163.305.597	-	-	177.248.097
2015	-	185.900.000	180.475.953	-	-	185.900.000
2016	-	-	185.900.000	-	-	-

2.1.3 Informatie over de uitsplitsing van het gebruik van de fondsen

Zoals in artikel 11 van (EG) Nr. 1828/2006 is vermeld, dient in het eindverslag een uitsplitsing te worden opgenomen naar prioritair thema, financieringsvorm, gebied, economische activiteit en plaats van uitvoering. Voor wat betreft het laatste blijkt de te hanteren codering niet altijd even gemakkelijk. Veel projecten hebben niet een specifieke plaats van uitvoering, maar een werkingssfeer die geheel Zuid-Nederland bestrijkt. De uitsplitsingen zijn opgenomen in de bijlagen 1 en 2.

- Tabel 1 Prioritair thema

Op grond van de algemene verordening voor de structuurfondsen moet het OP-Zuid bijdragen aan het bereiken van de EU-prioriteiten van de hernieuwde Lissabon-strategie: het versterken van het concurrentievermogen en het scheppen van meer banen. In de algemene verordening voor de structuurfondsen (artikel 8) is als target vastgelegd dat ten minste 75% van de middelen van doelstelling 2 moet worden ingezet voor activiteiten die hieraan bijdragen. In Nederland is 90% van de ESF-middelen geoormerkt aan de Lissabon-doelen. Binnen het EFRO-programma dient ten minste 60% hieraan bij te dragen. Binnen het OP-Zuid is 66% van de middelen geoormerkt in de categorieën die bijdragen aan de Lissabon-doelen. In bijlage 6 van het OP-Zuid programmadocument zijn de bedragen genoemd.

De stand van zaken aan het einde van het programma is dat 60% van de middelen wordt besteed aan de Lissabon-doelen. Dit ligt lager dan het voorgestelde percentage dat aan het begin van het programma is gekozen, maar op het niveau dat minimaal nodig is. Er worden tijdens de programmaperiode (te) veel projecten van grote omvang verleend binnen categorie 61, investeringen in gebiedsontwikkelingsprojecten. Dit is in lijn met de algehele voortgang van het programma: dit zijn typen projecten die voornamelijk worden verleend binnen prioriteit 2 en 3. Zoals reeds eerder aangegeven, worden ook de budgetten voor deze prioriteiten gerealiseerd conform begroting, in tegenstelling tot de innovatieprojecten. Omdat het hierbij gaat om relatief grote projecten, vindt dit zijn weerga in het percentage van de Lissabon-doelstellingen in verhouding tot de overige doelstellingen van het programma. Aan het einde van het programma wordt nog specifiek ingezet op het behalen van de Lissabon-doelstellingen. Dit mag niet baten. Wat wél positief is, is dat een aantal projecten binnen categorie 61 wel gericht is op het verbeteren van het vestigingsklimaat van innovatieve bedrijven. Daardoor dragen deze projecten indirect bij aan het behalen van de Lissabon-doelstellingen. De projecten

zorgen ervoor dat het voor innovatieve bedrijven in Zuid-Nederland goed ondernemen is.

De categorie 'Energy' laat een forse overschrijding van meer dan 17% zien. Dit komt met name door de categorie 'Renewable energy: Hydro electric, geothermal and other'. Er wordt binnen deze categorie met name geïnvesteerd in technieken op het gebied van zon, biomassa en getijdenenergie. Er worden binnen het programma twee forse projecten op het gebied van getijdenenergie ondersteund. Wat daarnaast opvalt in de eindrapportage is de grote bijdrage van projecten op het gebied van 'Research and technological development, innovation and entrepreneurship'. Er wordt ruim 40% van de middelen in deze categorieën besteed. Binnen bijna alle onderliggende categorieën is sprake van een overbesteding. Dit wordt vooral veroorzaakt door de investeringen binnen de MKB-subsidies en zorgt er automatisch voor dat op een aantal overige categorieën sprake is van een onderbesteding.

De geoormerkte categorieën op het gebied van 'Information society' blijven alle achter. Binnen het OP-Zuid zijn weinig projecten met investeringen in de information society. Dit kan te maken hebben met de stand van de techniek in Nederland op dit vlak of met de afwezigheid van bedrijven die binnen de regio Zuid-Nederland hierin zijn gespecialiseerd.

Ten slotte valt op dat de score op categorie 68, 'Support for self-employment and business start up', bijna twee keer zo hoog is dan voorzien. Dit komt vooral door een aantal incubators en ondernemingspleinen dat binnen het OP-Zuid wordt uitgevoerd. Ook de zogenaamde aanjaagprojecten vallen hieronder. Hierbij worden startende ondernemers geholpen en op die manier gestimuleerd en ondersteund om te innoveren.

- Tabel 2 Financieringsvorm

Alle projecten in het OP-Zuid ontvangen conform 'Non Repayable Aid' financiering. Het programma voorziet ook in het uitgeven van 'Venture Capital'. Hiervoor wordt in de uitvoering van het programma niet gekozen. Het programma heeft wel een aantal MKB-regelingen, maar ook deze bestaan in zijn geheel uit het geven van subsidies. Binnen het OP-Zuid wordt geen gebruik gemaakt van financieringsinstrumenten, zoals vermeld in artikel 67 uit de (EC) No. 1083/2006 verordening. Daarom is in de bijlage het Excel-bestand, zoals genoemd in het amendement op artikel 67, niet opgenomen in het eindverslag van het OP-Zuid.

- **Tabel 3 Gebied**

Het OP-Zuid-gebied beslaat over het algemeen stedelijk gebied. Dit leidt ertoe dat de meeste projecten ook in deze gebieden worden verleend. Binnen de rurale gebieden worden bijna geen projecten uitgevoerd. Doordat de nadruk in het programma op innovatie en ondernemerschap ligt, is het ook vanzelfsprekend dat projecten in stedelijke gebieden worden uitgevoerd. Het programma voorziet een groter deel van de uitgaven in de rurale gebieden. Dit komt echter niet uit. Vanuit de rurale gebieden worden weinig tot geen projecten ingediend. De projecten die in rurale gebieden worden uitgevoerd, zijn over het algemeen gericht op toerisme in de provincie Zeeland.

- **Tabel 4 Economische activiteit**

In tabel 4 valt op dat het lastig is om de projecten toe te kennen aan een economische activiteit. Er is wel sprake van spreiding, maar de categorieën waarin het hoogst wordt gescoord, betreffen vooral de restcategorieën. Veel van de projecten zijn namelijk niet op dit niveau in te delen. Daarnaast worden ook projecten met betrekking tot gebiedsontwikkeling onder categorie 22 opgenomen. De projecten binnen de MKB-subsidies worden vaak geplaatst onder categorie 06, omdat ze niet onder een specifieke activiteit te plaatsen zijn.

- **Tabel 5 Plaats van uitvoering**

De meeste investeringen in het OP-Zuid worden gedaan in de provincie Noord-Brabant. De tabel laat zien dat met name in Zuidoost-Brabant (regio Eindhoven) de meeste investeringen worden gedaan. Op de tweede plaats komt Zuid-Limburg als regio waarbinnen veel wordt geïnvesteerd. Ook is te zien dat veel investeringen plaatsvinden door projecten die de gehele regio bestrijken. Dit zijn met name de aanjaagprojecten van de regionale ontwikkelingsmaatschappijen, maar ook projecten zoals 'World Class Maintenance Management'. Zeeland is de provincie waar de minste investeringen plaatsvinden. Dit is volgens verwachting; de cofinanciering van de drie provincies is ook afgestemd op de verwachte besteding van EFRO-middelen in de betreffende provincies.

2.1.4 Bijstand per doelgroep

In het Operationeel Programma Zuid-Nederland worden geen specifieke doelgroepen benoemd. De uitvoering van het programma richt zich op alle economische sectoren, met uitzondering van een aantal sectoren waaraan steunverlening is uitgesloten. Deze zijn terug te vinden in het programmadocument van het Operationeel Programma Zuid-Nederland.

2.1.5 Terugbetaalde of opnieuw gebruikte bijstand

Ten opzichte van eerdere jaarverslagen zijn er geen nieuwe gevallen met betrekking tot terugbetaald of opnieuw gebruikte bijstand.

2.1.6 Kwalitatieve analyse

Zoals hierboven uitvoerig is beschreven, worden de in het programmadocument OP-Zuid 2007-2013 opgenomen doelstellingen ruimschoots behaald. Dit geldt ook voor de indicatoren in met name prioriteit 1. In prioriteit 2 en 3 worden ze in ieder geval benaderd. De impact van deze projecten is echter groter dan de indicatoren kunnen vatten. Binnen het programma wordt voldaan aan de Lissabon-doelstellingen van artikel 9 lid 3 van verordening (EG) nr. 1083/2006. Dit is goed zichtbaar in tabel 1 in bijlage 1. Het programma is grotendeels gericht op concrete ondersteuning van innovatie en investeringen in de kenniseconomie en ondernemerschap. Daarnaast wordt samen met de maatschappelijke organisaties en bestuursorganen in Zuid-Nederland geborgd dat de ondernomen acties een bijdrage leveren aan de Zuid-Nederlandse doelstellingen. Door de rol in de Stuurgroep selecteren deze organisaties de concrete acties die de beste bijdrage leveren aan de doelstellingen van het programma. Daarbij wordt expliciet getoetst op de Lissabon-doelstellingen van de Europese Commissie. Daarnaast wordt tijdens de beoordeling van de concrete acties expliciet getoetst op de bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen, alsmede de bijdrage aan duurzame ontwikkeling.

Ontsluiting Venlo Greenpark

Prioriteit: 2
Projectaanvrager: Bedrijvenschap
Venlo Greenpark

Regio: Zuidoost
Subsidie EFRO: € 5.200.000
Totale projectkosten: € 31.117.315

Beschrijving van het project:

Dit project betreft een duurzame ontsluiting van bedrijventerrein Venlo GreenPark middels de bouw van een voetgangersbrug over de A73, een terminal voor openbaar vervoer en de aanleg van een aantal toegangs- en verbindingswegen. De ontwikkeling van dit terrein is van belang voor de regionale economie en zal een stimulerend effect hebben op de werkgelegenheid, de ontwikkeling

van nieuwe producten en diensten, samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven en het aanbod van onderwijs in de regio op het gebied van agribusiness. Daarnaast heeft de ontsluiting in 2012 een toeristische en recreatieve meerwaarde, aangezien het een belangrijke randvoorwaarde vormt voor de organisatie van wereldtentoonstelling Floriade 2012.

2.2 Informatie over de inachtneming van de communautaire wetgeving

Er worden gedurende de programmaperiode geen belangrijke problemen geconstateerd die verband houden met de inachtneming van de communautaire wetgeving tijdens de uitvoering van het Operationeel Programma Zuid-Nederland.

2.3 Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

Tijdens de voortgang van het OP-Zuid 2007-2013 wordt een aantal problemen geconstateerd wat de uitvoering betreft, deze zijn uitvoerig beschreven in de jaarverslagen van het betreffende jaar. Alle uitvoeringsproblemen zijn altijd in goed overleg tussen de partners opgelost.

2.4 Wijzigingen in verband met de uitvoering van het Operationeel Programma

In elk jaarverslag is een aantal kleine wijzigingen vermeld dat is opgetreden. Een voorbeeld hiervan zijn aangepaste regelingen. De enige majeure vindt plaats tijdens het verslagjaar 2010. Als gevolg van de grote hoeveelheid aanvragen in prioriteit 1 wordt de Europese Commissie verzocht om een gedeelte van de bijdrage in prioriteit 2 te verschuiven naar prioriteit 1. Het betreft hier een bedrag van 1.405.082 euro. Dit verzoek wordt door de Europese Commissie op 12 augustus 2010 onder nummer C(2010) 5651 gehonoreerd.

Commissie Goede Diensten

Bij de controle van de vier EFRO programma's in Nederland in 2015 doen zich knelpunten voor die nadere uitwerking vergen, ook om met de nieuwe periode (2014-2020) een goede start te kunnen maken. Hiervoor vraagt het ministerie van EZ een Commissie van Goede Diensten (CGD), bestaande uit twee onafhankelijke deskundigen, een analyse te maken en met aanbevelingen te komen. Deze aanbevelingen leiden er toe dat alle betrokken partijen (ministerie van Economische Zaken, de vier beheersautoriteiten, auditautoriteit en certificeringsautoriteit) een verbetertraject EFRO starten. De CGD brengt pijnpunten in de huidige controlepraktijk in beeld, analyseert deze nader en doet concrete aanbevelingen. Het eindrapport wordt op 31 augustus 2015 aangeboden aan de opdrachtgevende directeurs van het ministerie van Economische Zaken, de vier beheersautoriteiten, de auditautoriteit en de certificeringsautoriteit, verenigd in het directeurenoverleg (DO). De opdrachtgevers stellen dit advies vast op 30 september 2015. Het advies geeft de visie van de CGD weer. De betrokken directeurs definiëren op 11 december 2015 een vervolgaanpak op dit advies. Dit is vastgelegd in het besluitvormingsdocument, het startpunt van het 'Verbetertraject EFRO'. De ruim dertig aanbevelingen van de CGD worden geclusterd naar een

drietal thema's. Eind 2015 wordt per thema een werkgroep ingesteld. Aan iedere werkgroep neemt een vertegenwoordiger van het ministerie van Economische Zaken, de vier beheersautoriteiten, auditautoriteit en certificeringsautoriteit deel. De werkgroepen zijn:

1. Werkgroep Inrichtingsvraagstukken;
2. Werkgroep Regelgeving en toetsingscriteria;
3. Werkgroep Controleketen optimaliseren.

De rapportages van de werkgroepen en de bespreking ervan in het directeurenoverleg leiden tot het eindrapport dat in september 2016 wordt vastgesteld. Dit rapport bevat de besluiten op hoofdlijnen en, waar van toepassing, afspraken over verdere uitwerking en implementatie. De volgende fase van het verbetertraject richt zich op het implementeren van de gemaakte afspraken in de werkprocessen van alle betrokkenen. Jaarlijks zal worden geëvalueerd in hoeverre doorgevoerde verbeteringen bijdragen aan het verlagen van de controledruk voor begunstigen. De ratio's waarop de evaluatie moet plaatsvinden inclusief nulmeting moet nog nader worden bepaald. Het directeurenoverleg zal in elk geval in 2017, naast de reguliere overlegstructuren, regelmatig bijeenkomen om te zorgen dat resterende aandachtspunten worden uitgewerkt.

2.5 Belangrijke wijziging als bedoeld in artikel 57 (EG) Nr. 1083/2006

Er zijn geen nieuwe belangrijke wijzigingen geconstateerd zoals bedoeld in artikel 57 (EG) Nr. 1083/2006. In de uitvoering worden de overige projecten gecontroleerd. Er worden steekproefsgewijs bezoeken afgelegd aan projecten, waarbij sprake zou kunnen zijn van overtreding van artikel 57. Dit blijkt echter niet het geval.

2.6 Complementariteit met andere instrumenten

Naast het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013 voor Doelstelling 2 van het EFRO zijn er verschillende andere Europese programma's die raakvlakken hebben met het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013 en die ook van toepassing zijn op Zuid-Nederland. Het gaat onder meer om het Europees Sociaal Fonds (Doelstelling 2 ESF), het Plattelands OntwikkelingsProgramma (POP2) en Europees Territoriale Samenwerking (Doelstelling 3). Deze programma's kunnen elkaar versterken door complementaire activiteiten te ondersteunen. Daarbij is het van belang te voorkomen dat zij elkaar overlappen. Er wordt een duidelijke afbakening aangebracht tussen de activiteiten die het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013 ondersteunt en die van de diverse andere programma's. Bij ieder projectidee worden reeds in de oriëntatiefase onderkende raakvlakken met (mogelijke) andere Europese programma's besproken en toegelicht. Tevens wordt de afbakening ten opzichte van het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013 neergezet. Indien er raakvlakken zijn, dan wijst Stimulus Programmamanagement de subsidieaanvrager op deze raakvlakken. Daarnaast vraagt Stimulus Programmamanagement in voorkomende gevallen aanvragen ter toetsing voor te leggen aan het secretariaat van andere mainstreamprogramma's. Het antwoord wordt vastgelegd in het projectdossier. Gedurende de programmaperiode is er op gezette tijden contact met de andere Europese programma's en complementaire nationale regelingen. Dit contact is goed bevallen en vormgegeven. Dit heeft geresulteerd dat de programma's, sterker met elkaar samenwerken en ook voorlichtingsbijeenkomsten samen organiseren. Met name met de Interreg programma's is de samenwerking goed van de grond gekomen. Dit resulteert onder andere in een gezamenlijke aanpak van de Europa om de hoek Kijkdagen (zie hoofdstuk 6).

2.7 Toezicht en evaluatie

In het jaar 2010 wordt gestart met de Mid Term Evaluatie. Dit betreft een nationale evaluatie in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I). De opdracht, gegund aan Bureau Berenschot, heeft betrekking op alle operationele programma's in Nederland. Tijdens deze Mid Term Evaluatie wordt primair gekeken naar de voortgang van de vier operationele programma's in Nederland. Het eindrapport van dit onderzoek wordt in juni 2011 in het Comité van Toezicht OP-Zuid gepresenteerd. Hieronder volgt een selectie van een aantal punten uit de Mid Term Evaluatie die specifiek betrekking hebben op OP-Zuid:

- OP-Zuid en OP-Oost scoren het beste op de Lissabon-doelstellingen (innovatie), 64% i.p.v. 60%.
- De intermediaire organisaties in Zuid-Nederland (KvK's, ontwikkelingsmaatschappijen, Syntens, MKB-NL, VNO-NCW en subsidieadviseurs) zetten zich het meeste in voor het OP-Zuid.
- Daarnaast zijn deze intermediaire organisaties het beste op de hoogte van de doelen van het programma (82% t.o.v. een landelijk gemiddelde van 71%).
- De waardering voor het programmabureau is lager dan die in de rest van Nederland. De oorzaak hiervan is gelegen in het feit dat het programmabureau de MKB-subsidieregelingen zelf uitvoert en dus rechtstreeks contact heeft met MKB'ers die, begrijpelijkerwijs, weinig begrip hebben voor de Europese regelgeving en de daardoor veroorzaakte administratieve lasten. In de laatste jaren van het programma is hierin flink geïnvesteerd door bijvoorbeeld 'Stimulus on the Road' en een betere voorlichting.
- De rolbeleving van de diverse geledingen binnen het programma, met name bij de Stuurgroepen; men ervaart de structuur van beheersautoriteit, programmabureau en Comité van Toezicht als dominant in de besluitvorming. Dit ondanks een aantal scheidingen van rollen (geen projecten meer in het Comité van Toezicht). Dit leidt in het programma 2014-2020 tot een geheel nieuwe governance. Deze wordt als positief ervaren, met name de projectbeoordeling door een onafhankelijke deskundigencommissie.
- De dominantie van de MKB-subsidieregelingen trekt, ondanks het succes hiervan, een zware wissel op de capaciteit van het programmamanagement. De inrichting van het programma 2014-2020 heeft een mindere dominantie van de MKB regelingen. Met name de 'kleinere' regelingen worden niet meer ingezet.
- De administratieve lasten voor MKB'ers worden als erg hoog ervaren. Zoals al eerder gesteld, komt dit met

name bij het OP-Zuid naar voren vanwege het rechtstreekse contact met MKB'ers als eindbegunstigden.

- Tot slot worden door Berenschot specifieke bevindingen ten aanzien van het functioneren van het Comité van Toezicht geformuleerd.

Daarnaast voert Bureau Berenschot in 2010 in opdracht van het Comité van Toezicht van het OP-Zuid een extern onderzoek uit naar de gang van zaken bij OP-Zuid. Het eindrapport wordt in de vergadering van 24 januari 2011 besproken en vastgesteld. De beheersautoriteit scherpt mede naar aanleiding van dit rapport de verhouding tussen de beheersautoriteit als opdrachtgever en de uitvoeringsorganisatie als opdrachtnemer verder aan. Zo brengt de uitvoeringsinstantie voortaan maandelijks een financieel verslag uit aan de beheersautoriteit, met daarin de financiële stand van zaken met betrekking tot projecten en Technische Bijstand, inclusief een liquiditeitsprognose. Een ander voorbeeld betreft de versnelde uitbetalingsregeling waartoe de beheersautoriteit op advies van het Comité van Toezicht besluit. Deze wordt schriftelijk aan de uitvoeringsinstantie kenbaar gemaakt met het verzoek deze uit te voeren.

Automotive House, spil van de high tech Automotive Campus

Prioriteit: 1

Projectaanvrager: Gemeente Helmond

Regio: Noord-Brabant

Subsidie EFRO: € 870.756

Totale projectkosten: € 2.176.889

Beschrijving van het project:

Het project behelst de realisatie van een Automotive House als de centrale spil op en voor de Automotive Campus in Helmond en daarmee als een belangrijke stimulans voor marktgerichte samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen op het gebied van automotive en slimme mobiliteit. Het Automotive House is het centrum van activiteiten voor versterking en promotie van de Nederlandse automotive industrie. Daarnaast is met de

OP-Zuid-middelen de basis gelegd voor de organisatie die belast is met het beheer en exploitatie van het Automotive House en de verdere ontwikkeling van de Automotive Campus. Deze organisatie heeft een initiërende, stimulerende en communicatieve rol bij de ontwikkeling van de totale Automotive Campus (promotie, acquisitie, business development en community building).

3

Uitvoering naar prioriteit

Dit hoofdstuk wordt gewijd aan de uitvoering van de in het OP-Zuid benoemde prioriteiten. Er wordt informatie gegeven over de verwezenlijking van de doelstellingen en de materiële en financiële voortgang per prioriteit. Ook wordt per prioriteit verder ingegaan op de doelstellingen die in het programma zijn behaald. Daarnaast wordt bekeken of deze doelstellingen overeenkomen met de beoogde doelstellingen van het programma. In het voorgaande hoofdstuk is te lezen dat het programma de beoogde indicatoren behaalt en welke resultaten op programmaniveau behaald worden. Een kwalitatieve analyse van de beschikte projecten per prioriteit geeft aan in hoeverre deze projecten bijdragen aan de doelstellingen van de prioriteit.

3.1 Prioriteit 1 ‘Kenniseconomie, ondernemerschap en innovatie’

Prioriteit 1 ‘Kenniseconomie, ondernemerschap en innovatie’ richt zich op het versterken van de innovativiteit van de Zuid-Nederlandse economie in brede zin en het verder versterken en uitbouwen van de positie van Zuid-Nederland als toptechnologische regio. Binnen deze prioriteit ligt het accent op onderzoek en ontwikkeling (R&D), creativiteit en ondernemerschap, omdat deze zaken dé voedingsbodem voor innovatie zijn. Onder innovatie wordt hier verstaan het scheppen van nieuwe producten en diensten met economische waarde. In deze prioriteit zijn er twee soorten interventies namelijk de zogenaamde ‘vrije ruimte’ projecten waarbij onder meer de volgende

activiteiten voor subsidie in aanmerking komen:

- Het stimuleren van marktgerichte samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen met als doel het innovatieproces te intensiveren.
- Het organiseren van clusters van bedrijven en kennisinstellingen rondom combinaties van product, markt en technologie (PMT).
- Het intensiveren van de R&D-capaciteit (en met name het stimuleren van publieke investeringen in R&D), het vergroten van de innovatiekracht van het MKB, en het betrekken van het MKB bij onderzoek en ontwikkeling.
- Het ondersteunen van starters (tot vijf jaar na oprichting) en (snel) groeiende bedrijven.
- Bedrijfsgespecialiseerde activiteiten voor de aansluiting van arbeidsaanbod op arbeidsvraag¹.

Ten tweede zijn er vier MKB-subsidies beschikbaar gesteld. Deze vier subsidieregelingen zijn alleen toegankelijk voor innovatieve projecten in het MKB en betreffen projecten in de volgende gebieden:

- Innovatieprojecten
- Innovatieadvies
- Sociale Innovatieadvies
- Innovatiemedewerker

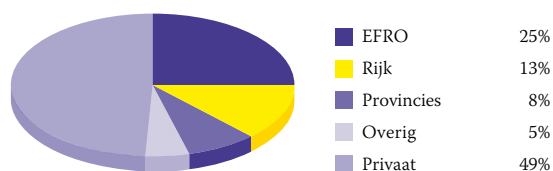
3.1.1 Voortgangsanalyse en verwezenlijking van de doelstellingen

Zoals hierboven beschreven, gaat binnen prioriteit 1 veel aandacht uit naar innovatie en ondernemerschap. Deze moeten bijdragen aan het verder versterken van de kennis-

¹ Deze activiteiten zijn aanvullend op de activiteiten die uit het ESF worden gefinancierd.

economie in Zuid-Nederland. De doelstellingen binnen prioriteit 1 worden behaald. Zowel de inhoudelijke doelstellingen als de financiële uitputting van het programma worden bereikt. Het aantal projecten is ruim boven verwachting en het saldo van de totale investeringen in de projecten overschrijdt ruimschoots de beoogde omvang. De overrealisatie binnen het programma ten opzichte van de oorspronkelijke begroting wordt vooral veroorzaakt door de MKB-subsidies in prioriteit 1. Binnen de MKB-subsidies is de bijdrage uit Europa namelijk minder dan 40%. Het gemiddelde interventiepercentage in prioriteit 1 is dan ook fors lager dan de beoogde 40% namelijk 25,35%.

Figuur 3.1 Verdeling financiers prioriteit 1

Naast een lagere interventie is ook de private financiering fors hoger dan vooraf geschat. Ook dit wordt veroorzaakt door het succes van de MKB-subsidies. De MKB'ers in Zuid-Nederland maken veel gebruik van de subsidies en met bijna 450 projecten binnen deze regelingen blijkt dat er ook veel vraag naar is. Binnen de MKB-subsidies worden bedrijven (MKB) uitgedaagd om nieuwe innovaties uit te voeren. Ook financier 'overige overheid' is veel groter dan verwacht. Deze groep bestaat voornamelijk uit de lagere overheden (gemeenten) en kennisinstellingen. De publieke organisaties financieren vooral projecten in de 'vrije ruimte'. Voor kennisinstellingen is dit minder opvallend. Als aanjager van innovatie en ondernemerschap spelen zij immers een vooraanstaande rol in de kenniseconomie van de regio. Ook de GSB-gemeenten gebruiken een belangrijk deel van prioriteit 1 om hun ambities te realiseren. Dit is opvallend, omdat deze gemeenten een eigen prioriteit tot hun beschikking hebben, namelijk prioriteit 3. De gemeenten zijn niet altijd zelfstandig aanvrager, maar fungeren bijvoorbeeld ook als cofinancier in deze projecten. In een aantal grote projecten zijn zij wel aanvrager. Binnen deze projecten sluit prioriteit 1 dus op een natuurlijke wijze aan bij de ambities van de stad. Hierbij gaat het vooral om projecten die een bijdrage leveren aan het creëren van kennisinfrastructuur, zoals een incubator of diensten ter bevordering van innovatie en ondernemerschap. Deze projecten liggen veelal op het publieke terrein. Hiermee proberen de steden een aantrekkelijk klimaat voor innovatie en ondernemerschap te creëren in de stad. Kijkend naar de aard van de projecten is duidelijk dat prioriteit 1 hier beter aansluit bij de economische ambities van de steden dan prioriteit 3. Opvallend is wel dat er weinig 'kleine' gemeenten als cofinancier of aanvrager optreden. De oorzaak hiervan kan liggen in de financiële positie van deze gemeenten of in het geringe aantal

aanwezige projecten en initiatieven. Ook kan het zijn dat het programma al snel geen mogelijkheden meer heeft voor deze gemeenten om een aanvraag in te dienen. Gesteld kan worden dat de 'vrije ruimte-projecten' vooral worden aangevraagd vanuit de publieke markt en dat hier relatief minder private inbreng is. Dit in tegenstelling tot de MKB-subsidies, waar de private inbreng van groot, maar ook cruciaal belang is. Kijkend naar de nieuwe programma-periode kan voorzichtig worden gesteld dat binnen prioriteit 1 de tweedeling tussen 1B1 (kennisinfrastructuur) en 1B2 (valorisatie) al in deze periode is ingezet. Hierbij valt echter de kritische kanttekening te maken dat in deze periode voor projecten die gericht zijn op de kennisinfrastructuur, de gebruikers (het MKB) nog niet betrokken zijn in de projecten. Voor de periode 2014-2020 is dit nadrukkelijk wel de bedoeling en dient ook aan de te realiseren kennisinfrastructuur een goede businesscase ten grondslag te liggen.

De projecten binnen prioriteit 1 zijn zeer divers, ten eerste in cijfermatig opzicht. De gemiddelde omvang van de projecten is ongeveer 692.000 euro. De kleine projecten binnen het Sociale Innovatieadvies hebben echter een omvang van nog geen 40.000 euro, terwijl er een aantal projecten is van boven de 10 miljoen euro. Met andere woorden, er bestaan projecten waarbij één enkele MKB'er bijvoorbeeld wordt geholpen bij het herinrichten van zijn personeelsbeleid, terwijl er ook projecten zijn die bijdragen aan de inrichting van scantechnologie in het Academisch Ziekenhuis in Maastricht, waarbij de ambitie de ontwikkeling van een health campus is. De diversiteit komt het best naar voren in het verschil in interventies waarvoor gekozen is. Elk project heeft zo zijn eigen dynamiek.

Hieronder wordt nader ingegaan op enerzijds de 'vrije ruimte' projecten en anderzijds op de MKB-subsidies.

a) Vrije ruimte

In de 'vrije ruimte' worden 65 projecten ondersteund. De 'vrije ruimte' betreft de projecten in prioriteit 1 die niet worden ondersteund door de MKB-subsidies. Het zijn projecten die zich veelal richten op het ondersteunen van de kenniseconomie en het innovatieve ecosysteem in Zuid-Nederland. De Lissabon-doelstellingen en het topsectorenbeleid van het ministerie van Economische Zaken zijn hierbij de uitgangspunten. Zoals in Hoofdstuk 2 besproken, worden binnen dit deel van OP-Zuid de aansluitingen bij de Lissabon-doelstellingen gerealiseerd. De projecten in de 'vrije ruimte' dragen bijna allemaal bij aan een beter innovatieklimaat in Zuid-Nederland. Kijkend naar het topsectorenbeleid is er een tweedeling in de programmaperiode zichtbaar. In de eerste jaren van het programma worden er met name projecten goedgekeurd die meer een generieke ondersteuning bieden aan het (innovatieve) MKB. Vanaf 2009 treedt er een kentering op en ligt de nadruk van ondersteunde projecten meer in lijn met de topsectoren, zoals die in Nederland zijn

gekozen. Hierbij valt op dat voor alle topsectoren projecten worden geselecteerd. De meeste projecten in de vrije ruimte vallen onder de sectoren HTS&M, chemie (waaronder biobased en maintenance), agrofood en tuinbouw. Dit zijn ook de sectoren die in de Regionale Innovatie Strategie als meest internationale topclusters naar voren komen. Wat opvalt, is dat in de periode 2007-2013 dus al zichtbaar is dat dit de focusgebieden van Zuid-Nederland zijn. Het feit dat initiatieven die hun oorsprong kennen in de programma-periode 2007-2013 inmiddels de volgende fase ingaan en daarvoor soms subsidie ontvangen van OP-Zuid 2014-2020, is in de nieuwe programmaperiode een voordeel. Maar belangrijker nog is dat er projecten zijn die tot een spin-off hebben geleid. Een voorbeeld hiervan is de inrichting van de Brightlands Chemelot Campus Community in de periode 2007-2013 en de ondersteuning van diverse andere projecten in de periode 2014-2020. Ook het project 'Getijdenenergie uit de Oosterschelde Stormvloedkering' kent een vervolg. Tevens is zichtbaar dat de ondersteunde projecten na de project-periode verder worden doorgezet.

De projecten leveren daarnaast een bijdrage aan de regionale innovatieagenda's (zie hiervoor ook de cofinanciering van de provincies binnen de projecten). In de provincie Zeeland worden projecten beschikt die aansluiting vinden binnen de prioriteitssectoren maintenance, (duurzame) energie en toerisme. De in de provincie Noord-Brabant beschikte projecten vallen binnen de prioriteitssectoren maintenance, logistiek, automotive, hightech systems en life science. In de provincie Limburg ten slotte worden de projecten vooral binnen de sectoren life science en agrofood gecommitteerd. De verdeling over de regio's binnen Zuid-Nederland is conform de afspraak die bij de start van het programma tussen de provincies wordt gemaakt. De vier projecten die voor geheel Zuid worden aangemerkt, betreffende zogenaamde aanjaagprojecten die tijdens het begin van het programma worden goedgekeurd. Deze aanjaagprojecten zijn de brede projecten van de intermediaire organisaties, zoals Syntens en de ROM's, en hebben als doel het bevorderen van innovatie en ondernemerschap op generiek niveau (zie hoofdstuk 2).

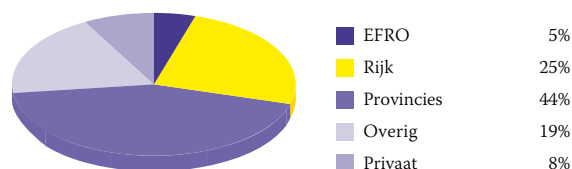
Tabel 3.1 Verdeling Zuidoost/Zuidwest vrije ruimte prioriteit 1

	Aantal projecten	TSK (in €)	EFRO (in €)
Zuidoost	38	120.768.664	35.128.345
Zuidwest	19	46.217.736	13.537.167
Geheel Zuid	8	32.063.307	14.977.848

De private sector financiert binnen dit programmadeel het meest. Hieruit blijkt dus dat ook in de grotere en op innovatie gerichte projecten vooral de private sector met subsidie wordt ondersteund. Zoals eerder gememoreerd, wordt er aan het begin van het programma een aantal aanjaagprojecten gedefinieerd dat veelal uit publieke financiering bestaat. Uiteindelijk wordt de doelgroep in het programma toch het

bedrijfsleven. In totaal wordt binnen dit gedeelte van het programma bijna 200 miljoen euro geïnvesteerd in innovatieve infrastructuur en innovatieprojecten. Hiermee wordt een goede voedingsbodem gecreëerd voor het innovatieve MKB in Zuid-Nederland.

Figuur 3.2 Verdeling financiers vrije ruimte

Het aandeel van de vrije ruimte-projecten op de indicatoren is behoorlijk. Met name de indicatoren van het aantal ondersteunde bedrijven en gecreëerde arbeidsplaatsen zijn hoog. Zoals hierboven al is aangegeven, richten de in de vrije ruimte ondersteunde projecten zich veelal op het faciliteren van innovaties. De indicator 'Aantal R&D-projecten' scoort dan ook niet hoog. De projecten die zich wél richten op R&D, omvatten daarentegen meerdere R&D-trajecten. De score op deze indicator vormt hiervan dan ook geen goede afspiegeling. Voorbeelden van projecten die meerdere R&D-trajecten omvatten, zijn 'Logistics Accelerator', 'HeliXer', 'CAD/CAM-werkplaats .ekwc' en 'Kustlaboratorium'. Dit zijn projecten waarbij faciliteiten worden geboden en tegelijkertijd R&D-projecten worden uitgevoerd. Als gevolg van de ondersteunde aanjaagprojecten scoort het aantal ondersteunde bedrijven dus wel hoog. Hierbij worden door Syntens en de Kamer van Koophandel vele bedrijven ondersteund met bijvoorbeeld een innovatiescan dan wel een adviesgesprek over interne innovatie. In de periode 2014-2020 wordt de vrije ruimte doorgezet in het programmadeel 1B1: versterking van het innovatie ecosysteem. Daarmee wordt de consistente lijn van dit programma doorgezet maar ook verder gefocust.

b) MKB-subsidies

Binnen dit programmadeel wordt het stimuleren van innovatie en ondernemerschap onder meer vormgegeven door het inrichten van vier MKB-subsidieregelingen. Hiermee is het voor kleine en middelgrote bedrijven mogelijk om op een snelle wijze maximaal 35 tot 50% subsidie te verkrijgen voor nauwkeurig omschreven, innovatiegerichte activiteiten. Begin 2008 worden de eerste drie regelingen voor wat betreft de staatssteunmeldingen formeel geaccordeerd en goedgekeurd door het Comité van Toezicht. Begin 2009 wordt na formele accordering de vierde regeling (Sociale Innovatieadvies) opengesteld.

De MKB-subsidies omvatten:

- **Innovatieadvies:** MKB'ers die in het kader van innovatie voor bijvoorbeeld haalbaarheidsstudies, prototyping, octrooiering en certificering externe kosten maken, kunnen maximaal 35% subsidie verkrijgen. Het maximum bedraagt

25.000 euro. De innovatie moet gericht zijn op het versterken van de positie op bestaande markten, dan wel de entree in nieuwe combinaties van product-markttechnologieën.

- *Innovatiemedewerker*: MKB'ers kunnen subsidie krijgen op de loonkosten van een kenniswerker die als aanjager voor innovatie moet fungeren. De subsidie is erop gericht het aanvragende bedrijf te laten beschikken over extra kennis, een versnelde 'time to market' te bewerkstelligen of de kennisinfrastructuur te versterken. Op de subsidiabele kosten wordt een subsidie van maximaal 35% verstrekt, met een maximum van 30.000 euro. Na de heropening in mei 2010 krijgt deze regeling een andere insteek en worden de mogelijkheden hiervoor minder groot. De nieuwe subsidieregeling laat enkel en alleen gedetacheerde kenniswerkers toe die afkomstig zijn van een ketenpartij of OEM. Binnen de oude Innovation Officer Regeling bestaat ook de mogelijkheid om pas afgestudeerden aan te nemen.
- *Innovatieprojecten (individueel)*: deze regeling vergoedt een deel van risicovolle ontwikkelingsprojecten die gericht zijn op een betere concurrentiepositie, versterking van het innovatiepotentieel en een structurele toename van de bedrijfsactiviteit. Met de projecten worden breed te vermarkten producten en diensten beoogd, die leiden tot extra werkgelegenheid in de regio. Op de subsidiabele kosten wordt een subsidie van maximaal 35% verstrekt, met een maximum van 250.000 euro.
- *Innovatieprojecten (samenwerkingsmodule)*: wanneer een MKB-bedrijf in samenwerking met een of meerdere externe partijen een dergelijk ontwikkelingsproject onderneemt, kan subsidie tot maximaal 50% worden toegekend. Het maximale subsidiebedrag bedraagt 1 miljoen euro. Er kan binnen deze module worden

samengewerkt met andere MKB-bedrijven, maar ook met kennisinstellingen en niet-MKB-bedrijven.

- *Sociale Innovatieadvies*: deze regeling vergoedt het inhuren van externe deskundigheid (kwaliteit) voor innovaties op het gebied van personeelszaken of organisatieadvies. Er moet wel sprake zijn van een vernieuwing voor dat specifieke bedrijf. Er kan subsidie worden verstrekt voor innovaties op het gebied van slimmer werken (organisatie van werkprocessen en flexibilisering), talentontplooiing en employability, en participerende aansturing (zelfsturende teams, dynamisch managen). Op de subsidiabele kosten wordt een subsidie van maximaal 50% verstrekt, met een maximum van 20.000 euro.

Voor de uitvoering van de MKB-subsidies wordt intensief samengewerkt met de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (Industriebank LIOF voor Limburg, Economische Impuls Zeeland voor Zeeland, de Brabantse Ontwikkelings-Maatschappij (BOM) voor Noord-Brabant, REWIN (specifiek voor West-Brabant), N.V. Rede (specifiek voor de regio Eindhoven) en Syntens. Na een financieel-technische toets door Stimulus Programmamanagement worden de projecten in volgorde van loting ter behandeling voorgelegd aan de Deskundigencommissie. Deze toetst de projecten inhoudelijk op de volgende criteria:

- Innovativiteit
- Marktpotentieel (breed vermarktbare producten, diensten of processen)
- Technische haalbaarheid
- Competenties & Resources (inzet van kennis, materialen, menskracht; financiële stabiliteit)
- Economisch perspectief voor de onderneming
- Economisch perspectief voor Zuid-Nederland

Werkwijze MKB-subsidies

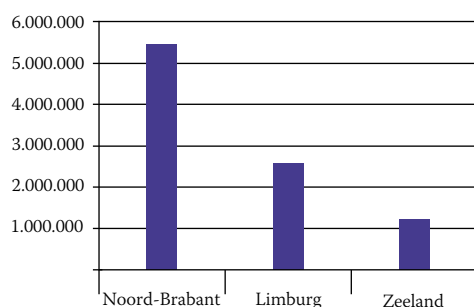
De oriëntatiefase wordt verzorgd door de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) en Syntens. De ROM's en Syntens ondersteunen bij het ontwikkelen en completeren van de aanvraag en het projectplan. Als de aanvraag gereed en volledig is, dient de aanvrager zelf bij Stimulus Programmamanagement de aanvraag in. Stimulus Programmamanagement toetst vervolgens of de aanvraag volledig is en past binnen het vigerend subsidieplafond. Indien dit het geval is, verstuurt Stimulus Programmamanagement een brief dat de aanvraag volledig is en in behandeling wordt genomen. Tegelijkertijd wordt de aanvraag doorgestuurd naar de betreffende ontwikkelingsmaatschappij of Syntens om, indien nodig, het projectplan definitief te maken. Na de volledigheidstoets volgt een gedetailleerde financieel-technische toets door Stimulus Programmamanagement, waarbij vooral de subsidiabiliteit van de kosten wordt getoetst. Na een positieve afronding van de financieel-technische toets en een eventuele

bijstelling van de begroting, is een aanvraag gereed om te worden voorgelegd aan de Deskundigencommissie. Nadat een project is voorgelegd aan de Deskundigencommissie en voorzien van een advies, worden de aanvragers door de ROM's en Syntens mondeling geïnformeerd over de beoordeling door de Deskundigencommissie. De uitkomst wordt ook meegedeeld aan Stimulus Programmamanagement. De beoordeling en het advies van de Deskundigencommissie worden daarnaast ook vastgelegd in een verslag.

Na het advies van de Deskundigencommissie en de afronding van de financieel-technische toets door Stimulus Programmamanagement, verstuurt Stimulus Programmamanagement de beschikkingen. Indien de Deskundigencommissie een negatief advies afgeeft over de inhoudelijke kant van het project, volgt een negatieve beschikking. Als de Deskundigencommissie een positief advies afgeeft, wordt een positieve beschikking verzonden.

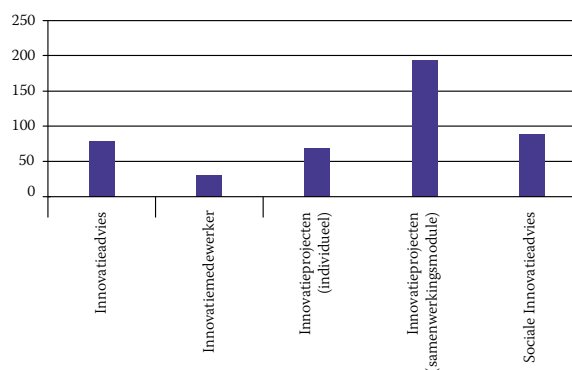
Bij de introductie van de MKB-subsidies is de verwachting dat 50% van de projecten afkomstig zijn uit de provincie Noord-Brabant, 33,3% uit de provincie Limburg en 16,7% uit de provincie Zeeland. Dit komt overeen met de verdeling van de budgetten binnen de MKB-subsidies. Dit is op zich niet vreemd, aangezien de provincies hiervoor een eigen cofinanciering aanwenden. De Innovatiemedewerker-subsidie blijkt het meest succesvol in de provincie Limburg. Voorafgaand aan het OP-Zuid is in de provincie Limburg een soortgelijke regeling van kracht. Dit zorgt er waarschijnlijk voor dat bedrijven uit Limburg beter op de hoogte zijn van de mogelijkheden binnen deze regeling. De provincie Limburg en Oost-Brabant hebben in het verleden eerder werknemers uitgewisseld. Dit ten tijde van economische schommelingen, maar ook door wijzigingen in de aard van werkzaamheden.

Figuur 3.3 Verdeling naar bijdrage Provincie (in €)

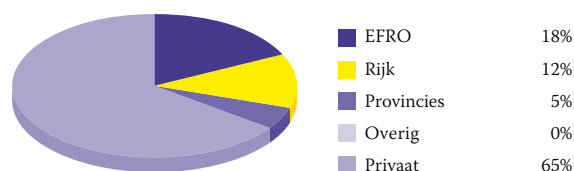

Binnen de MKB-subsidie worden 448 projecten ondersteund. Bijna alle projecten laten een hoge en snelle realisatie zien. Begrotingen uit de aanvraagfase blijken goed te zijn ingeschat. Bij vaststellingen is te zien dat bedrijven vooral uren ter beschikking hebben om de risicovolle, innovatieve projectdoelstellingen te realiseren. Doordat er als gevolg van de crisis sprake is van minder omzet en minder opdrachten binnen de bedrijven, zijn deze in staat om voldoende tijd te steken in de innovatieve, niet-reguliere projecten. Bedrijven proberen zuinig om te gaan met het inhuren van expertise en zo veel mogelijk onderzoek zelf te doen, bijvoorbeeld door het complete prototype in huis te laten vervaardigen en minder werk uit te besteden. Omdat de Innovatieprojecten trajecten zijn waarbij een deel van het traject bij aanvang grotendeels afhankelijk is van de uitkomsten van onderzoek en testen, zien we dat vaak meer tijd wordt besteed dan is begroot. Dit zorgt in termen van financiering en gehaalde indicatoren voor een grotere private bijdrage. Bedrijven leveren zelf een eigen bijdrage van 50 tot 65%.

Figuur 3.4 Verdeling projecten naar MKB-subsidie

Figuur 3.5 Verdeling financiers MKB-subsidies

Als er nader wordt gekeken naar de bedrijfsgerichte regelingen, kan worden gesteld dat 95% van de projecten in een van de topsectoren valt. Het gaat hierbij om alle sectoren, behalve water en tuinbouw. De meeste projecten worden beschikt aan activiteiten binnen hightech systems. Inhoudelijk gezien zijn binnen de Innovatieprojecten en de Innovatieadviesprojecten duidelijk verschillen zichtbaar in de regio's. Zoals te verwachten, worden binnen de provincies verschillende accenten gelegd. De Innovatie(advies)projecten onderschrijven deze aanname, immers in Limburg ligt het accent van de aanvragen op de medische technologie en food & nutrition. Een voorbeeld hiervan is het project 'Commerciële haalbaarheidsstudie CMV Serum Diagnostiek Testen' van MUBio Products BV, verleend binnen de Innovatieadviessubsidie. In Zuidoost-Brabant richten de bedrijven zich vooral op hightech en ICT. Dit wordt bevestigd door bijvoorbeeld het project 'TriNano, 3D Nanometrologie voor het MKB' van Xpress Precision Engineering BV, verleend binnen de Innovatieprojecten-subsidie (module samenwerking). In Zuidwest-Brabant ligt de nadruk meer op industrial design, apparaten en materialen. Een voorbeeld hiervan is het project 'Ontwikkeling meerpersoonsduikboot' van U-boat Worx BV, verleend binnen de individuele Innovatieprojectensubsidie. In Zeeland ten slotte ligt de nadruk vooral op technische, agrarische innovatie en nieuwe energie. Een voorbeeld is het project 'Efficiënte ammoniakstripping ten behoeve van mestverwerking en hergebruik van de gevormde ammoniumzouten' van Adviesbureau voor Milieutechniek Colsen BV, verleend binnen de Innovatieprojecten (module samenwerking). Dit onderscheid in regio en de aard van de

Implants for Life

Prioriteit: 1

Projectaanvrager: Ft Innovations BV

Regio: Noord-Brabant

Subsidie EFRO: € 150.080

Totale projectkosten: € 600.325

Beschrijving van het project:

Ft Innovations uit Boxmeer heeft in samenwerking met LKL Staal in Uden en Erasmus Medisch Centrum in Rotterdam in het kader van het project "Implants for Life" een innovatief heupimplantaat ontwikkeld dat grote voordelen heeft voor de patiënt. Inmiddels is de samenwerking met

Universiteit Utrecht aangegaan. De eerste humane klinische studies worden in 2017 uitgevoerd. Na verkrijging van het zogenaamde FDA approval, een wereldwijd keurmerk voor medische hulpmiddelen, is de nieuwe kunstheup klaar voor de markt.

innovaties komt grotendeels overeen met de speerpuntsectoren die in de beleidsdoelstellingen van de provincies zijn opgenomen.

De regio heeft middels een regionale strategie keuzes gemaakt voor investeringen in sterkste sectoren/clusters en/of sectordoorsnijdende thema's. Het gaat dan om een focus van beleidsmiddelen op sleutelprioriteiten en een stimulerende match met (private) investeringen. Daarbij wordt ook gekeken naar aansluiting met andere OO&I-middelen (Onderzoek, Ontwikkeling & Innovatie). Er wordt ingezet op het creëren van massa en het maken van verschil. Hierbij wordt uitgegaan van een nauwe samenwerking tussen de binnen de 'triple helix' actieve partijen. Dit is ook belangrijk in het kader van de nieuwe programmaperiode, waarin via een Smart Specialisation Strategy (S3) middelen ingezet gaan worden. Binnen de MKB-subsidies is Zuid-Nederland goed in staat om zich hierop te richten. Daarbij wordt tevens gebruik gemaakt van speerpunten die cross-over-gebieden van diverse sectoren bedienen. Zo worden innovaties in de hightech systems ingezet in een sector als life science, zoals het voorbeeld van de medische technologie aangeeft. Daarnaast is een aandachtsgebied als logistiek een enabler van de agrofoodsector. Het stelt deze sector in staat zich te onderscheiden.

Qua regio is binnen de Innovatiemedewerker-subsidie minder verschil te zien dan bij de Innovatieprojecten en Innovatieadviesprojecten. De projecten binnen de Innovatiemedewerker-subsidie zijn vooral gericht op innovatie binnen de eigen organisatie. Een voorbeeld hiervan is het verleende project 'Metabole gezondheidsbevorderaar voor mensen' van Imedia Pharma BV. De organisaties zelf zijn geografisch verdeeld naar sectoren waar het gebied om bekend staat. Dit is ook te zien bij de Innovatieprojecten. De inhoudelijke kant van de Innovatiemedewerker richt zich echter op de interne organisatie en minder op de sector zelf. Ook de Sociale Adviessubsidie is gericht op het interne proces van een MKB-bedrijf. De Sociale Innovatieadviesregeling stimuleert bedrijven in hoge mate om met sociale innovatie aan de gang te gaan of sociale innovatie een meer prominente plek te geven bij de aanpak van veranderingsprocessen (door o.a. 'bottom-up veranderen' en 'talentontplooiing'). Een ruime meerderheid van de bedrijven is lovend over het traject, waarbij een externe adviseur wordt ingezet. Zo wordt het voor MKB-ondernemers (en hun medewerkers) 'serieus'. De externe adviseur herinnert het bedrijf en de medewerkers aan de gemaakte projectafspraken en houdt ze een spiegel voor. Meer informatie hierover is te vinden in het rapport 'Samen de lat hoger leggen', dat is verschenen naar aanleiding van de uitgevoerde regeling.

De MKB-subsidies scoren goed met betrekking tot de realisatie van de indicatoren. Dit komt mede doordat de publieke investeringen die via het OP-Zuid worden besteed, samenhangen met de private investeringen van de bedrijven

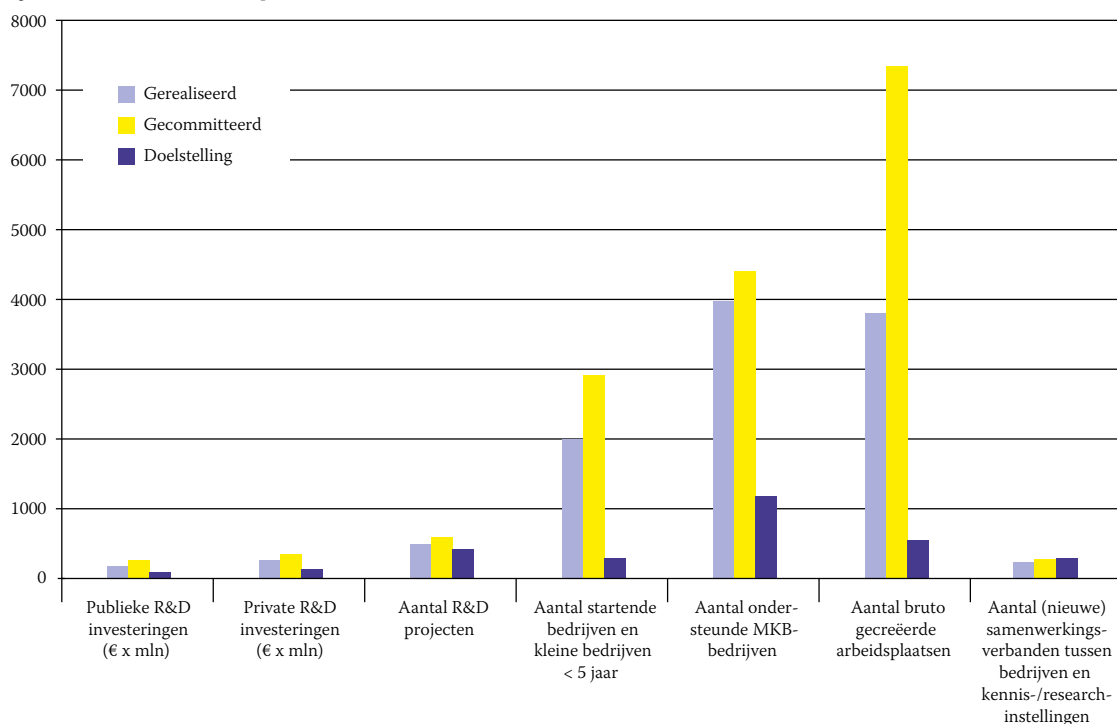
zelf. Omdat de verleende subsidie tussen de 35 en 50% van de totale kosten ligt, bedragen de private bijdragen automatisch 50 tot 65% van de totale subsidiabele kosten. Daarnaast richten de projecten zich direct op R&D-projecten (het project is immers een R&D-project), waardoor de MKB-subsidies stuk voor stuk scoren op de indicator 'Aantal ondersteunde R&D-trajecten'. De regelingen richten zich specifiek op MKB'ers. Dit zorgt ervoor dat ook op de indicator 'Aantal ondersteunde (startende bedrijven en kleine bedrijven jonger dan vijf jaar) MKB-bedrijven' bij elk project minimaal één keer wordt gescoord. De MKB-subsidies richten zich op nieuwe markten en nieuwe product-marktcombinaties. Als binnen de risicovolle projecten de doelstellingen behaald worden, dan is het traject richting markt kort en zullen op korte termijn extra bruto arbeidsplaatsen worden gecreëerd. De geprognosticeerde score op de indicator 'Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen' blijft achter bij de gerealiseerde kosten. Dit komt doordat de arbeidsplaatsen voornamelijk pas zullen worden gerealiseerd als het risicovolle traject geslaagd is en het product in de markt wordt gezet. Samenvattend kan worden gesteld dat de MKB-subsidies zeer goed scoren op de indicatoren, omdat de MKB-subsidies wat dat betreft precies scoren op alle relevante indicatoren die door de Europese Unie zijn gesteld. De conclusie luidt dat de resultaten in prioriteit 1 uitstekend zijn. Zowel in economisch als materieel opzicht worden de doelstellingen, zoals beschreven in het programma-document, behaald. Gezien het succes van de MKB-subsidie in de afgelopen periode wordt eveneens voor de nieuwe periode voorgesteld om een MKB-subsidie in te stellen. Binnen het programmadeel 1B2: valorisatie in het MKB, wordt in de periode 2014-2020 een opvolging gegeven aan de succesvolle innovatieregeling van deze periode.

Realisaties indicatoren

In Hoofdstuk 2 is stilgestaan bij de stand van zaken betreffende de indicatoren in het programma. Hieruit blijkt dat de in het programma beschreven doelstellingen in zijn geheel behaald worden. De herijking van de indicatoren heeft in deze prioriteit echter gevolgen in cijfermatig opzicht. Het feit dat de indicatoren 'Aantal R&D-projecten' en 'Aantal samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis-/researchinstellingen' dalen, is niet vreemd. Deze indicatoren worden namelijk op een geheel andere wijze bekeken. De indicatoren in prioriteit 1 worden allen ruimschoots behaald. De meeste indicatoren worden al snel in het programma behaald. Gedurende de gehele periode is zichtbaar dat het aantal commiteringen de doelstelling van het programma overschrijdt. Het is wel afwachten of de projecten daadwerkelijk de geprognosticeerde indicatoren gaan halen. Vaak blijkt dat de prognoses van projecten niet gehaald worden echter de doelstellingen van het programma zijn nooit in gevaar gekomen. De realisaties op de indicatoren dienen als uitgangspunt voor het maken van de prognoses

Figuur 3.6 Realisaties indicatoren prioriteit 1

van de doelstellingen op de indicatoren in de periode 2014-2020.

- **Aantal (nieuwe) samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis-/researchinstellingen**

Het aantal gerealiseerde samenwerkingsverbanden is hoger dan de doelstelling. Veel projecten die in de clusterregeling worden ingediend, alsmede de grotere projecten in de vrije ruimte, betreffen samenwerkingsverbanden. Het werkelijk aantal gerealiseerde samenwerkingsverbanden is nog groter, namelijk 492. In een aantal projecten worden namelijk meerdere samenwerkingsverbanden opgezet. Voor deze indicator tellen deze echter voor één. Dit betreffen met name projecten uit de 'vrije ruimte' die gericht zijn op het verder ontwikkelen van het innovatie ecosysteem waarbij samenwerkingen de basis vormen voor nieuwe innovatietrajecten.

- **Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen (in fte)**

Deze indicator wordt ruimschoots gehaald. Bij navraag blijkt dat bedrijven tijdens de uitvoering van het project meer mensen kunnen aannemen. Dit betekent dat het met het bedrijf goed gaat. Wat het netto voor de regio oplevert, is niet te meten. Voor het meten van deze indicator is gebruik gemaakt van de tool die is ontwikkeld door het Ministerie van Economische Zaken. De beheersautoriteit is wel voornemens om in 2017 te onderzoeken wat de impact van de projecten in bijvoorbeeld deze periode is geweest op de regionale economie, waaronder deze indicator.

- **Aantal ondersteunde MKB-bedrijven**

Deze indicator wordt ruimschoots gehaald. Alle projecten

in de regelingen ondersteunen het MKB rechtstreeks.

Daarnaast wordt er een aantal projecten uitgevoerd dat het MKB aanjaagt. Binnen deze projecten worden veel MKB'ers bereikt. Hiervan worden niet alle cijfers in deze indicator opgenomen. In deze indicator worden alleen de MKB-bedrijven opgenomen die ook daadwerkelijk benaderd zijn en in financiële of niet-financiële zin van het programma geprofiteerd hebben. De indicator heeft een conservatief karakter, omdat van de aanjaagprojecten dus niet alle ondersteuning is meegenomen. De impact kan dus nog groter zijn.

- **Aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven < 5 jaar**

Deze indicator wordt ruimschoots gehaald en betreft een verdere verbijzondering van de indicator zoals hierboven beschreven.

- **Aantal R&D-projecten**

De realisatie op deze indicator wordt behaald. Het aantal gerealiseerde R&D-projecten ligt met 463 ruim boven de doelstelling. Hierbij kan dus ook worden gesteld dat de werkelijke waarde en impact van het programma groter is als elk individueel R&D-project mee zou tellen. Als er gekeken wordt naar het werkelijke aantal R&D-projecten, dan komt het resultaat uit op 733. Een aantal initiatieven betreft meerdere R&D-trajecten. Deze kunnen echter maar één keer worden meegeteld.

- **Private en publieke R&D-investeringen**

Deze indicatoren worden ruimschoots gehaald. Dit gegeven is tevens terug te vinden in de financiële verantwoording van het programma. Vaak komen de bijdragen namelijk terug in de cofinanciering. Dit loopt

echter niet helemaal synchroon, omdat er ook sprake kan zijn van niet-subsidiabele bijdragen in het project of uitgelokte investeringen voor de periode na het project.

De financiële en materiële doelstellingen van investeringsprioriteit 1 worden ruimschoots gehaald. De prioriteit levert een bijdrage aan het Innovatieklimaat in Nederland en de gekozen interventies dienen als basis voor de programma-periode 2014-2020. In de periode 2014-2020 wordt verder geborduurd op de gekozen interventies van deze periode en wordt de inhoudelijke focus verder verbijzonderd op basis van de RIS.

3.1.2 Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

Er zijn ten opzichte van de eerdere jaarverslagen geen nieuwe uitvoeringsproblemen geconstateerd binnen deze investeringsprioriteit.

3.2 Prioriteit 2 'Attractieve regio's'

De hoofddoelstelling van prioriteit 2 'Attractieve regio's' is het versterken van het vestigingsklimaat van Zuid-Nederland op onderdelen die een versterkend karakter hebben, aansluitend op de strategische lijnen uit de regionale innovatieagenda's. Voorbeelden hiervan zijn bereikbaarheid van personen en goederen, de kwaliteit van bedrijfsphuisvesting, de kwaliteit van woon- en leefklimaat, en de externe veiligheid. Activiteiten die binnen deze prioriteit gesubsidieerd kunnen worden, dragen direct of indirect bij aan een veilig en aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat. Het gaat hierbij onder meer om:

- Het verbeteren van de kwaliteit van bestaande bedrijven-terreinen door wat reeds aanwezig is anders, beter en/of innovatief aan te wenden.
- Het ontwikkelen van topmilieus en broedplaatsen voor de 'creative class' buiten de GSB-steden.
- Het investeren in groen, cultuur en natuur als dat de attractiviteit van de regio verhoogt en zo een impuls geeft aan toeristische ontwikkeling of een aantrekkelijk vestigingsklimaat.
- Activiteiten ter verbetering van de milieukwaliteit, in het bijzonder de luchtkwaliteit.
- Het ontwikkelen en implementeren van innovatieve vervoersconcepten voor passagiers en goederen.
- Het implementeren van innovatieve ICT-concepten ten behoeve van de bereikbaarheid, aantrekkelijke woon- en werklocaties, en het toerisme.
- Het ontwikkelen en uitvoeren van instrumenten die de fysieke uitbreiding van toeristische bedrijvigheid mogelijk maken.
- Regiopromotie en -branding, zowel toeristisch als gericht op bedrijfsvestiging.

Het budget voor deze prioriteit richt zich voor circa 90% op projecten in de economische kerngebieden en stedelijke netwerken, als ook op het toerisme in Zeeland. Het Operationeel Programma Zuid-Nederland voorziet in deze prioriteit een grote (financiële) bijdrage van de provincies en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. De belangrijkste (communicatie)doelgroepen die binnen deze prioriteit voor (EFRO-)subsidie in aanmerking komen, zijn de lokale en regionale (semi-)overheden.

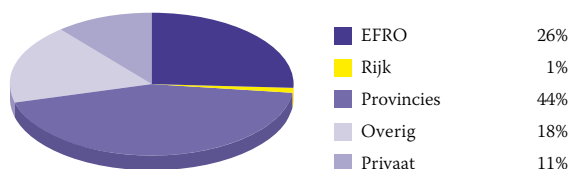
3.2.1 Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse

In 2013 wordt reeds de volledige EFRO-bijdrage in prioriteit 2 gecommiteerd. Het interventiepercentage in prioriteit 2 ligt op ongeveer 25%. Dit is fors lager dan de 39% die is voorzien. Een aantal projecten in prioriteit 2 heeft een overrealisatie, waardoor de vastgestelde totale kosten hoger uitvallen dan de beschikte kosten. De EFRO-bijdrage wordt in dit geval maximaal afgetopt. Projecten ontvangen niet meer EFRO dan dat ze hebben aangevraagd. Door de overrealisatie wordt de bijdrage vanuit Europa relatief minder. Aandachtspunt hierbij is dat veel projecten om uitstel vragen, waardoor de realisatie steeds wordt uitgesteld, terwijl de einddatum van het programma snel in zicht komt. Dankzij een goede dialoog met de begunstigden wordt gezorgd dat alle projecten voor 31 december 2015 afgerond worden.

Ook in deze prioriteit zien we dat de Europese subsidie een hogere hefboom heeft dan vooraf is verwacht. Wat ook opvalt in deze prioriteit is dat de cofinanciering vanuit de 'overige overheid' en vanuit de 'private sector' hoger uitvalt dan voorzien. De overige overheid betreft hier met name bijdrage van de gemeenten. Dit in tegenstelling tot prioriteit 1, waar het met name gaat om kennisinstellingen. In deze prioriteit is er juist wel een aantal 'kleinere' gemeenten dat projecten cofinanciert en als aanvrager fungeert. Voorbeelden hiervan zijn de gemeenten Veghel, Sluis en Bergen. De belangrijkste financier in deze prioriteit betreft de provincies. Dit zit hem in een aantal grootschalige projecten die te maken hebben met ontsluitingen van een aantal industrieterreinen. Deze vallen onder het beleidsterrein van de provincies.

De GSB-steden dienen binnen deze prioriteit zeven projecten in. Vooraf is bepaald dat indiening in prioriteit 2 alleen mogelijk is als het project een bovenregionaal karakter heeft. Door het besluit van het Comité van Toezicht van november 2008 wordt deze mogelijkheid verruimd. Als gevolg hiervan worden er veel 'stedelijke' projecten ingediend, zoals 'Muziekcentrum Frits Philips NV, muziekgebouw van de toekomst' (herstructurering van het muziekcentrum), 'Cultuurfabriek Maastricht' (herstructurering industrieel erfgoed tot cultureel centrum) en 'Transformatie en restauratie Brabantshallen' (herstructurering oude veemarkt).

Figuur 3.7 Verdeling financiers prioriteit 2

Verwacht werd dat de projecten in deze prioriteit fysiek van aard zijn en gericht op het verbeteren van bedrijventerreinen of andere bedrijfslocaties. Binnen prioriteit 2 is een gelijkmatige verdeling te zien tussen enerzijds het verbeteren van bedrijventerreinen en bedrijfslocaties en anderzijds aandacht voor regiopromotie en -branding, maar ook voor investeringen in groen, cultuur en natuur. Daarnaast wordt er ook een aantal projecten ondersteund dat niet misstaat in prioriteit 1. Een voorbeeld hiervan is het project 'World Class Maintenance Management' (faciliteren van maintenance sector). Zoals beschreven, ondersteunen de projecten in prioriteit 2 de kenniseconomie. Als de projecten beoordeeld moeten worden naar de categorieën in activiteiten en oormerking, dan valt op dat het merendeel van de projecten ingedeeld is in categorie 61 'Integrated projects to urban and rural regeneration'. Deze categorie past het beste bij deze projecten, maar doet ze niet altijd recht. In deze prioriteit worden namelijk ook veel projecten beschikt die onder de noemer toerisme en cultuur geschaard kunnen worden. Vooral de in Zeeland beschikte projecten hebben een link met toerisme. Daarnaast is er een aantal projecten dat betrekking heeft op het opknappen en revitaliseren van cultuurhistorische gebouwen. Deze projecten zouden dus beter in andere categorieën passen, maar zijn niet geoormerkt binnen het OP-Zuid.

In prioriteit 2 worden 27 projecten gerealiseerd. De uiteindelijke verdeling van het aantal projecten tussen Zuidoost en Zuidwest is in prioriteit 2 licht in het voordeel van Zuidwest. De gerealiseerde investering is in Zuidoost echter veel groter. De projecten in Zuidoost zijn grootschaliger en qua omvang groter dan die in de regio Zuidwest-Nederland. Met name de projecten in de provincie Zeeland zijn klein en vooral gericht op toerisme en imagoverbetering. De projecten in Noord-Brabant en Limburg vinden daarentegen over het algemeen plaats in de steden. Verder zijn de projecten in Zuidoost meer divers qua activiteiten. Zo richt een aantal projecten zich op het ondersteunen van ondernemers en het opknappen van cultuurhistorische gebouwen, maar ook op het verbeteren van bedrijventerreinen. In Zuidoost is het gemiddelde interventiepercentage EFRO lager dan in Zuidwest (22% tegen 31%). Dit komt mede doordat in Zuidoost grotere projecten worden beschikt. Hierbij hanteren de begunstigden een lager EFRO-percentage, omdat de 'value for money' voor de EFRO-middelen dan hoger is. Een goed voorbeeld hiervan is 'Ontsluiting Venlo Greenpark', een

Tabel 3.2 Verdeling Zuidoost/Zuidwest prioriteit 2

	Aantal projecten	TSK (in €)	EFRO (in €)
Zuidoost	11	110.496.014	25.360.068
Zuidwest	14	37.265.984	12.664.925
Geheel Zuid	2	6.930.178	1.668.303

project dat beschikt wordt met een interventie van slechts 14%.

In tabel 3.3 zijn de realisaties op het gebied van indicatoren opgenomen. De indicatoren worden niet allemaal gehaald, zoals in Hoofdstuk 2 al is beschreven. Als wordt gekeken naar de doelstellingen van het programma in relatie tot de opgestelde indicatoren, dan is te zien dat de omvang van projecten binnen deze prioriteit groter is dan aanvankelijk gedacht. De gemiddelde projectomvang is ruim 6 miljoen euro, waarbij de gemiddelde EFRO-bijdrage ongeveer 1,5 miljoen euro is. Vaak zijn de projecten binnen deze prioriteit onderdeel van een complete gebiedsontwikkeling en is de score op de indicatoren vaak vele malen hoger als het totale gebied gereed is. Een voorbeeld hiervan is het project 'Veelzijdig Veere'. De gemeente Veere richt zich in dit project op een aantal specifieke onderdelen ten aanzien van de herinrichting van de stad Veere. Dit project past echter in een breder kader, waarbij de gemeente Veere ook samenwerkt met andere partijen, zoals het bedrijfsleven, om uiteindelijk de stad Veere aantrekkelijker te maken voor wonen, werk en recreatie. Voor het OP-Zuid is dit één project, waarbij de uiteindelijke impact vele malen hoger zal zijn dan wordt ingeschat met dit specifieke onderdeel. OP-Zuid-projecten vormen onderdeel van een groter geheel, waarop kan worden voortgeborduurd in de regio. De te behalen doelstellingen uit de prioriteit 2 (en 3) zijn gemakkelijker in te schatten dan de indicatoren binnen prioriteit 1, omdat sprake is van een binaire keuze: er wordt wel of juist niet gescoord op deze indicatoren. Dit zorgt ervoor dat zowel door aanvragers als ook door Stimulus Programmamanagement de inschattingen goed te beoordelen zijn en komt de monitoring tijdens voortgangsrapportages en bij de vaststellingen ten goede.

- *Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen (in fte)*

Deze indicator wordt ruimschoots gehaald. De controle van de indicator dient echter genuanceerd te worden. Bij elke controle op vaststelling wordt een onderbouwing op de cijfers gevraagd. Dit leidt vaak tot een lagere waarde per project. Bij een aantal projecten wordt echter wel een goede onderbouwing gegeven. Deze wordt dan ook gevolgd. De gecommitteerde waarde is dan ook fors hoger dan de gerealiseerde waarde. Binnen een aantal projecten kan het verband met het project niet worden gelegd. Wat betreft prioriteit 2 hanteert Stimulus Programmamanagement dezelfde beoordelingssystematiek als binnen prioriteit 1 en wordt de rekentool van het ministerie van Economische Zaken ingezet. Zoals eerder aangegeven, gaat

het binnen deze prioriteit vaak om faciliterende projecten voor de omgeving. Daarom wordt er in de verleningsbeschikking uitgegaan van het aantal dat uit de rekentool naar voren komt. Ondanks deze aanpassingen binnen projecten wordt de indicator binnen deze prioriteit ruimschoots gehaald.

- *Aantal hectare bedrijfsterreinen gemoderniseerd*
Deze indicator wordt ruimschoots gehaald. Wat betreft het moderniseren van bedrijfsterreinen worden er zeven projecten uitgevoerd, met name in Noord-Brabant en Limburg.
- *Aantal projecten gericht op milieu (inclusief externe veiligheid en luchtkwaliteit)*
Deze indicator wordt gerealiseerd. Er worden 13 projecten uitgevoerd die onder andere gericht zijn op het milieu. In veel gevallen zijn dit projecten waarbij het milieu een voorname rol speelt. Hierbij kan worden gedacht aan het moderniseren van bedrijfsterreinen, maar ook aan gebiedsinrichtingen en recreatieve projecten. De projecten onder deze indicator richten zich wat betreft inrichting en uitvoering op het milieu. Een voorbeeld hiervan zijn de geplaatste zonnepanelen binnen het project 'Opwaardering de Gender'. De kademuur zorgt enerzijds voor een aantrekkelijker vestigingsklimaat, terwijl anderzijds rekening wordt gehouden met het winnen van duurzame energie, passend bij een aantrekkelijke kademuur in een bedrijfseconomische omgeving. Om draagvlak in de regio te creëren, zoeken publieke partijen hierbij vaak de samenwerking met private partijen. Ook binnen prioriteit 1 is te zien dat private partijen meer en meer rekening houden met milieucompensatiemaatregelen op de langere termijn. Een voorbeeld waarbij publieke partijen hierbij samenwerken met private partijen, is het project 'Byproducts Business Lab Open-Innovation Site (BYBLOS) fase 1'. Binnen dit project wordt onderzoek gedaan naar de inhoud van reststoffen, zodat deze opnieuw kunnen worden ingezet.
- *Aantal projecten gericht op verbetering bereikbaarheid*
Zoals hierboven is toegelicht, wordt de doelstelling van deze indicator niet behaald. Het gaat hierbij om grootschalige projecten met een grote impact op de regio, zoals 'Ontsluiting Venlo Greenpark' en 'Aanpassing aansluiting Avantis', waarbij vele bereikbaarheidsmaatregelen worden genomen. Binnen deze twee

projecten is er sprake van meerdere projecten op het gebied van bereikbaarheid. Deze tellen echter ieder voor één keer mee. Als deze projecten afzonderlijk zouden worden geteld, zou het aantal op zeventien uitkomen.

- *Aantal projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed*
De doelstelling van deze indicator wordt niet behaald. Het gaat hierbij om projecten die een impact hebben op de gehele omgeving, zoals het opknappen van het stadhuis van Veere en de vernieuwing van het muziekgebouw in Eindhoven. Uiteindelijk worden vijftien projecten gerealiseerd. Ook hier bestaat een aantal projecten uit meerdere projecten die gericht zijn op de verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed. Als deze afzonderlijk zouden worden geteld, zou het aantal op 22 projecten uitkomen.
- *Aantal toeristische/recreatieve projecten*
De doelstelling van deze indicator wordt niet behaald. Veel van deze projecten bestaan uit deelprojecten. Een voorbeeld is het project 'Brouwersdam Hotspot for Active Leisure', waarbij een aantal toeristische voorzieningen wordt gecreëerd. Als deze projecten afzonderlijk worden geteld, dan komt het aantal op 23.

Binnen investeringsprioriteit 2 wordt de financiële doelstelling behaald. Ook kan geconcludeerd worden dat de doelstellingen zoals opgenomen worden behaald. Er wordt geïnvesteerd in een aantrekkelijk klimaat om in te ondernemen. Er worden een aantal robuuste grootschalige initiatieven ondersteund met een grote impact voor de regionale economie. Projecten richten zich op een aantrekkelijk klimaat om in te leven, recreëren en te ondernemen. De ondersteunde projecten bieden de basis waarop vervolginvesteringen gedaan kunnen worden. Ondanks dat het resultaat als bevredigend kan worden beschouwd zijn niet alle indicatoren behaald zoals deze vooraf waren geprognostiseerd. De belangrijkste oorzaak hiervan is dat de projecten qua omvang groter zijn geworden dan voorzien, met een grotere absolute investering vanuit het programma. Dit terwijl de relatieve bijdrage vanuit het programma fors lager is dan vooraf ingeschat. Enerzijds blijven de indicatoren achter. Anderzijds wordt er een grotere hefboom gecreëerd vanuit het programma met projecten die een grote impact hebben op de regio.

Tabel 3.3 Realisaties indicatoren prioriteit 2

	Doel	Committering	Realisatie
Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen (in fte)	250	1.140	692
Aantal hectare bedrijfsterreinen gemoderniseerd	56	735	668
Aantal projecten gericht op milieu (inclusief externe veiligheid en luchtkwaliteit)	10	14	13
Aantal projecten gericht op verbetering bereikbaarheid	20	16	15
Aantal projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed	30	15	17
Aantal toeristische/recreatieve projecten	40	16	14

Doorontwikkeling Food & Health Innovation Campus

Prioriteit: 3
Projectaanvrager: gemeente 's-Hertogenbosch

Regio: Noord-Brabant
Subsidie EFRO: € 926.615
Totale projectkosten: € 2.931.255

Beschrijving van het project:

De Food & Health Innovation Campus wordt ontwikkeld in 's-Hertogenbosch. Inmiddels heeft de locatie de naam Grow Campus gekregen. Hier zijn 6.000 kenniswerkers en 26.000 studenten actief in een stedelijke mix van bewoners, studenten, medici en ondernemers. Het project verbindt ondernemers en kennisinstellingen nog inniger met elkaar, door de realisatie van een

Food-evenementenplein op de campus en een Plant-onderzoekscentrum in De Gruyterfabriek. Beide faciliteiten zijn inmiddels operationeel. Grow Campus ontwikkelt zich verder door in deze markten, via events, onderzoek, productontwikkeling en incubatorfaciliteiten. De focus ligt op smart & metropolitan farming en food & health.

3.2.2 Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

Er vinden geen uitvoeringsproblemen plaats in deze prioriteit.

3.3 Prioriteit 3 ‘Stedelijke dimensie’

De hoofddoelstelling van prioriteit 3 is het leveren van een bijdrage aan een veilige en aantrekkelijke woon- en werk-omgeving voor alle bewoners van de GSB-steden² in Zuid-Nederland. Naast vergroting van de participatie van en leefbaarheid voor de stedelijke bewoners focust deze prioriteit ook op het stimuleren van economische activiteiten binnen wijken en steden. Voorbeelden van activiteiten die binnen deze prioriteit kunnen worden gehonoreerd, zijn onder meer:

- Het stimuleren van de combinatie wonen en werken in wijken door bijvoorbeeld het ontwikkelen van ICT-concepten, nieuwe vormen van huisvesting en broedplaatsmilieus.
- Het creëren van stedelijke topmilieus door het ontwikkelen van kennisinfrastructuur, (cultuur-)historische ‘eigenheid’ van de stad en uitbouw van het pakket culturele voorzieningen.
- Het verbeteren van de kwaliteit van werklocaties door herontwikkeling van bedrijfsgebouwen, bijdragen te leveren aan het opzetten van parkmanagement en investeringen te doen in de openbare ruimte.
- Het vergroten van participatie van burgers door middel van nieuwe woon-zorg- en ICT-concepten die de interactie van burgers onderling en burgers en overheid vergroten, en ontwikkeling van het wijk-/stad-/regiogevoel door middel van educatie- en informatieprojecten.
- Het investeren in de transformatie van binnenstedelijke gebieden met een economische meerwaarde.
- Het verbeteren van de attractiviteit en/of veiligheid van de openbare ruimte door het nemen van fysieke maatregelen (in ruimte en/of groen) en een gezamenlijke ontwikkeling van methoden voor de aanpak van stedelijke problemen.
- Het ontwikkelen en implementeren van stedelijke vervoerssystemen voor passagiers en goederen (bijvoorbeeld stadsdistributie, light-rail).

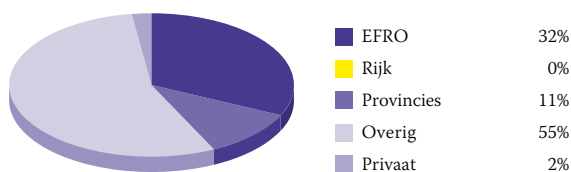
3.3.1 Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse

Het in zijn geheel committeren van deze prioriteit neemt de meeste tijd in beslag in OP-Zuid 2007-2013. Vooraf hebben de grote steden afspraken gemaakt over de omvang van de middelen die ze toegedeeld krijgen. Wat de verdeling van de financiering in prioriteit 3 betreft, valt het op dat de overige overheid bijna twee keer zoveel investeert dan vooraf is voorzien. De overige cofinanciers lopen hierbij achter. Voor de financiële tabel heeft dit geen grote gevolgen. De provinciale en rijksfinanciering worden immers gecomp-

seerd door de financiering van overige overheden, waardoor de landelijke publieke cofinanciering overeind blijft. De typen projecten binnen deze prioriteit zorgen voor deze verschuiving van financiers.

In de uitvoering blijkt dat de projecten binnen deze prioriteit zich vooral richten op binnenstedelijke problematiek. Het gaat in mindere mate om projecten waarin het rijk of de provincie zal investeren door het regionale schaalniveau dat hiermee bereikt wordt. De projecten typeren zich vooral door het revitaliseren en restaureren van binnensteden en het stimuleren van ondernemerschap op wijkniveau. Het zijn typische projecten die binnen de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen. De financier ‘overige overheid’ betreft dan ook uitsluitend gemeenten. Er wordt in deze prioriteit ook een private bijdrage gerealiseerd, terwijl dit niet was verwacht. Wellicht is dit een nieuwe tendens, maar binnen de projectontwikkeling worden van private partijen ook investeringen in de publieke ruimten verwacht. Door terugtrekking van de overheid komt er meer ruimte voor publiek-private samenwerking. Dat is in deze prioriteit ook terug te zien. Een aandachtspunt hierbij is echter wel het aspect staatssteun. Met name in de nieuwe periode, waarin meer PPS-constructies worden verwacht, zal dit aspect tijdens de toetsing een nóg prominentere plaats innemen. Er zijn drie projecten waarbij een private bijdrage wordt geleverd. Het interventiepercentage in prioriteit 3 is 31,69%. Dit ligt onder de beoogde 40%, maar is wel hoger dan binnen de andere prioriteiten.

Figuur 3.8 Verdeling financiers prioriteit 3

De EFRO-financiering wordt via een convenant onder de GSB-steden verdeeld. Hierdoor hebben de steden ieder een eigen deel EFRO-middelen ter beschikking en worden ze genoodzaakt om zelf een fors deel cofinanciering te realiseren. Binnen prioriteit 3 worden 26 projecten gecommitteerd. De meeste van de projecten binnen de prioriteit laten een forse overschrijding zien. Dit leidt er uiteindelijk toe dat het interventiepercentage fors lager is. Daarnaast delen de steden de middelen vooraf toe aan een aantal projecten. Deze projecten worden sowieso gerealiseerd en laten die overrealisatie zien. De EFRO-financiering is hierbij onderdeel van een grotere gebiedsontwikkeling in het binnenstedelijk milieu.

Binnen prioriteit 3 is de economische focus van de activiteiten kleiner. De projecten in prioriteit 3 richten zich vooral op het aanpakken van binnenstedelijke probleemgebieden en het activeren van mensen in stedelijke gebieden.

² Steden binnen prioriteit 3 zijn: Breda, Tilburg, 's-Hertogenbosch, Eindhoven, Helmond, Venlo, Sittard-Geleen, Maastricht, Heerlen.

Dit is ook terug te zien in de indicatoren. Voor prioriteit 3 geldt hetzelfde als voor prioriteit 2. De indicatoren zijn 'tastbaar', goed te controleren en vast te stellen. Ook binnen deze prioriteit is duidelijk te zien dat het moeilijk blijkt om alle indicatoren te realiseren. Projecten binnen prioriteit 3 zijn groter dan voorzien. Afgezet tegen de EFRO-bijdrage scoren ze hiermee minder op de indicatoren. Doordat de projecten groter van omvang zijn, hebben zij meer impact op de stad en de regio. Enerzijds kenmerkt prioriteit 3 zich door projecten die gericht zijn op kleinschalig ondernemerschap in achterstandswijken. Hierbij worden de wijken met actief ondernemerschap gerevitaliseerd of zoeken steden samenwerking met private partijen om onderzoek uit te voeren. Dit gebeurt onder meer binnen het project 'Doorontwikkeling Food & Health Campus 's-Hertogenbosch'. Anderzijds richten de projecten zich voornamelijk op het leefbaarder maken van de (binnen)stad. Hierbij kan worden gedacht aan het vergroten van de veiligheid door investeringen in de publieke ruimte. Zo worden in het project 'Herontwikkeling Kruisstraat Woenselse Markt' van de gemeente Eindhoven bijvoorbeeld verlichting en straatmeubilair geplaatst. Daarnaast wordt geïnvesteerd in projecten die zich richten op vervoer per water van en naar een groot bedrijventerrein. Een voorbeeld hiervan is het project 'Opwaardering Beatrixkanaal'. Ook kan worden gedacht aan projecten die door reconstructie van oude muurdelen focussen op het opnieuw beleefbaar maken van de stadsentree, met als uiteindelijk doel een informatiepunt over de cultuurhistorie van de stad in te richten. Dit gebeurt onder andere binnen het project 'Bolwerk Sint Jan' van de gemeente 's-Hertogenbosch. Hierbij worden binnenstedelijke opgaven in de publieke ruimte vanuit het OP-Zuid ondersteund om zo de leefbaarheid te stimuleren en de attractiviteit van de openbare ruimte te verbeteren.

- *Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen (in fte)*
De doelstelling van de indicator wordt ruimschoots behaald. De grootste bijdrage wordt geleverd door één project dat is gericht op financiële zelfredzaamheid van het MKB.
- *Aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen*
De doelstelling van deze indicator wordt nét niet behaald. Dit heeft mede te maken met de grootte van de projecten. Binnen een project kunnen meer voorzieningen worden ondersteund. De gerealiseerde voorzieningen zijn divers en variëren van voorzieningen in de openbare ruimte (veiligheidsvoorzieningen of meubilair) tot voorzieningen die voor ondernemers worden gecreëerd.

- *Aantal hectare bedrijfslocatie gemoderniseerd*
De doelstelling van deze indicator wordt behaald. De hoge realisatie wordt veroorzaakt door het project 'Doorontwikkeling Campus Food & Health s'-Hertogenbosch', waarbinnen 2.881 hectare bedrijfslocatie wordt gerealiseerd. Verder zijn er geen projecten waarbinnen bedrijfslocaties worden gemoderniseerd.

- *Aantal projecten gericht op ondernemerschap, stads-/wijkeconomie*
De doelstelling van deze indicator wordt niet behaald. Vaak wordt deze indicator benoemd in een infrastructureel project, waarbij in de inrichting ondernemerschap wordt gestimuleerd. Bijna elk project in deze prioriteit richt zich dus op ondernemerschap, maar dan wel vaak op indirecte wijze of als onderdeel van een projectactiviteit. Voorbeelden van directe ondernemerschapsondersteuning zijn de projecten 'Human Capital in de Wijk' en 'Support aan ondernemers bij (micro)financiering'. Binnen deze prioriteit zijn 26 projecten uitgevoerd, vijftig projecten zijn te hoog ingeschat.

- *Aantal projecten gericht op participatie leefbaarheid of sociale activering*
De doelstelling van deze indicator is niet behaald. Ook deze indicator is vaak een uitvloeisel van een infrastructureel project. Een voorbeeld hiervan is het project 'Stimuleren van creatieve broedplaatsen in Maastricht'. Er zijn weinig projecten die zich specifiek op de thema's participatie leefbaarheid of sociale activering richten.

Binnen deze prioriteit worden de financiële doelstellingen behaald binnen de doelstellingen zoals in het programma-document opgenomen. De prioriteit biedt de mogelijkheid aan de steden om de binnenstedelijk problematiek met goede projecten op te lossen. Veel van deze projecten zijn faciliterende projecten en betreffen fysieke investeringen gericht op het herinrichten en herstructureren van de binnensteden. Dit zorgt voor een gunstig ondernemingsklimaat in een omgeving waar prettig kan worden gewoond. Ondanks dat een aantal indicatoren zoals hierboven aangegeven niet wordt gehaald worden de doelstellingen binnen deze prioriteit gehaald.

3.3.2 Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

Er vinden geen uitvoeringsproblemen plaats in deze prioriteit.

Tabel 3.4 Realisaties indicatoren prioriteit 3

	Doel	Committering	Realisatie
Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen (in fte)	220	507	812
Aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen	48	41	39
Aantal hectare bedrijfslocatie gemoderniseerd	36	1.010	2.881
Aantal projecten gericht op ondernemerschap, stads-/wijkeconomie	50	27	25
Aantal projecten gericht op participatie leefbaarheid of sociale activering	40	22	20

4

EFRO-/CF-programma's: grote projecten

In het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013 zijn geen grote projecten beschikt en/of gestart.

BIO-Waterboxx

Prioriteit: 1

Projectaanvrager: AquaPro BV

Regio: Zuidwest

Subsidie EFRO: € 50.753

Totale projectkosten: € 290.021

Beschrijving van het project:

De Bio-Waterboxx is een container gemaakt van biologisch afbreekbare bio-plastics die planten en bomen ondersteunt om te overleven onder moeilijke omstandigheden. De box vangt regen en condenswater op en verstrekt het verzamelde water vervolgens over een lange(re) periode aan de in het centrum geplante boom. Daarnaast

voorkomt hij de verdamping van grondwater en beschermt hij de nieuwe aanplant tegen onkruid en knaagdieren. Door deze eigenschappen kan de Bio-Waterboxx een belangrijke rol spelen bij de herplant van verbrande/gekapte bossen, bij CO₂ opvang, bij anti-erosie- en antiverwoestijnings-programma's en bij voedsel- en houtproductie.

5

Technische Bijstand

Hoofdstuk 5 geeft een toelichting op het gebruik van 'Technische Bijstand' in het OP-Zuid.

De hoofddoelstelling van prioriteit 4 'Technische Bijstand' is een succesvolle en adequate implementatie van het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013. Technische Bijstand valt als afzonderlijk project onder de verantwoordelijkheid van de beheersautoriteit, de provincie Noord-Brabant. Het dagelijks management van het programma wordt uitgevoerd door Stimulus Programmamanagement. In aanvulling op het programmamanagement worden er in de drie provincies van Zuid-Nederland provinciale steunpunten ingesteld. Deze steunpunten geven mede uitvoering aan het programma. Zij brengen daarbij specifieke regionale kennis in en zorgen ervoor dat potentiële deelnemers aan het programma in hun directe nabijheid een contactpunt hebben. Stimulus Programmamanagement legt verantwoording af aan de beheersautoriteit.

Uit de Technische Bijstand wordt de organisatiestructuur van het programma gefinancierd. Ook de activiteiten op het gebied van communicatie, toezicht en evaluatie maken deel uit van de Technische Bijstand. In lijn met artikel 46, lid 1a, van verordening (EG) Nr. 1083/2006 wordt 4%, dat wil zeggen circa 14,8 miljoen euro, van het totale programma-budget gereserveerd voor de prioriteit Technische Bijstand. Technische Bijstand betreft de gehele programmaperiode

2007-2013, met een uitloop van twee jaar voor uitvoering en afwikkeling. De totale periode waarop Technische Bijstand betrekking heeft, loopt van 2007 tot 2015; in totaal negen jaar. De realisatie van de technische Bijstand is fors hoger geworden. Deze is ruim € 21 miljoen. Per jaar is gemiddeld 1,6 miljoen euro beschikbaar.

De activiteiten binnen deze prioriteit staan in dienst van de implementatie van het OP-Zuid. In de eerste plaats gaat het daarbij om de personele bezetting van het programma, namelijk:

- Bemensing van Stimulus Programmamanagement, als uitvoeringsorgaan namens de beheersautoriteit van het programma.
- Bemensing van de provinciale steunpunten die in samenspraak met Stimulus Programmamanagement in de provincies de uitvoering van het programma versterken.
- Eventuele inschakeling van specialistische externe expertise of ondersteuning.

In hoofdlijnen vallen de volgende aspecten van de uitvoering en organisatie van het programma onder deze prioriteit:

- Ondersteuning van de beheersautoriteit, de Stuurgroepen en het Comité van Toezicht.
- Activiteiten gericht op projectontwikkeling.
- Activiteiten op het gebied van marketing en

communicatie.

- Financieel beheer en administratie van het programmabudget.
- Controle en toezicht op de projecten.
- Monitoring en evaluatie van de voortgang en realisatie van het programma.

Tijdens de jaren van uitvoering heeft Stimulus Programmamanagement als uitvoerder van de Technische Bijstand in toenemende mate capaciteitskrapte als het gaat om expertise op het gebied van financiële en rechtmatigheidscontrole. Dit als gevolg van het steeds zwaardere accent op deze aspecten in het kader van regelgeving. De capaciteit wordt gedurende de voorbije jaren uitgebreid en wordt grotendeels aangewend voor de begeleiding van de verplichte controles door de auditautoriteit en veel minder voor de uitvoering van de kerntaak van Stimulus Programmamanagement: het adviseren, controleren en beoordelen van projectaanvragen op rechtmatigheidsaspecten, zodat een doeltreffend en succesvol programma gerealiseerd wordt. Waar de nadruk veel op rechtmatigheid ligt, raakt de verhouding tussen rechtmatigheid, doelmatigheid, doeltreffendheid en aanvaardbaarheid uit balans. Dit vertaalt zich in de gerealiseerde kosten die ten laste komen van de Technische Bijstand.

De uiteindelijke programmaomvang OP-Zuid valt 60% hoger uit op basis van de gecommitteerde beschikkingen, namelijk op een niveau van 750 miljoen euro in plaats van 457 miljoen euro (exclusief Technische Bijstand). Hierbij wordt uitgegaan van de gecommitteerde stand, omdat dit de basis is waarop de uitvoeringstaken worden uitgevoerd. Dit resulteert, met een extra grote hefboomfunctie, mag uiteraard als een groot succes worden gezien. De beheerstaak is evenwel ook groter, waardoor de kosten voor Technische Bijstand ook hoger zijn.

Het aantal projectbeschikkingen OP-Zuid loopt fors vooruit op de prognoses. Het programma wordt eind 2009 al voor de helft gerealiseerd. De personeelssamenstelling Technische Bijstand (Stimulus Programmamanagement) beweegt mee met de fases van het programma. De ontwikkelingsfase slaat veel vroeger dan verwacht om naar de fases van voortgangsen eindcontrole. Het accent in de personele bezetting van programmamanagement wordt daarom al vanaf 2008/2009 geleidelijk verlegd naar financieel beheer.

In 2009 en 2010 kosten de werkzaamheden als gevolg van de tijdelijke sluiting en daaropvolgende heropening van het OP-Zuid extra capaciteit Technische Bijstand. Ook dit effect wordt in de meerjarenbegroting Technische Bijstand verwerkt. In 2011 wordt een aangepaste begroting en voorstel voor de Technische Bijstand aan het Comité van Toezicht voorgelegd en goedgekeurd. In de eerste plaats worden maatregelen getroffen ter verbetering van de

efficiency. Een deel van de toename in omvang van de beheerstaak wordt opgevangen door verschuiving van een deel van de capaciteit programmamanagement naar financiële advisering en beheer. In 2007 wordt begonnen met 5,5 fte programmamanagement. Eind 2010 is nog sprake van 3,8 fte programmamanagement. Deze capaciteit neemt in 2014 af tot 2 fte voor het programma 2007-2013. De vrijvallende formatie wordt ingezet voor financiële advisering en voorbereiding van het nieuwe OP-Zuid.

De werkzaamheden binnen de Technische Bijstand betreffen met name de binnen Stimulus Programmamanagement uitgevoerde werkzaamheden. Deze zijn zeer divers en intensief. Er worden gedurende de programmaperiode meer dan 576 projecten gecommitteerd, gecontroleerd en vastgesteld. Vanuit Stimulus Programmamanagement worden de verleende EFRO-bijdragen in lijn gehouden met de gemaakte kosten. Zo staat Stimulus Programmamanagement in constante dialoog met de begunstigde. Een aantal grootschalige projecten bijvoorbeeld zijn lager afgerekend met dezelfde EFRO-bijdrage om administratieve redenen. De Stuurgroep stemt in met het vaststellen van een hoger EFRO-percentages voor deze projecten. Het gaat hierbij overigens om projecten waarbij de percentages met enkele procentpunten zijn verhoogd en waarbij de interventie op circa 20% is uitgekomen. Dit scheelt administratieve last voor de begunstigde als ook voor het programmabureau. Het programma heeft de flexibiliteit om de percentages zodanig aan te passen dat de controlelast en de effectiviteit met elkaar in balans blijven. Door slimme keuzes te maken vanuit het programmamanagement, wordt ook de uitvoering mogelijk gemaakt van meer omvangrijke opgaven met een relatief lage bijdrage vanuit Europa. Daarbij is de impact van deze projecten groter dan de bijdrage zou vermoeden.

De hierboven beschreven grote projecten kennen ook een trage opstart, doordat er nog besluitvormingstrajecten aan ten grondslag liggen. Maar wanneer deze besluitvormingstrajecten eenmaal zijn doorlopen, gaan dergelijke projecten vaak snel van start, omdat ze uit één grote aanbesteding bestaan. Voor wat betreft monitoring en controle is dit minder complex dan bijvoorbeeld de MKB-subsidies. Stimulus Programmamanagement monitort wel nadrukkelijk hierop, zodat de realisaties ook daadwerkelijk worden waargemaakt. Het risico hierbij is immers dat aan het einde van het programma projecten nog lager worden afgerekend, waardoor er een onderbesteding op programma-/prioriteitsniveau ontstaat. Bovendien is het voor overheden minder van belang om op korte termijn geld te ontvangen. Projecten wachten vaak met het daadwerkelijk maken van kosten totdat de verleningsbeschikking is afgegeven. Vanuit Stimulus Programmamanagement is tijdens elke voortgangsrapportage dan ook naar de uitgavenplanning van projecten gevraagd, met als doel te bekijken hoe het staat met de kosten in verhouding tot de

activiteiten. Op deze wijze is Stimulus Programmamanagement in staat om effectief te monitoren op programmaniveau. Ook worden de projecten met vertragingen elke maand intern besproken, waarbij een risico-inschatting wordt gemaakt. Aan de hand van deze risico-inschatting worden vervolgens maatregelen getroffen, zoals het inplannen van extra projectbezoeken.

In het jaar 2013 versterkt Stimulus Programmamanagement de monitoring en controle op grotere projecten. Enerzijds door vaker projectbezoeken in te plannen, anderzijds door ook op bestuurlijk niveau met verschillende partijen te gaan praten. Hierdoor ontstaat een betere beheersing van deze projecten en wordt er proactief met de begunstigden meegedacht. Dit resulteert er mede in dat alle projecten tijdig worden afgerond en de maximale kosten worden gerealiseerd. Door proactief mee te denken, wordt er mede voor gezorgd dat het programma volledig wordt uitgeput. Tevens blijven de correcties binnen de aanvaardbare bandbreedtes.

De diversiteit van projecten vergt in de beoordeling ervan een zekere mate van specialisme. Daarom is er binnen Stimulus Programmamanagement een apart team actief dat de beoordeling van de MKB-subsidies beoordeelt. Binnen de MKB-subsidies worden projecten uitgevoerd door ondernemers die de administratieve verantwoording minder belangrijk vinden, omdat ze vooral bezig zijn met ondernemen. Hierdoor is het belangrijk om ze meer en beter te instrueren over wat er verwacht wordt. Deze ondernemers hebben hun administratie vaak niet ingericht om groot-schalige projecten te doen. Bij de organisaties die in de vrije ruimte projecten uitvoeren, is de ervaring met subsidie-programma's vaak weer wel aanwezig. Een ander belangrijk verschil is dat bij de MKB-subsidies nauwelijks sprake is van bijvoorbeeld aanbesteding en/of staatssteun, maar dat veel meer gekeken moet worden naar de liquiditeit van de ondernemer en de in een jaarverslag vermelde ondernemerscijfers. Daarentegen vormen bij de vrije ruimte-projecten aanbestedingen, staatssteun en de samenwerking binnen een consortium juist belangrijke aandachtspunten.

Het OP-Zuid wordt in vergelijking met voorgaande programma's snel gecommitteerd. De realisaties blijven echter achter. Dit betekent dat er veel energie wordt gestoken in de projecten die een grote vertraging laten zien. In een enkel geval worden de projecten iets veranderd en de kosten naar voren gehaald. Deze veranderingen worden op een goede manier met de Stuurgroep afgestemd. Ten behoeve van de controle van de projecten worden administratieve controles en controles ter plaatse verricht. Daarnaast is een groot deel van de capaciteit nodig voor het begeleiden en opvolgen van de eigen controles en de controles van de audit- en certificeringsautoriteit. Hierdoor stijgen de totale administratieve lasten duidelijk ten opzichte van de programmaperiode 2000-2006.

5.1 Automatisering

De beheersautoriteit (provincie Noord-Brabant, c.q. Stimulus Programmamanagement) is verantwoordelijk voor het bouwen van een beheersysteem voor het programma. Het uitgangspunt van dit beheersysteem is het realiseren van een 'zo veel mogelijk' papierloos programma. Dit geldt voor zowel aanvragers als voor Stimulus Programmamanagement zelf. De aanvragers/subsidieontvangers hebben via een webportal direct toegang tot het beheersysteem. Het digitaal beheersysteem van OP-Zuid levert samen met de drie andere EFRO-programma's in Nederland alle benodigde projectgegevens in het centrale monitoringsysteem aan, voor een centrale doorlevering aan de Europese Commissie.

In 2009 wordt het beheersysteem, inclusief de webportal, operationeel. Aangezien het een ERP-pakket is, wordt zowel de projectadministratie als de financiële administratie via dit systeem gevoerd. Dit betekent dat de voortgangsrapportages digitaal in het beheersysteem worden ingelezen en na controle worden doorgezonden naar de financiële administratie en de MSF (Monitor Structuurfondsen). Tevens worden alle onregelmatigheden en correcties in het systeem bijgehouden.

In 2011 wordt het systeem geëvalueerd en start Stimulus Programmamanagement met het aanbrengen van verbeteringen. Het systeem ondergaat een complete make-over. Een interne werkgroep levert hiervoor input en de aanpassingen worden door middel van externe expertise doorgevoerd. Daarnaast wordt de webportal verbeterd. De doelstelling is dat alle aanvragen, wijzigingsverzoeken en overige correspondentie met de aanvragers via deze webportal verlopen. Begin 2012 is het gewijzigde systeem operationeel. De eerste aanpassing van de webkoppeling betekent dat vanaf 2012 de wijzigingsverzoeken via deze webkoppeling kunnen worden ingediend. Ook kunnen bijlagen bij de voortgangsrapportages worden geüpload. Door de aanpassingen wordt het systeem efficiënter en klantvriendelijker. Het moet immers robuust en toekomstbestendig zijn. In 2013 wordt besloten dat het binnen OP-Zuid gebruikte systeem in de nieuwe programmaperiode landelijk zal worden ingezet. In de nieuwe programmaperiode is dit inmiddels geëffectueerd; alle landsdelen gebruiken het systeem van OP-Zuid.

De betaalaanvragen worden via het beheersysteem naar de MSF verzonden. Deze aanvragen worden door de certificeringsautoriteit goedgekeurd en via SFC (SFC2007=Systeem voor het beheer van fondsen in de Europese Gemeenschap 2007-2013) bij de Europese Commissie ingediend.

Getijdenenergie uit de Oosterschelde stormvloedkering

Prioriteit: 1

Projectaanvrager: Tocardo Tidal Power

Regio: Zeeland

Subsidie EFRO: € 3.256.403

Totale projectkosten: € 11.995.107

Beschrijving van het project:

Met behulp van de OP-Zuid-subsidie realiseert Tocardo Tidal Power, producent van vrijstaande waterkrachtturbines, het grootste project voor opwekking van getijdenenergie in Nederland en een van de grootste ter wereld. Het bedrijf uit Den Oever plaatst vijf getjidenturbines in de Oosterscheldekering die gebruik maken van de krachtige eb- en vloedstromen om elektriciteit op

te wekken. Een belangrijke partner in het project is Rijkswaterstaat, dat met aannemers, ingenieursbureaus en kennisinstituten vernieuwende oplossingen ontwikkelt en partijen bij elkaar brengt om duurzame energie te winnen. Andere Zeeuwse bedrijven die meewerken aan de realisatie van dit project zijn Istimewa Elektrotechniek, Van der Straaten en Hillebrand.

6

Voorlichting en publiciteit

6.1 Inleiding

In het communicatieplan OP-Zuid 2007-2013 worden de uitgangspunten beschreven voor de communicatie rond het Operationeel Programma Zuid-Nederland voor de periode 2007-2013. Het Comité van Toezicht keurt dit plan in 2008 goed. Het beschrijft op hoofdlijnen het communicatiebeleid rond het OP-Zuid voor de gehele programmaperiode. Om dit beleid te operationaliseren naar prioriteiten en werkzaamheden, wordt elk jaar een communicatie actieplan opgesteld.

In de startfase van de uitvoering van OP-Zuid ligt de nadruk in de communicatie op het verspreiden van informatie over het programma, de betreffende prioriteiten en thema's, de mogelijkheden voor (soorten) projecten en bijbehorende procedures en regelgeving. Een doelgroepgerichte aanpak is daarbij essentieel (verschillende thema's voor diverse doelgroepen), evenals een gebiedsgerichte aanpak (onderscheid tussen Zuidoost en Zuidwest en de steden). Daarnaast wordt in deze eerste fase de communicatiestructuur opgezet: wat en hoe communiceren we met de diverse doelgroepen en welke samenwerkingen gaan we aan?

Naarmate het programma vordert, wordt de focus verlegd van informatieoverdracht naar het tonen van resultaten, het vergroten van betrokkenheid bij het programma en het creëren van een positief gevoel en vertrouwen met betrekking tot de nieuwe programmaperiode.

6.2 Voorschriften Europese Commissie

Conform de voorschriften van de Europese Commissie, worden in de uitvoering van het OP-Zuid de uitvoeringsbepalingen met betrekking tot promotie en publiciteit nageleefd zoals deze zijn vastgelegd in de Verordeningen (EG) nr. 1080/2006, 1083/2006 en 1828/2006. Dit betekent dat Stimulus Programmamanagement enerzijds de communicatievoorwaarden toepast in haar eigen communicatieactiviteiten en op eigen communicatiemiddelen, en anderzijds erop toeziet dat begunstgden aan de communicatievoorwaarden voldoen.

6.3 Kenmerkend voor deze programmaperiode

De communicatie binnen het OP-Zuid 2007-2013 kenmerkt zich als volgt:

- Doelgroepgericht
- Helder en transparant
- Toegankelijk
- Inspirerend
- Gericht op samenwerking

Met name dit laatste speelt in deze programmaperiode een grote rol. Niet alleen wordt actief de samenwerking gezocht met programmapartners, intermediaire

organisaties en begunstigden, maar ook met de vier andere landsdelige EFRO-programma's in Nederland, het ministerie van Economische Zaken en de permanente vertegenwoordiging van de Europese Commissie in Nederland.

De landelijke samenwerking leidt tot mooie resultaten, zoals de programma-overstijgende projectenwebsite Europaomdehoek.nl. Een toegankelijke projectenwebsite, gericht op met name het brede publiek. Deze website laat de Nederlandse burger zien dat 'Europa' niet ver weg en abstract is, maar dichtbij en zichtbaar.

Een ander resultaat van de landelijke samenwerking is de gezamenlijke invulling van de in de verordening voorgeschreven jaarlijkse grote publieksactie, in de vorm van de Europa om de hoek Kijkdagen.

De Europese Commissie blijkt content te zijn met deze Nederlandse samenwerkingsinitiatieven. Niet alleen winnen zowel de Europa om de hoek website als de Kijkdagen Europese communicatieprijzen, de gezamenlijke portaalwebsite wordt zelfs uitgeroepen tot een verplichting voor alle lidstaten in de nieuwe programmaperiode.

De positieve reactie op de landelijke samenwerking resulteert in het opstellen van een gezamenlijke communicatiestrategie voor de nieuwe periode. Hierin wordt de werkwijze voor de periode 2014-2020 vastgelegd en bekrachtigd door de landsdelige EFRO-programma's, het ministerie van Economische Zaken en het agentschap SZW (ESF). Ook andere Europese programma's in Nederland, zoals Interreg, POP en het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij zijn inmiddels aangehaakt.

6.4 Inrichting van de OP-Zuid communicatie

6.4.1 Externe communicatie

De externe communicatie richt zich vooral op (potentiële) aanvragers, begunstigden, lokale, regionale, nationale en Europese overheden, de media en het brede publiek (de Zuid-Nederlandse burger). En bestaat uit de volgende activiteiten:

- Ontwikkeling van een OP-Zuid huisstijl
- Ontwikkeling en onderhoud van een programmawebste
- Organisatie van bijeenkomsten
- Opzet van een digitale nieuwsbrief
- Uitgifte van persberichten

- Medewerking of deelname aan bezoeken/bijeenkomsten/beurzen derden
- Ontwikkeling landelijke Europa om de hoek website
- Ontwikkeling en organisatie Europa om de hoek Kijkdagen
- Uitgifte van jaarverslagen
- Lastenverlichting voor begunstigden

6.4.2 Interne communicatie

De interne communicatie richt zich met name op informatie- en kennisuitwisseling en het creëren van draagvlak. Tot de interne communicatiedoelgroepen behoren de interne Stimulus organisatie, de partners, het Comité van Toezicht en de stuurgroepen.

6.5 Communicatie over resultaten van het programma

Zoals gezegd, wordt naarmate het programma vordert, de focus verlegd van informatieoverdracht naar het tonen van resultaten en effecten van het OP-Zuid en de projecten. De communicatie is erop gericht om bij de doelgroepen een positief gevoel over Europa te bewerkstelligen, betrokkenheid bij het programma te creëren en de bereidheid te stimuleren om ook in de toekomst gebruik te maken van Europese subsidie. De communicatie over resultaten bestaat uit de volgende activiteiten:

6.5.1 Publicatie lijst van begunstigden

De lijst van begunstigden, de namen van de projecten en de daarvoor uitgetrokken bedragen aan overheids gelden worden gedurende de gehele programmaperiode in het document 'Totaaloverzicht goedgekeurde projecten' op de website vermeld.

6.5.2 Uitgifte van persberichten

Met als doel free-publicity te genereren, worden in samenwerking met begunstigden regelmatig persberichten uitgegeven over OP-Zuid projecten. Aanleiding is vaak de beschikking of een andere mijlpaal zoals de officiële start, een oplevering of een belangrijk bezoek. Persberichten worden verstuurd naar nationale en regionale kranten, huis-aan-huis-bladen, begunstigden, intermediairs en programmapartners.

6.5.3 Medewerking of deelname aan bezoeken/bijeenkomsten/publicaties derden

Stimulus Programmamanagement laat geen gelegenheid onbenut om te laten zien wat er met het OP-Zuid bereikt wordt. Stimulus werkt daarom mee aan bijvoorbeeld bezoekprogramma's van bestuurders en buitenlandse delegaties, netwerkbijeenkomsten, open dagen van

programmapartners of beurzen zoals de nationale Innovatie Estafette/Innovation Expo, de Europese Smart regions beurs en regionale bedrijven contactdagen. De OP-Zuid bijdrage bestaat uit het organiseren van projectbezoeken, het houden van presentaties of het aanleveren van best practices en cijfermatige informatie. Voorbeelden van publicaties zijn het magazine Panorama van de Europese Commissie, Brabant Magazine en rapporten van het ministerie van Economische Zaken.

6.5.4 Europa om de hoek website

Zoals eerder genoemd, wordt gedurende de programmaperiode 2007-2013 de landelijke website Europaomdehoek.nl ontwikkeld. Het resultaat van een nauwe samenwerking tussen de permanente vertegenwoordiging van de Europese Commissie in Nederland, de uitvoeringsorganisaties van de EFRO-programma's in Nederland en het ministerie van Economische Zaken. Het doel van de website is de transparantie en de kennis over de besteding van Europees geld te vergroten, om zowel mensen die beroepsmatig met Europa bezig zijn als het grote publiek een beter inzicht te geven in het concrete nut van de EU voor Nederland.

Op de site wordt op laagdrempelige wijze informatie over Europese projecten en –subsidieprogramma's gegeven. Daarmee groeit Europaomdehoek.nl in haar toekomstige functie van 'portaal website' voor Europese programma's in de lidstaat Nederland.

Op Europaomdehoek.nl is informatie te vinden over het OP-Zuid en de goedgekeurde projecten. Voor meer informatie en contact wordt verwezen naar de OP-Zuid programmawebste.

De betrokken partijen maken afspraken over de promotie van de website. Stimulus plaatst een link naar Europaomdehoek.nl op de homepage van de OP-Zuid website en verwijst in andere communicatie uitingen zoveel mogelijk naar Europa om de hoek.

6.5.5 Europa om de hoek Kijkdagen

Het organiseren van een 'major annual information activity' is een van de communicatieverplichtingen van de Europese Commissie waar de beheersautoriteiten van Europese programma's aan moeten voldoen. De doelgroep van de 'major annual information activity' is 'het brede publiek', oftewel 'de Nederlandse burgers' in de breedste zin van het woord.

De landsdelige EFRO-programma's experimenteren vanaf 2009 met deze opdracht. De eerste gezamenlijke

activiteit is een Europese stand op het Centraal Station van Utrecht. Die bestaat uit een fototentoonstelling van EFRO- en ESF-projecten. De gezamenlijke publieksactiviteit ontwikkelt zich tot de Europa om de hoek Kijkdagen. Een landelijk evenement dat jaarlijks in mei plaatsvindt (rondom 9 mei, de Dag van Europa) en waarbij een groot aantal Europees gefinancierde projecten hun deuren open zet voor het brede publiek.

Geconcludeerd kan worden dat de sleutel tot het succes van de communicatie ligt in samenwerking. Samenwerking tussen programma's, projecten en andere partners als ministeries en de Europese Commissie, met een gezamenlijke communicatieaanpak. Samenwerken heeft veel voordelen. Naast de 'eigen' netwerken worden ook de netwerken en communicatiemiddelen van projecten en andere partners ingezet. Dit versterkt de gezamenlijke boodschap. Het biedt ook de mogelijkheid om te laten zien dat Europa veel en veel verschillende dingen doet. Dat is ook de reden waarom het accent in de communicatie eerder gelegd wordt op de EU-steun als geheel in plaats van op het fonds of programma afzonderlijk. Door de gezamenlijkheid te benadrukken kunnen gezamenlijke communicatiemiddelen ontwikkeld worden en daarmee de kosten gedeeld worden. Samenwerken is dus in alle opzichten efficiënter en effectiever.

De ambitie om zoveel mogelijk programma's en projecten te laten deelnemen stijgt met de jaren, waardoor de organisatie van de Kijkdagen een steeds zwaardere belasting wordt voor de beheersautoriteiten/ uitvoeringsorganisaties van de landsdelige EFRO-programma's. Bovendien wordt het, naarmate de programmaperiode vordert, steeds lastiger om deelnemers te werven, omdat steeds meer projecten vastgesteld worden en daardoor de promotiekosten voor de Kijkdagen niet meer kunnen declareren.

Voor de nieuwe programmaperiode 2014-2020 komt de focus te liggen op boegbeeldprojecten die fungeren als publiekstrekker en in promotioneel opzicht maximale aandacht krijgen. De ambitie om zoveel mogelijk Europese programma's te laten deelnemen blijft echter overeind. In 2017 zullen maar liefst negen programma's meedoen aan de Europa om de hoek Kijkdagen.

Project OO-zone Natuurmuseum Brabant

Project UNAS in Zeeland

6.5.6 Uitgifte van jaarverslagen

Van de voortgang van OP-Zuid wordt jaarlijks verslag gedaan aan de Europese Commissie. Dit jaarverslag wordt in een gedrukte versie uitgegeven zodat ook andere geïnteresseerden een representatief beeld krijgen van de ontwikkelingen in de regio Zuid-Nederland en het OP-Zuid. De OP-Zuid jaarverslagen bevatten alle door de Europese Commissie voorgeschreven informatie en tabellen. Om het geheel aantrekkelijker en toegankelijker te maken en te illustreren waar het programma over gaat, worden projectbeschrijvingen, foto's en quotes van begunstigden toegevoegd. Gedurende de programmaperiode worden zeven jaarverslagen uitgegeven. Deze worden allemaal tijdig ingediend en goedgekeurd.

6.5.7 Film

In 2014 wordt een film gemaakt over 20 jaar Europese programma's in Zuid-Nederland. Hierin wordt de aandacht gevestigd op wat Stimulus in zijn 20-jarig bestaan met OP-Zuid en voorgaande Europese programma's heeft bijgedragen aan de economische ontwikkeling en het beleid van de regio Eindhoven, de provincie Noord-Brabant en het landsdeel Zuid-Nederland.

De film toont niet alleen de noodzaak, de meerwaarde en de groei van Europese programma's in de afgelopen 20 jaar, maar is vooral een inspiratie, aanmoediging en overtuiging voor de nieuwe programmaperiode.

De film wordt geïntroduceerd tijdens de startbijeenkomst van het nieuwe OP-Zuid en vervolgens verspreid door middel van een persbericht en gepubliceerd op de websites van OP-Zuid, de partners en YouTube.

6.5.8 Stimulus TV

Stimulus Programmamanagement heeft sinds 2014 een eigen YouTube-kanaal: StimulusTV. Dit bevat niet alleen de bovengenoemde film, maar ook andere filmpjes over OP-Zuid projecten die geproduceerd zijn door begunstigden of derden.

6.6 Afsluiting programma

Het OP-Zuid 2007-2013 wordt door middel van dit eindverslag officieel afgesloten. Het bevat een uitgebreide rapportage over de behaalde eindresultaten met betrekking tot ontwikkelingen in de regio, realisatie van de doelen, ondernomen activiteiten en uitgevoerde projecten.

Om een groter publiek te bereiken met de verslaglegging, wordt tevens een digitale publiekssamenvatting gemaakt. Deze publiekssamenvatting zal gepresenteerd worden aan bestuurders, programmapartners, begunstigden en pers en zal tevens gepubliceerd worden op de website van Stimulus Programmamanagement. In overleg met betrokken bestuurders zal bekeken worden op welke wijze de resultaten verder uitgedragen kunnen worden.

Bijlagen

Categorisering van de bijstand uit het Operationeel Programma
Zuid-Nederland (EFRO) voor de periode 2007-2013 deel A conform
art 11 (EG) nr. 1828-2006

Bijlage 1
Categorisering van de bijstand uit het Operationeel Programma Zuid-Nederland (EFRO)
voor de periode 2007-2013 deel A conform art 11 (EG) nr. 1828-2006

Table 1	Codes for the priority theme dimension	Target OP-Zuid (in €)	Realisation OP-Zuid (in €)
Code	Priority theme		
	Research and technological development (R&TD), innovation and entrepreneurship		
1	R&TD activities in research centres	9.295.000	10.453.649
2	R&TD infrastructure	3.718.000	4.247.098
3	Technology transfer	9.295.000	8.890.852
4	Assistance to R&TD, particularly in SMEs	9.295.000	10.152.493
5	Advanced support services for firms and groups of firms	9.295.000	9.205.540
6	Assistance to SMEs for the promotion of environmentally-friendly	3.718.000	2.512.943
7	Investment in firms directly linked to research and innovation	9.295.000	9.355.712
8	Other investment in firms	3.718.000	4.431.653
9	Other measures in SMEs	3.718.000	12.122.800
	Information society		
10	Telephone infrastructures (including broadband networks)	-	-
11	Information and communication technologies	5.577.000	1.574.926
12	Information and communication technologies (TEN-ICT)	3.718.000	343.311
13	Services and applications for the citizen (e-learning, e-inclusion, etc.)	3.718.000	1.248.813
14	Services and applications for SMEs (e-commerce, etc.)	5.577.000	1.197.726
15	Other measures for use of ICT by SMEs	5.577.000	932.071
	Transport		
16	Railways	-	-
17	Railways (TEN-T)	-	-
18	Mobile rail assets	-	-
19	Mobile rail assets (TEN-T)	-	-
20	Motorways	-	-
21	Motorways (TEN-T)	-	-
22	National roads	-	-
23	Regional/local roads	-	-
24	Cycle tracks	-	-
25	Urban transport	-	-
26	Multimodal transport	-	-
27	Multimodal transport (TEN-T)	-	-
28	Intelligent transport systems	-	-
29	Airports	-	-
30	Ports	-	-
31	Inland waterways (regional and local)	-	-
32	Inland waterways (TEN-T)	-	-
	Energy		
33	Electricity	-	-
34	Electricity (TEN-E)	-	-
35	Natural gas	-	-
36	Natural gas (TEN-E)	-	-
37	Petroleum products	-	-
38	Petroleum products (TEN-E)	-	-
39	Renewable energy: wind	930.000	28.633
40	Renewable energy: solar	930.000	1.850.236

¹ In het Operationeel Programma Zuid-Nederland zijn de earmarkings geselecteerd die voorzien zijn van een streefwaarde.

Bijlage 1
Categorisering van de bijstand uit het Operationeel Programma Zuid-Nederland (EFRO)
voor de periode 2007-2013 deel A conform art. 11 (EG) nr. 1828-2006

41	Renewable energy: biomass	929.000	1.052.034
42	Renewable energy: hydroelectric, geothermal and other	929.000	6.718.024
43	Energy efficiency, co-generation, energy management	5.577.000	532.911
	Environmental protection and risk prevention		
44	Management of household and industrial waste	-	-
45	Management and distribution of water (drink water)	-	-
46	Water treatment (waste water)	-	-
47	Air quality	-	-
48	Integrated prevention and pollution control	-	-
49	Mitigation and adaptation to climate change	-	-
50	Rehabilitation of industrial sites and contaminated land	-	-
51	Promotion of biodiversity and nature protection (including Natura 2000)	-	-
52	Promotion of clean urban transport	7.436.000	2.706.648
53	Risk prevention (prevent and manage natural and technological risks)	-	-
54	Other measures to preserve the environment and prevent risks	-	-
	Tourism		
55	Promotion of natural assets	-	-
56	Protection and development of natural heritage	-	-
57	Other assistance to improve tourist services	-	-
	Culture		
58	Protection and preservation of the cultural heritage	-	-
59	Development of cultural infrastructure	-	-
60	Other assistance to improve cultural services	-	-
	Urban and rural regeneration		
61	Integrated projects for urban and rural regeneration	55.770.000	61.577.173
	Increasing the adaptability of workers and firms, enterprises and entrepreneurs		
62	Development of life-long learning systems and strategies in firms	-	-
63	Design and dissemination of innovative and more productive ways of organising work	-	-
64	Development of specific services for employment, training and support in connection with restructuring of sectors and firms and development of systems for anticipating economic changes and future requirements in terms of jobs and skills	-	-
	Improving access to employment and sustainability		
65	Modernisation and strengthening labour market institutions	-	-
66	Implementing active and preventive measures on the labour market	-	-
67	Measures encouraging active ageing and prolonging working lives	5.577.000	1.833.964

68	Support for self-employment and business start-up	5.577.000	9.326.203
69	Measures to improve access to employment	-	-
70	Specific action to increase migrants' participation in employment and thereby strengthen their social integration	-	-
	Improving the social inclusion of less-favoured persons		
71	Pathways to integration and re-entry into employment for disadvantaged people; combating discrimination in accessing and progressing in the labour market and promoting acceptance of diversity at the workplace	3.718.000	
	Improving human capital	-	
72	Design, introduction and implementation of reforms in education and training systems in order to develop employability, improving the labour market relevance of initial and vocational education and training, updating skills of training personnel with a view to innovation and a knowledge based economy	-	-
73	Measures to increase participation in education and training throughout the life-cycle, including through action to achieve a reduction in early school leaving, gender-based segregation of subjects and increased access to and quality of initial vocational and tertiary education and training	-	-
74	Developing human potential in the field of research and innovation, in particular through post-graduate studies and training of researchers, and networking activities between universities, research centres and businesses	5.577.000	8.682.706
	Investment in social infrastructure		
75	Education infrastructure	-	-
76	Health infrastructure	-	-
77	Childcare infrastructure	-	-
78	Housing infrastructures	-	-
79	Other social infrastructure	-	-
	Mobilisation for reforms in the fields of employment and inclusion		
80	Promoting partnerships, pacts and initiatives through the networking of relevant stakeholders	-	-
	Strengthening institutional capacity at national, regional and local level		
81	Mechanisms for improving good policy and programme design, monitoring and evaluation at national, regional and local level, capacity building in the delivery of policies and programmes.	-	-
	Reduction of additional costs hindering the outermost regions development		
82	Compensation of any additional costs due to Accessibility deficit and territorial fragmentation	-	-
83	Specific action addressed to compensate additional costs due to size market factors	-	-
84	Support to compensate additional costs due to climate conditions and relief difficulties	-	-

Bijlage 1
Categorisering van de bijstand uit het Operationeel Programma Zuid-Nederland (EFRO)
voor de periode 2007-2013 deel A conform art. 11 (EG) nr. 1828-2006

	Technical assistance		
85	Preparation, implementation, monitoring and inspection	7.036.000	7.036.000
86	Evaluation and studies; information and communication	400.000	400.000
TOTAL EARMARKING:		122.694.000	109.400.957
Percentage		66%	61%

Table 2	Codes for the form of finance dimension	Target OP-Zuid (in €)	Realisation OP-Zuid (in €)
Code	Form of finance		
1	Non-repayable aid	171.700.000	178.414.130
2	Aid (loan, interest subsidy, guarantees)	-	-
3	Venture capital (participation, venture-capital fund)	14.200.000	0
4	Other forms of finance	-	-

Table 3	Codes for the territorial dimension	Target OP-Zuid (in €)	Realisation OP-Zuid (in €)
Code	Territory type		
1	Urban	125.900.000	155.283.886
2	Mountains	-	-
3	Islands	-	-
4	Sparsely and very sparsely populated areas	-	-
5	Rural areas (other than mountains, islands or sparsely and very sparsely populated areas)	60.000.000	11.821.444
6	Former EU external borders (after 30.04.2004)	-	-
7	Outermost region	-	-
8	Cross-border cooperation area	-	-
9	Transnational cooperation area	-	-
10	Inter-regional cooperation area	-	-
0	Not applicable	-	11.308.800

Table 4	Codes for the economic activity	Realisation OP-Zuid (in €)
Code	Economic activity	
01	Agriculture, hunting and forestry	177.019
02	Fishing	340.104
03	Manufacture of food products and beverages	3.544.153
04	Manufacture of textiles and textile products	94.569
05	Manufacture of transport equipment	1.736.871
06	Unspecified manufacturing industries	30.431.644
07	Mining and quarrying of energy producing materials	251.897
08	Electricity, gas, steam and hot water supply	3.423.791
09	Collection, purification and distribution of water	92.351
10	Post and telecommunications	604.301
11	Transport	4.142.121
12	Construction	1.347.369
13	Wholesale and retail trade	1.464.314
14	Hotels and restaurants	1.841.910
15	Financial intermediation	-
16	Real estate, renting and business activities	5.603.657
17	Public administration	17.448.234
18	Education	12.005.924
19	Human health activities	11.582.233
20	Social work, community, social and personal services	3.059.358
21	Activities linked to the environment	4.342.385
22	Other unspecified services	63.571.118
00	Not applicable	11.308.800

Table 5	Codes for the location dimension	Realisation OP-Zuid (in €)
Code	Territory type COROP / NUTS 3	
NL 34	Zeeland	3.348.181
NL 341	Zeeuws Vlaanderen	6.318.190
NL 342	Overig Zeeland	9.959.252
NL 4	Zuid Nederland	24.082.151
NL 41	Noord-Brabant	2.560.983
NL 411	West-Noord-Brabant	17.132.809
NL 412	Midden-Noord-Brabant	11.693.044
NL 413	Noordoost-Noord Brabant	16.478.172
NL 414	Zuidoost-Noord-Brabant	32.168.813
NL 42	Limburg (Nederland)	6.743.299
NL 421	Noord-Limburg	11.954.583
NL 422	Midden- Limburg	3.978.353
NL 423	Zuid-Limburg	31.996.295

Cumulatieve splitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie in het jaarlijks verslag en het eindverslag over de uitvoering

Bijlage 2

Cumulatieve splitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie in het jaarlijks verslag en het eindverslag over de uitvoering

Combinatie van de codes voor de dimensies 1 tot en met 5					
Code	Code	Code	Code	Code	Bedrag in €
Dimensie 1	Dimensie 2	Dimensie 3	Dimensie 4	Dimensie 5	
Prioritair thema	Financieringsvorm	Grondgebied	Economische activiteit	Plaats van uitvoering	Toegewezen communautaire bijdrage
1	1	1	21	NL42	50.723
1	1	1	6	NL411	236.442
1	1	1	6	NL414	12.500
1	1	1	12	NL423	1.317.530
1	1	1	17	NL423	1.063.605
1	1	1	19	NL423	5.867.337
1	1	1	22	NL412	639.400
1	1	5	22	NL342	1.266.112
2	1	1	19	NL423	4.000.000
2	1	1	22	NL423	155.000
2	1	5	6	NL34	47.115
2	1	5	22	NL342	-
2	1	5	22	NL34	117.251
3	1	1	2	NL34	1.923.264
3	1	1	3	NL414	628.053
3	1	1	5	NL414	1.046.160
3	1	1	6	NL413	197.344
3	1	1	6	NL414	89.952
3	1	1	17	NL414	-
3	1	1	18	NL42	444.113
3	1	1	19	NL413	15.000
3	1	1	19	NL42	2.420.142
3	1	1	22	NL4	1.007.844
3	1	1	22	NL411	780.251
3	1	1	22	NL412	221.479
3	1	1	22	NL422	44.984
4	1	1	3	NL342	2.155
4	1	1	3	NL412	5.162
4	1	1	3	NL413	926.615
4	1	1	5	NL414	48.354
4	1	1	6	NL341	896.074
4	1	1	6	NL342	6.363
4	1	1	6	NL411	50.954
4	1	1	6	NL412	15.000
4	1	1	6	NL413	-
4	1	1	6	NL414	19.931
4	1	1	6	NL421	12.500
4	1	1	6	NL422	21.514
4	1	1	11	NL414	12.500
4	1	1	13	NL413	11.725
4	1	1	13	NL414	18.119
4	1	1	22	NL341	3.938
4	1	1	22	NL4	1.853.424
4	1	1	22	NL411	31.311
4	1	1	22	NL414	2.000.000
4	1	1	22	NL422	489.351
4	1	1	22	NL423	139.761
4	1	5	6	NL341	593.386
4	1	5	21	NL342	1.000.000
4	1	1	3	NL412	4.186.243

Bijlage 2
 Cumulatieve splitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie
 in het jaarlijks verslag en het eindverslag over de uitvoering

Combinatie van de codes voor de dimensies 1 tot en met 5					
Code	Code	Code	Code	Code	Bedrag in €
Dimensie 1	Dimensie 2	Dimensie 3	Dimensie 4	Dimensie 5	
Prioritair thema	Financieringsvorm	Grondgebied	Economische activiteit	Plaats van uitvoering	Toegewezen communautaire bijdrage
4	1	1	3	NL42	261.340
4	1	1	3	NL421	152.679
4	1	1	6	NL34	3.502.681
4	1	1	6	NL411	660.573
4	1	1	6	NL412	454.141
4	1	1	6	NL413	26.403
4	1	1	6	NL414	333.292
4	1	1	6	NL42	15.000
4	1	1	6	NL423	298.064
4	1	1	11	NL414	83.136
4	1	1	13	NL411	10.000
4	1	1	14	NL414	105.114
4	1	1	21	NL414	27.826
5	1	1	6	NL4	71.864
5	1	1	6	NL413	125.000
5	1	1	6	NL422	17.859
5	1	1	11	NL423	125.000
5	1	1	22	NL34	184.568
5	1	1	22	NL4	134.250
5	1	1	22	NL411	81.957
5	1	1	22	NL422	71.672
5	1	5	6	NL411	63.969
6	1	1	1	NL42	125.000
6	1	1	3	NL42	2.274
6	1	1	3	NL423	40.384
6	1	1	4	NL411	79.115
6	1	1	4	NL421	40.777
6	1	1	6	NL34	125.000
6	1	1	6	NL342	12.017
6	1	1	6	NL41	8.178
6	1	1	6	NL411	466.775
6	1	1	6	NL412	794.482
6	1	1	6	NL413	43.370
6	1	1	6	NL421	869.292
6	1	1	6	NL422	17.491
6	1	1	6	NL423	41.910
6	1	1	7	NL34	12.500
6	1	1	21	NL421	41.650
7	1	1	2	NL34	222.854
7	1	1	3	NL34	158.969
7	1	1	3	NL341	9.013
7	1	1	3	NL41	-
7	1	1	3	NL411	26.250
7	1	1	3	NL423	11.134
7	1	1	4	NL42	12.500
7	1	1	4	NL421	30.909
7	1	1	5	NL34	39.140
7	1	1	5	NL342	101.145
7	1	1	6	NL34	56.693
7	1	1	6	NL341	72.719

Combinatie van de codes voor de dimensies 1 tot en met 5					
Code	Code	Code	Code	Code	Bedrag in €
Dimensie 1	Dimensie 2	Dimensie 3	Dimensie 4	Dimensie 5	
Prioritair thema	Financieringsvorm	Grondgebied	Economische activiteit	Plaats van uitvoering	Toegewezen communautaire bijdrage
7	1	1	6	NL342	356.578
7	1	1	6	NL41	-
7	1	1	6	NL41	220.083
7	1	1	6	NL411	355.422
7	1	1	6	NL412	335.123
7	1	1	6	NL413	1.047.217
7	1	1	6	NL414	2.640.007
7	1	1	6	NL42	61.542
7	1	1	6	NL421	364.225
7	1	1	6	NL422	261.478
7	1	1	6	NL423	361.054
7	1	1	9	NL41	48.732
7	1	1	10	NL411	
7	1	1	10	NL411	99.372
7	1	1	10	NL42	12.500
7	1	1	11	NL34	125.000
7	1	1	11	NL414	9.041
7	1	1	11	NL42	5.750
7	1	1	11	NL421	30.710
7	1	1	12	NL42	29.840
7	1	1	13	NL411	10.000
7	1	1	13	NL42	28.586
7	1	1	16	NL413	32.676
7	1	1	16	NL421	17.845
7	1	1	17	NL4	770.511
7	1	1	19	NL34	8.680
7	1	1	19	NL413	420.142
7	1	1	19	NL414	24.056
7	1	1	19	NL42	15.928
7	1	1	19	NL423	577.664
7	1	1	20	NL42	7.602
7	1	1	21	NL412	-
7	1	1	22	NL411	39.060
7	1	1	22	NL414	7.784
7	1	1	22	NL421	29.891
7	1	1	22	NL423	165.880
7	1	5	6	NL34	94.413
8	1	1	22	NL41	88.777
8	1	1	3	NL411	-
8	1	1	3	NL414	3.745
8	1	1	6	NL414	144.104
8	1	1	22	NL342	648.354
8	1	1	22	NL413	3.532.341
8	1	1	22	NL423	14.332
9	1	0	0	NL4	3.872.800
9	1	1	1	NL34	61.593
9	1	1	1	NL41	103.311
9	1	1	3	NL34	128.688
9	1	1	3	NL411	10.000
9	1	1	3	NL412	6.325

Bijlage 2
 Cumulatieve splitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie
 in het jaarlijks verslag en het eindverslag over de uitvoering

Combinatie van de codes voor de dimensies 1 tot en met 5					
Code	Code	Code	Code	Code	Bedrag in €
Dimensie 1	Dimensie 2	Dimensie 3	Dimensie 4	Dimensie 5	
Prioritair thema	Financieringsvorm	Grondgebied	Economische activiteit	Plaats van uitvoering	Toegewezen communautaire bijdrage
9	1	1	5	NL34	49.423
9	1	1	6	NL34	271.312
9	1	1	6	NL341	31.283
9	1	1	6	NL342	29.204
9	1	1	6	NL41	1.225
9	1	1	6	NL411	394.506
9	1	1	6	NL412	108.412
9	1	1	6	NL413	72.647
9	1	1	6	NL414	1.253.705
9	1	1	6	NL42	235.452
9	1	1	6	NL421	156.963
9	1	1	6	NL422	231.953
9	1	1	6	NL423	585.383
9	1	1	8	NL34	127.431
9	1	1	9	NL34	43.620
9	1	1	13	NL34	183.872
9	1	1	13	NL42	68.514
9	1	1	19	NL414	920
9	1	1	19	NL42	71.009
9	1	1	22	NL34	250.652
9	1	1	22	NL341	7.500
9	1	1	22	NL41	2.071.030
9	1	1	22	NL411	2.846
9	1	1	22	NL412	18.793
9	1	1	22	NL413	5.533
9	1	1	22	NL414	163.647
9	1	1	22	NL42	1.415.035
9	1	1	22	NL421	74.197
9	1	1	22	NL423	14.020
11	1	1	10	NL422	196.028
11	1	1	6	NL411	66.595
11	1	1	6	NL412	294.865
11	1	1	6	NL414	45.445
11	1	1	6	NL422	7.967
11	1	1	6	NL423	339.027
11	1	1	10	NL411	125.000
11	1	1	16	NL414	250.000
11	1	1	22	NL411	125.000
11	1	1	22	NL414	125.000
12	1	1	6	NL413	125.000
12	1	1	6	NL414	218.311
13	1	1	6	NL411	125.000
13	1	1	6	NL412	55.020
13	1	1	6	NL413	125.000
13	1	1	6	NL414	234.424
13	1	1	6	NL423	204.140
13	1	1	10	NL411	59.553
13	1	1	11	NL4	40.351
13	1	1	16	NL414	92.973
13	1	1	18	NL423	82.600

Combinatie van de codes voor de dimensies 1 tot en met 5					
Code	Code	Code	Code	Code	Bedrag in €
Dimensie 1	Dimensie 2	Dimensie 3	Dimensie 4	Dimensie 5	
Prioritair thema	Financieringsvorm	Grondgebied	Economische activiteit	Plaats van uitvoering	Toegewezen communautaire bijdrage
13	1	1	19	NL411	125.000
13	1	1	19	NL423	12.385
13	1	1	22	NL414	92.369
14	1	1	6	NL412	199.033
14	1	1	6	NL414	156.344
14	1	1	6	NL423	262.522
14	1	1	18	NL414	11.658
14	1	1	22	NL342	50.280
14	1	1	22	NL411	402.571
14	1	1	22	NL414	109.894
14	1	1	22	NL423	5.425
15	1	1	3	NL34	9.300
15	1	1	6	NL413	12.500
15	1	1	6	NL414	394.374
15	1	1	6	NL421	13.343
15	1	1	6	NL423	60.000
15	1	1	10	NL412	96.849
15	1	1	10	NL423	15.000
15	1	1	11	NL414	44.101
15	1	1	22	NL413	275.599
15	1	1	22	NL423	11.005
39	1	1	6	NL414	28.633
40	1	1	6	NL414	650.200
40	1	1	6	NL421	115.413
40	1	1	21	NL414	1.078.415
40	1	1	21	NL42	-
40	1	1	22	NL414	6.209
41	1	1	6	NL341	991
41	1	1	6	NL342	279.966
41	1	1	6	NL411	125.000
41	1	1	6	NL413	54.316
41	1	1	6	NL414	326.987
41	1	1	21	NL411	264.775
42	1	1	6	NL342	12.215
42	1	1	6	NL414	853.268
42	1	1	6	NL423	109.108
42	1	1	16	NL411	38.761
42	1	1	22	NL34	102.018
42	1	5	8	NL342	3.256.403
42	1	5	14	NL341	1.800.000
42	1	5	21	NL342	546.252
43	1	1	8	NL414	28.716
43	1	1	6	NL411	125.000
43	1	1	6	NL414	153.499
43	1	1	6	NL421	12.852
43	1	1	6	NL422	201.603
43	1	1	8	NL42	11.242
52	1	1	22	NL411	2.706.649
61	1	1	17	NL412	3.716.487
61	1	1	6	NL411	416.895

Bijlage 2
Cumulatieve splitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie
in het jaarlijks verslag en het eindverslag over de uitvoering

Combinatie van de codes voor de dimensies 1 tot en met 5					
Code	Code	Code	Code	Code	Bedrag in €
Dimensie 1	Dimensie 2	Dimensie 3	Dimensie 4	Dimensie 5	
Prioritair thema	Financieringsvorm	Grondgebied	Economische activiteit	Plaats van uitvoering	Toegewezen communautaire bijdrage
61	1	1	11	NL414	2.500.000
61	1	1	11	NL421	747.911
61	1	1	13	NL414	1.126.008
61	1	1	16	NL413	1.000.000
61	1	1	17	NL34	436.399
61	1	1	17	NL411	1.686.201
61	1	1	17	NL42	4.469.674
61	1	1	17	NL421	3.337.712
61	1	1	17	NL423	458.364
61	1	1	18	NL411	120.300
61	1	1	18	NL422	1.578.000
74	1	1	18	NL423	3.995.000
61	1	1	20	NL412	622.608
61	1	1	20	NL413	755.000
61	1	1	20	NL414	1.674.149
61	1	1	21	NL411	980.408
61	1	1	21	NL421	367.662
61	1	1	22	NL341	1.702.350
61	1	1	22	NL342	950.494
61	1	1	22	NL411	1.833.960
61	1	1	22	NL413	2.862.003
61	1	1	22	NL414	9.276.783
61	1	1	22	NL421	5.697.504
61	1	1	22	NL423	10.594.311
61	1	5	17	NL341	976.365
61	1	5	11	NL341	224.573
61	1	5	11	NL342	250.185
61	1	5	17	NL342	200.000
61	1	5	22	NL411	1.014.869
67	1	1	6	NL42	-
67	1	1	18	NL423	673.960
67	1	1	22	NL342	898.432
67	1	1	22	NL423	261.572
68	1	1	17	NL411	106.235
68	1	1	17	NL414	136.731
68	1	1	6	NL412	290.864
68	1	1	16	NL413	4.171.403
68	1	1	18	NL412	3.980.985
68	1	1	22	NL412	210.665
68	1	1	22	NL42	58.581
68	1	1	22	NL423	305.977
68	1	5	6	NL421	64.763
74	1	1	6	NL411	3.124.285
74	1	1	18	NL414	1.025.683
74	1	1	18	NL42	85.162
74	1	1	18	NL421	452.576
85	1	0	0	NL4	7.036.000
86	1	0	0	NL4	400.000

Organisatie van het Operationeel Programma Zuid-Nederland

Bijlage 3

Organisatie van het Operationeel Programma Zuid-Nederland

In deze bijlage worden de organisatie- en managementstructuur van het OP-Zuid geschetst. Hierin worden conform de bepalingen in de Algemene Verordening de verantwoordelijke autoriteiten genoemd, respectievelijk de beheersautoriteit, de certificeringsautoriteit en de auditautoriteit, inclusief hun verantwoordelijkheden en bevoegdheden.

Binnen het programma Zuid-Nederland zijn drie Stuurgroepen belast met de taak van de inhoudelijke beoordeling van projectvoorstellen en het adviseren over de financiële bijdragen uit het programmabudget. Deze Stuurgroepen opereren onder verantwoordelijkheid van de beheersautoriteit en het Comité van Toezicht. Het Comité van Toezicht besluit over de algemene strategie en het beleid van het programma en is verantwoordelijk voor het globale toezicht op de uitvoering van het programma.

Beheersautoriteit

De provincie Noord-Brabant treedt, conform (EG) Nr. 1083/2006, op als beheersautoriteit van het Operationeel Programma Zuid-Nederland. Taken van de beheersautoriteit zijn onder meer:

- Erop toezien dat de selectie van projecten gebeurt volgens de criteria van het programma en dat projecten voldoen aan de geldende Europese en nationale regels.
- De beschikkingen afgeven.
- Verifiëren dat gecofinancierde producten en diensten worden geleverd en of uitgaven van projecten worden gedaan volgens de geldende Europese en nationale regels.
- Ervoor zorgen dat er een digitaal registratiesysteem is voor boekhoudkundige gegevens van alle projecten en dat de gegevens worden verzameld en bewaard die nodig zijn voor het financiële beheer en het toezicht.
- Ervoor zorgen dat de begunstigden en andere instanties die bij de projecten betrokken zijn een afzonderlijk boekhoudsysteem gebruiken.
- Erop toezien dat de vereiste evaluaties van het Operationeel Programma tijdig plaatsvinden en voldoen aan de kwaliteitsnormen.
- Procedures instellen om te garanderen dat alle documenten worden bijgehouden die nodig zijn voor een toereikend controlespoor.
- Erop toezien dat de certificeringsautoriteit alle noodzakelijke informatie ontvangt over uitgaven, procedures en audits.
- Ondersteuning, voorbereiding en documentatie van het Comité van Toezicht (laten) verzorgen.

- Jaarverslagen en het eindverslag over de uitvoering van het programma opstellen en indienen.
- Erop toezien dat de regels inzake voorlichting en publiciteit worden nageleefd.
- De Europese Commissie informatie verstrekken aan de hand waarvan zij (grote) projecten kan beoordelen.
- Voorstellen tot wijziging van het programma doen aan de Europese Commissie op basis van besluiten van het Comité van Toezicht.

De beheersautoriteit fungeert ook als de instantie die bevoegd is tot het verrichten van de betalingen aan de begunstigden binnen het Operationeel Programma Zuid-Nederland.

Certificeringsautoriteit

De certificeringsautoriteit voor het Operationeel Programma Zuid-Nederland is de Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken, inmiddels opgegaan in de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). De certificeringsautoriteit is verantwoordelijk voor het verifiëren van de juistheid en compleetheid van betalingsverzoeken en uitgavenstaten die de beheersautoriteit van het Operationeel Programma Zuid-Nederland bij de Europese Commissie indient. Ook is de certificeringsautoriteit verantwoordelijk voor het bijhouden van een boekhouding van te innen bedragen en van de bedragen die worden geschraapt naar aanleiding van volledige of gedeeltelijke intrekking van de bijdrage voor een concrete actie.

Auditautoriteit

Als centrale auditautoriteit voor de Nederlandse EFRO Doelstelling 2 programma's treedt de Audit Dienst van het ministerie van Financiën op. De auditautoriteit beoordeelt voorafgaand aan de eerste betaalaanvraag de opzet en het bestaan van de AO/IC en ziet er vervolgens op toe dat het beheers- en controlesysteem van het Operationeel Programma goed functioneert.

Comité van Toezicht

Het Comité van Toezicht ziet toe op de effectiviteit en de kwaliteit van de uitvoering van het Operationeel Programma. Het Comité van Toezicht besluit over de algemene strategie en het beleid van het programma, en is verantwoordelijk voor het globale toezicht op de uitvoering van het programma.

Bijlage 3

Organisatie van het Operationeel Programma Zuid-Nederland

Het Comité van Toezicht heeft de volgende taken en verantwoordelijkheden:

- Vaststellen en zo nodig herzien van de selectiecriteria voor projecten.
- Toezicht houden op het bereiken van de programmadoelen.
- Beoordelen van de resultaten van het programma en toetsing daarvan aan de prioriteiten van het programma.
- Beoordelen en vaststellen van de jaarrapportages en het eindrapport van het programma.
- Het Comité van Toezicht op de hoogte stellen van het jaarlijks controlerapport betreffende het programma en de reactie van de Europese Commissie daarop.
- Voorstellen doen aan de beheersautoriteit over herziening van het Operationeel Programma.
- Voorstellen doen voor eventuele wijzigingen in de beschikking van de Europese Commissie over de verdeling van de bijdrage uit het EFRO.

In 2007 vindt de oprichtingsvergadering van het Comité van Toezicht plaats. Het Comité van Toezicht neemt het Operationeel Programma Zuid-Nederland aan en stelt het Reglement van Orde van het Comité van Toezicht Operationeel Programma Zuid, conform het bepaalde in artikel 63, lid 2 van (EG) Nr. 1083/2006, vast. Verder bepaalt het Comité van Toezicht de samenstelling van de drie Stuurgroepen en stelt het communicatieplan en het toetsingskader Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013 vast. Tijdens de programmaperiode komt het Comité van Toezicht elk jaar minimaal twee keer bij elkaar. In 2016 worden de taken van het Comité van Toezicht 2007-2013 overgenomen door het Comité van Toezicht 2014-2020.

Stuurgroepen

Binnen het Operationeel Programma Zuid-Nederland worden in de afgelopen periode drie Stuurgroepen ingesteld. De Stuurgroepen zijn belast met de taak van de inhoudelijke beoordeling van projectvoorstellen en het toekennen van financiële bijdragen uit het programmabudget. Deze Stuurgroepen opereren onder verantwoordelijkheid van de beheersautoriteit en het Comité van Toezicht.

De drie afzonderlijke Stuurgroepen worden ingesteld voor respectievelijk de deelgebieden Zuidwest-Nederland, Zuidoost-Nederland en de Zuid-Nederlandse steden (Eindhoven, Helmond, Tilburg, 's-Hertogenbosch, Breda, Venlo, Sittard-Geleen, Heerlen en Maastricht). De Stuurgroepen geven een zwaarwegend advies aan de beheersautoriteit over de toekenning van bijdragen aan projecten.

De taken en verantwoordelijkheden van de Stuurgroepen omvatten:

- Beoordelen van projectvoorstellen aan de hand van vooraf door het Comité van Toezicht vastgestelde criteria.
- Besluiten over de toekenning van de subsidie op advies van het programmasecretariaat.
- Adviseren inzake beschikkingen.
- Rapporteren omtrent de voortgang van de uitvoering van het programma aan het Comité van Toezicht.
- Kennis nemen van de voortgangsrapportages, jaarverslagen en tussentijdse evaluaties.

Organisaties van de leden van het Comité van Toezicht OP-Zuid

Organisatie
Commissaris van de Koning provincie Noord-Brabant (voorzitter)
Gedeputeerde Economie provincie Limburg (voorzitter Stuurgroep Zuidoost (vice-voorzitter))
Voorzitter Stuurgroep Zuidwest
Gedeputeerde Economie provincie Noord-Brabant (voorzitter Stuurgroep Steden)
Vertegenwoordiger ministerie van Economische Zaken
Vertegenwoordiger kennisinstellingen
Vertegenwoordiger gemeenten Zuid-Nederland
Vertegenwoordiger BrabantStad
Vertegenwoordiger Tripool Venlo
Vertegenwoordiger milieuorganisaties
Vertegenwoordiger werkgevers
Vertegenwoordiger werknemers
Vertegenwoordiger Europese Commissie (raadgevend)

- Voorstellen doen met betrekking tot de besteding van programmamiddelen voor promotie, publiciteit en onderzoek. Adviseren inzake eventuele programmawijzigingen of wijzigingen in de opzet van het programmabeheer aan het Comité van Toezicht.

Evenals bij de samenstelling van het Comité van Toezicht, is ook bij de Stuurgroepen sprake van een brede samenstelling met alle relevante overheden en

sociaal-economische partners (inclusief milieuorganisaties).

Tijdens de programmaperiode komen de Stuurgroepen jaarlijks drie tot vier keer bij elkaar. De laatste jaren leveren ze met name via een schriftelijke ronde hun input. Dit betreft met name de input voor het vaststellen van de projecten.

Organisaties van de leden van Stuurgroep Zuidoost

Organisatie
Gedeputeerde Economie provincie Limburg (voorzitter Stuurgroep)
Gedeputeerde Economie provincie Noord-Brabant (vice-voorzitter Stuurgroep)
Vertegenwoordiger Noord-Brabant (ambtelijk)
Vertegenwoordiger Limburg (ambtelijk)
Vertegenwoordiger ministerie van Economische Zaken
Vertegenwoordiger kennisinstellingen Limburg
Vertegenwoordiger kennisinstellingen Noord-Brabant
Vertegenwoordiger BrabantStad
Vertegenwoordiger Tripool Venlo
Vertegenwoordiger gemeenten Oost-Brabant
Vertegenwoordiger gemeenten Limburg
Vertegenwoordiger milieuorganisaties
Vertegenwoordiger werknemers
Vertegenwoordiger werkgevers
Vertegenwoordiger werkgevers MKB-bedrijven

Organisaties van de leden van Stuurgroep Zuidwest

Organisatie
Gedeputeerde Economie provincie Zeeland (voorzitter Stuurgroep)
Gedeputeerde Economie provincie Noord-Brabant (vice-voorzitter Stuurgroep)
Vertegenwoordiger Noord-Brabant (ambtelijk)
Vertegenwoordiger Zeeland (ambtelijk)
Vertegenwoordiger ministerie van Economische Zaken
Vertegenwoordiger kennisinstellingen Zeeland
Vertegenwoordiger kennisinstellingen Noord-Brabant
Vertegenwoordiger gemeenten West-Brabant
Vertegenwoordiger BrabantStad
Vertegenwoordiger grote gemeenten Zeeland
Vertegenwoordiger kleine gemeenten Zeeland
Vertegenwoordiger milieuorganisaties
Vertegenwoordiger werknemers
Vertegenwoordiger werkgevers grote bedrijven
Vertegenwoordiger werkgevers MKB-bedrijven

Bijlage 3 Organisatie van het Operationeel Programma Zuid-Nederland

Leden Stuurgroep Steden 2014

Organisatie
Gedeputeerde Economie provincie Noord-Brabant (voorzitter Stuurgroep)
Gedeputeerde Economie provincie Limburg (vice-voorzitter Stuurgroep)
Vertegenwoordiger ministerie van BZK
Vertegenwoordiger kennisinstellingen Noord-Brabant
Vertegenwoordiger kennisinstellingen Limburg
Vertegenwoordiger BrabantStad
Vertegenwoordiger Tripool Venlo
Vertegenwoordiger werknemers
Vertegenwoordiger werkgevers grote bedrijven
Vertegenwoordiger werkgevers MKB-bedrijven

Deskundigencommissies/Klankbordgroep

Om het (MKB-)bedrijfsleven een extra impuls te geven, worden binnen prioriteit 1 vier regelingen voor subsidieverlening aan het MKB in het leven geroepen. In januari 2008 worden drie regelingen door het Comité van Toezicht goedgekeurd. De Sociale Innovatieregeling wordt pas in december 2008 door de Stuurgroep vastgesteld en begin 2009 in werking getreden. Met betrekking tot de uitvoering van de regelingen wordt gekozen voor een model waarin regionale ontwikkelingsmaatschappijen en Syntens nadrukkelijk een rol wordt toebedeeld.

De ingediende aanvragen worden op hun innovativiteit beoordeeld door twee Deskundigencommissies (Zuidwest en Zuidoost) en een Klankbordgroep, die in april 2008 voortvarend met hun werkzaamheden starten. Na de heropening van het programma in mei 2010 worden de projecten niet meer voorgelegd aan de Stuurgroep. Dit om de procedure omtrent de aanvraag te verkorten. De Deskundigencommissie voor de Adviesregeling, Innovation Officer regeling en Innovatieregeling en de Klankbordgroep voor de Sociale Innovatieregeling zijn de adviesorganen voor de beoordeling van de regelingen. Met deze wijziging worden de Deskundigencommissies en de Klankbordgroep gelijkgesteld met de Stuurgroep.

Tijdens de heropening van het programma worden ook de namen van de bedrijfsgerichte regelingen gewijzigd:

De term 'bedrijfsgerichte regelingen' wordt vervangen door 'MKB-subsidies'.

De afzonderlijke regelingen worden als volgt gewijzigd:

'Adviesregeling'	->	'Innovatieadvies'
'Innovation Officer'	->	'Innovatiemedewerker'
'Innovatieregeling'	->	'Innovatieprojecten'
'Sociale Innovatieregeling'	->	'Sociale Innovatieadvies'

Technische Bijstand/ Programmamanagement Stimulus

De hoofddoelstelling van 'Technische Bijstand' is een succesvolle en adequate implementatie van het Operationeel Programma Zuid-Nederland 2007-2013. 'Technische Bijstand' valt onder de verantwoordelijkheid van de beheersautoriteit, de provincie Noord-Brabant. Daarbij wordt 'Technische Bijstand' gezien als een project. Het dagelijkse management van het programma wordt uitgevoerd door Stimulus Programmamanagement met een tweetal steunpunten in de bij het OP-Zuid betrokken provincies Limburg en Zeeland. Stimulus Programmamanagement legt verantwoording af aan de beheersautoriteit.

Dit project is mede mogelijk gemaakt
met steun uit het Europees Fonds
voor Regionale Ontwikkeling.

Europese Unie

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Hier wordt geïnvesteerd in uw toekomst!

**Inventarisatie
Europese middelen in
Noord-Brabant**

**'nulmeting'
september 2016**

impact

Colofon

Opdrachttitel

Inventarisatie Europese middelen Noord-Brabant

Opdrachtgever

Provincie Noord-Brabant, Hans Overbeek & Samira Nahari

Projectteam ERAC

Vincent Ketelaars, projectleider

Paul Heuts

Robert Smeets

Documentnummer

101.356

Datum eindrapport

Definitief rapport d.d. 13 september 2016

European and Regional Affairs Consultants B.V.

Vughterweg 47a

Postbus 90102

5200 MA 's-Hertogenbosch

T. +31 (0) 73 7000 340

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Samenvatting	2
De opdracht	4
Onze aanpak	5
Het monitoringsysteem van ERAC – Brabantse invulling	7
Nulmeting: de opbrengsten tot en met 1 juni 2016.....	8
Analyse en reflectie.....	24
Aanbevelingen voor vervolg.....	30

Samenvatting

De provincie Noord-Brabant heeft, bij monde van de portefeuillehouder Economie en Internationalisering, de wens uitgesproken een beter inzicht te krijgen in de financieringsmiddelen uit Europese programma's die neerslaan in de provincie Noord-Brabant. Om hieraan gevolg te geven, heeft de provincie Noord-Brabant aan ERAC opdracht gegeven een inventarisatie te doen volgens een systematiek die ERAC daartoe heeft ontwikkeld. De provincie Noord-Brabant wenst een pragmatisch inzicht dat voldoende inhoud biedt voor verantwoording aan bestuur en partners, maar vooral ook handvatten geeft voor analyse en het ondernemen van acties.

De inventarisatie die nu voor u ligt, geeft een inzicht in de Brabantse projecten die zijn medegefinancierd door financiële middelen uit de Europese programmaperiode 2014-2020 tot aan de nulmeting op 1 juni 2016. Er zijn **377 projecten** geïdentificeerd die gezamenlijk iets meer dan **165 miljoen euro** Europese subsidie ontvangen. Ter indicatie heeft ERAC een aanname gedaan over het bedrag dat voor de gehele programmaperiode (tot en met 2023) in Brabant zou kunnen landen. Op basis van langjarige ervaring wordt de aanname gedaan dat 'factor vier' ten opzichte van de eerste anderhalf jaar realistisch is. De extrapolatie tot en met 2023 belooft daarmee € 660 miljoen euro aan Europese subsidies in Noord-Brabant.

Het is hierbij van belang op te merken dat het om een momentopname gaat. De begrotingsperiode van de verschillende Europese programma's loopt van 2014 tot 2020, met uitvoering van projecten tot en met 2023. Waar sommige programma's al vergevorderd zijn in hun toekenningen, zijn andere pas net opgestart. Dit heeft vanzelfsprekend invloed op de dataverzameling en zorgt voor discrepantie tussen de verschillende programma's waarmee Brabantse projecten zijn gefinancierd. In 2020, het einde van de huidige programmaperiode zullen deze discrepanties kleiner zijn en meer evenredig naar de verschillende grootte van de afzonderlijke programma's.

De vraag hoe de provincie Noord-Brabant het doet vergeleken met andere provincies is begrijpelijk, doch vooralsnog slechts zeer beperkt te beantwoorden. Van andere provincies zijn nog nauwelijks vergelijkbare gegevens beschikbaar. Uit vergelijkbare analyses voor de provincies Limburg en Zuid-Holland door ERAC kan enige vergelijking worden gegeven, onder meer van het aandeel van de Europese financiering in relatie tot het Bruto Regionaal Product. Hier houdt Noord-Brabant gelijke tred met de twee andere provincies. Met opbrengsten per inwoner doet Noord-Brabant het eveneens goed met € 66,13 per Brabander.

Naast deze kwantitatieve inzichten geeft ERAC enkele kwalitatieve analyses op basis van de achterliggende database in het systeem van ERAC. Zo is onder meer gekeken hoe de geïdentificeerde projecten aansluiten bij door de provincie Noord-Brabant opgestelde maatschappelijke uitdagingen en thema's die terugkomen in het coalitieakkoord. Ook is gekeken in welke regio binnen de provincie de meeste projecten plaatsvinden, net als er gekeken is uit welke landen de partners komen waarmee samengewerkt wordt in het Horizon2020-programma.

De meest opvallende constatering:

- ✓ Horizon2020 is een dominant programma in de 'oogst' van Noord-Brabant met 40% van het aantal projecten en 55% van de verworven euro's;
- ✓ De geografisch gelabelde programma's zijn daarna het meest relevant met 32%: ESF met 15,6% van de euro's, OPZuid (EFRO) met 7,5% van de euro's en Interreg – verdeeld over vijf programma's – met 9% van de euro's;
- ✓ De thema's 'Brabant innoveert' (45%), 'Brabant verduurzaamt' (22%) en 'Brabant werkt' (19%) scoren het meest, 'Brabant bruist' nauwelijks. Dit is verklaarbaar vanuit de Europese agenda waarvoor middelen beschikbaar zijn en waarin de thematiek van 'Brabant bruist' niet (direct) is opgenomen;
- ✓ High tech systems & materials is als topcluster het meest dominant (40%), gevolgd door Life sciences & health (19%) en Chemie (13%);
- ✓ Zuidoost-Brabant is verantwoordelijk voor 42% van het aantal projecten en heeft daarmee 63% van de euro's binnen gehaald (gemeten naar projecten met Brabantse penvoerder en zijn locatie), de verdeling tussen Midden-, Noordoost- en West-Brabant is onderling zowel in aantallen als euro's gelijk;
- ✓ De 'top 3' landen met samenwerkingspartners bestaat uit Duitsland (68), Verenigd Koninkrijk (50) en Frankrijk (44), binnen die partners zijn het meeste buitenlandse penvoerders gevestigd in Duitsland (21) en daarbinnen met enige concentratie rond München.

Afgesloten wordt met enkele aanbevelingen tot acties. Deze richten zich met name op het creëren van meer Europa-bewustzijn in de breedte van de provinciale organisatie en het nadenken over benutting van deze inzichten voor sturing van projectontwikkeling en funding van lobbystandpunten. Enkele aanbevelingen hierin zijn:

- ✓ Richt per beleidsthema 'ontwikkel-capaciteit' in om tot meer (kansrijke) initiatieven te komen. Wanneer medewerkers zich per thema specialiseren, ontstaat binnen de provincie een intern netwerk gericht op financieringskennis.
- ✓ Overweeg provinciale stimulansen voor projectstimulering. Wanneer hiervoor budget wordt vrijgemaakt, zal de provincie eerder worden benaderd bij potentiële projecten.
- ✓ Organiseer een initiatief om meer bekendheid te geven aan revolverende fondsen. Er zijn op dit moment nog geen revolverende initiatieven geïdentificeerd, maar de verwachting is wel dat het belang van deze vorm van financiering gaat toenemen.
- ✓ Verbreed en verbeter de communicatie rondom de verschillende Europese initiatieven, zowel intern, als extern. Er wordt veel geuit over bestaan van de programma's, maar minder over '*tips and tricks*' en het vieren van successen.

ERAC actualiseert haar eigen database periodiek om voortschrijdend inzicht op te bouwen. Op verzoek van de provincie kan op toekomstige momenten de inventarisatie en analyse worden herhaald.

één

De opdracht

De provincie is als actor betrokken bij verschillende Europese programma zoals POP, EFRO en Interreg. Dit zijn programma's waarbinnen de provincie ook een deel van de financiering voor haar rekening neemt. De provincie weet welke projecten spelen binnen deze programma's. Bij andere programma's is het lastiger hierin inzicht te krijgen omdat de provincie hier niet betrokken is bij de uitvoering. Om hier (ook) zicht op te krijgen, heeft de provincie Noord-Brabant ERAC gevraagd een inventarisatie uit te voeren voor Noord-Brabant, die in beeld brengt hoeveel Europese euro's belanden bij Brabantse begunstigen.

Het monitoringsysteem van ERAC geeft inzicht in deze projecten. Op basis van haar database geeft ERAC de provincie een inzicht in de Brabantse projecten die gefinancierd worden met Europese middelen. Ook is het monitoringsysteem van ERAC een hulpmiddel in het signaleren van Europese ontwikkelingen, verspreiden van kennis, mobiliseren van aanvragers, scouten van projecten en begeleiden van ontwikkeling 'van idee tot vaststelling' – voor zover gerelateerd aan de provinciale beleidsdoelen.

De provincie Noord-Brabant wenst een pragmatisch inzicht dat voldoende inhoud biedt voor verantwoording aan bestuur en partners, maar – vooral – ook handvatten geeft voor analyse en (bijsturing van) acties.

Deze wensen zijn uitgemond in een opdracht aan ERAC ter registratie, maar ook een nulmeting van Europese subsidieverleningen aan Brabantse partijen van het begin van de jongste Europese programmaperiode in 2014 tot de zomer van 2016. Ook is gevraagd de verschillende Brabantse projecten te analyseren. Welke zaken vallen op wanneer alle projecten naast elkaar worden gelegd? In hoeverre sluiten de projecten aan op de door de provincie opgestelde maatschappelijke uitdagingen? Deze vragen zijn terug te vinden in de analyse die ERAC heeft opgesteld over de tot nu toe verzamelde projecten in haar eigen monitoringsysteem.

twee

Onze aanpak

De visie van ERAC: het monitoringsysteem van ERAC

ERAC ziet informatie ten aanzien van benutting van Europees geld niet als een eigen werkelijkheid, niet als een papieren tijger. Het periodiek en gefundeerd kunnen rapporteren van de Europese euro's die neerslaan in een Nederlandse provincie is één manier om een monitoringsysteem te gebruiken. Naast deze verantwoording, ontstaat de écht toegevoegde waarde door het aangrijpen van de monitoring voor inhoudelijke evaluatie en ook bijsturing.

Monitoring is in onze visie [geen doel, maar een middel](#). Voor ons is een dergelijke database dan ook het vertrekpunt voor analyses, voor het stellen van vragen, voor het vormen van acties. De registratie leidt tot inzichten, waar de betrokken medewerkers hun activiteiten mee kunnen inrichten. Monitoring is voor ons een actief bestandsdeel van de inspanningen om te komen tot meer benutting in Noord-Brabant. Een breder netwerk, meer samenwerking, vlotte en foutloze processen, meer kennisdeling, betere aanvragen, optimale verantwoording. Zo levert de monitoring een basis voor positieve bijdrage aan het 'Europa-bewustzijn' binnen de provincie en de regionale stakeholders. Met als optelsom uiteindelijk 'meer Europese euro's in Noord-Brabant'.

De aanpak van ERAC gaat uit van pragmatisme in het komen tot voldoende betrouwbare en bruikbare gegevens, zonder 'wetenschappelijk volledig' te willen zijn. Inzet is om met de gepleegde inzet tot een 80% dekkend beeld te komen, met de wetenschap dat de inspanningen om de laatste 20% te vergaren groot zijn. Ons monitoringsysteem is een [hulpmiddel](#), geen doel op zich. Als hulpmiddel voor het 'Europa-team' om partners binnen en buiten de provinciale organisatie effectief van dienst te kunnen zijn.

Afbakening: de onderzochte programma's

Op basis van een verkenning van het Coalitieakkoord en in samenspraak met de opdrachtgever, is de Brabantse database in ons monitoringsysteem afgebakend tot de voor Noord-Brabant meest relevante programma's. De volgende programma's zijn op grond van veronderstelde relevantie in de analyse betrokken (op alfabetische volgorde):

- Connecting Europe Facility (CEF, voorheen TEN, Trans European Networks);
- COSME;
- Creative Europe;
- ELENA;
- Employment and Social Innovation (EaSI);
- Erasmus+;
- Eurostars;
- European Energy Efficiency Fund (EEE-F);
- Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO);
- Europees Sociaal Fonds (ESF);
- Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI, ook bekend als Junckerfonds);
- Health for Growth;

- Horizon 2020:
 - Horizon 2020 Research & Innovation Action;
 - Horizon 2020 Marie Curie;
 - Horizon 2020 Coordination and Support Action;
 - Horizon 2020 Innovation Action;
 - Horizon 2020 ERC Grant;
 - Horizon 2020 SME;
 - Horizon 2020 (call onbekend);
- Interreg VA Deutschland-Nederland (EFRO);
- Interreg VA Vlaanderen-Nederland (EFRO);
- Interreg VA Euregio Maas-Rijn (EFRO);
- Interreg VB North-West Europe (EFRO);
- Interreg 2 seas;
- Interreg VC EUROPE (EFRO);
- LIFE;
- OPZuid (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, EFRO).

De dataverzameling

Van deze programma's zijn vervolgens actuele gegevens opgehaald over de periode van eind 2014 (start programma's) tot aan 1 juni 2016. Grotendeels uit [openbare databases](#), aangevuld met / geverifieerd in telefonische gesprekken met (de Nederlandse contactpersoon van) de subsidieverlenende instanties.

Niet alle programma's hebben in 2014, 2015 en 2016 subsidies verleend aan projecten met Brabantse partners, bijvoorbeeld EFSI en het Migratiefonds. Daardoor is op dit moment nog niet ieder programma in de database van ERAC opgenomen.

Samenspraak met provincie

Om meer 'kleur' in de gegevens te krijgen en om de categorisering van geïnventariseerde projecten te verifiëren, zijn [interviews](#) gehouden met de meest relevante beleidsmedewerkers van de provincies. Dit om een aantal zaken af te stemmen:

- Inzichtelijk krijgen of alle bij de provincie bekende projecten zijn opgenomen in de lijst;
- Afstemming over c.q. verificatie van de categorisering van de projecten.

Fijnslijpen, oplevering en overdracht

De inventarisatie is in concept gepresenteerd aan de opdrachtgever. In juli en augustus 2016 is de inventarisatie per thema tevens gepresenteerd aan sleutelpersonen per programma c.q. afdeling. Van hen zijn diverse reacties verkregen, leidend tot aanpassingen om maximaal te beantwoorden aan praktische en inhoudelijke wensen van de gebruikers binnen provincie Noord-Brabant.

drie

Het monitoringsysteem van ERAC – Brabantse invulling

Het monitoringsysteem van ERAC bestaat uit een database met daarin de brongegevens van Europees gefinancierde projecten, die uit openbare bronnen en eigen contacten van ERAC kan worden achterhaald. De analyses worden weergegeven door middel van draaitabellen.

Voor Noord-Brabant zijn de projecten gecategoriseerd naar (kolommen):

- A. Nummer;
- B. Projectnaam;
- C. Aanvrager (initiatiefnemende organisatie, penvoerder);
- D. Locatie aanvrager;
- E. Brabantse aanvragers en partners;
- F. Maatschappelijke uitdaging (zoals benoemd binnen de provincie);
- G. Thema's coalitieakkoord Brabant;
- H. Programma/fonds;
- I. (Top)cluster;
- J. Totale subsidiabele projectkosten (in Brabant);
- K. Europese subsidie (in Brabant);
- L. Cofinanciering provincie Noord-Brabant;
- M. Status project;
- N. Opmerkingen.

Het systeem van ERAC genereert tabellen en grafieken. Daaruit zijn analysevragen in één oogopslag te beantwoorden. Bijvoorbeeld, hoeveel projecten vallen onder de maatschappelijke uitdaging? Hoeveel euro's zijn verleend per programma/fonds? Hoe zijn de euro's verdeeld over de thema's van de Brabantse programmabegroting?

vier

Nulmeting: de opbrengsten tot en met 1 juni 2016

Op basis van alle verzamelde informatie is inzicht ontstaan in de verleende subsidies van de huidige programmaperiode van de Europese fondsen tot 1 juni 2016 aan Brabantse ontvangers. Dit is een *nulmeting*. Dit inzicht mét de onderliggende database zijn het startpunt voor het meetbaar maken van de weerslag van de Europese programma's in Noord-Brabant

Cijfermatige oogst aan verleningen tot zomer 2016

De database is na de eerste inventarisatieronde gevuld met 377 projecten. In euro's is in de jongste Europese programmaperiode tot 1 juni 2016 *circa 165 miljoen euro* verleend aan Brabantse projecten of deelprojecten. In dit bedrag zitten enkele incidentele componenten, waarop in de analyse wordt ingegaan (zie hoofdstuk vijf, paragraaf 'Positionering in meerjarig perspectief').

Nadrukkelijk wordt vermeld dat deze monitoring de subsidieverleningen weergeeft van de Europese programmaperiode 2014-2020 per 1 juni 2016. Deze programma's en de gesteunde projecten zullen tot en met 2023 in uitvoering zijn. De meeste programma's in deze periode zijn effectief pas eind 2014 of begin 2015 van start gegaan. Dit houdt in dat de nulmeting heeft plaatsgevonden na circa anderhalf jaar uitvoering van een negen- à tienjarige programmaperiode. Dit heeft natuurlijk haar weerslag op de cijfers, zo zijn sommige programma's pas net opgestart en hebben pas net de eerste beschikkingen verleend.

De verleningen gecategoriseerd

In samenspraak met de opdrachtgever zijn verschillende thema's benoemd waarop de projecten gecategoriseerd dienen te worden. Door middel van draaitabellen in het digitale monitoringsysteem zijn deze categorisering snel en geautomatiseerd beschikbaar.

Alle gegevens hierna zijn naar de stand per 1 juni 2016.

Verdeling naar:

1. Fondsen en programma's;
2. Thema's uit de programmabegroting;
3. Maatschappelijke uitdagingen van verleende subsidies;
4. Topclusters binnen het thema "Brabant innoveert";
5. Brabantse subregio (naar penvoerders);
6. Deelname MKB (Horizon2020);
7. Locatie samenwerkingspartners en buitenlandse penvoerders (Horizon2020).

De categorisering naar topcluster is uitsluitend toegepast op economisch getinte projecten. De categorisering van alle geïnventariseerde projecten is primair gedaan op basis van de beschikbare gegevens. Voor veel programma's is inhoudelijke informatie niet toegankelijk binnen de overeengekomen aanpak. Openbaar gepubliceerd of kenbaar is veelal alleen de projecttitel, de partners en het verleende subsidiebedrag; bij enkele projecten is een zeer beknopte inhoudelijke samenvatting van de projecten gepubliceerd.

De categorisering is door ERAC gedaan door interpretatie van de projecttitel. De aard van het programma en/of de specifieke call waaronder het project is ingediend, biedt hierbij vaak ook houvast. De categorisering is in concept voorgelegd aan provinciale medewerkers ter verificatie. Inzichten uit die gesprekken zijn verwerkt. Met name ten aanzien van de topclusters en de maatschappelijke uitdagingen is gebleken dat niet alle projecten kunnen worden gecategoriseerd op basis van de gezamenlijk ontsloten kennis. Deze projecten zijn als 'niet-gecategoriseerd' opgenomen in de database.

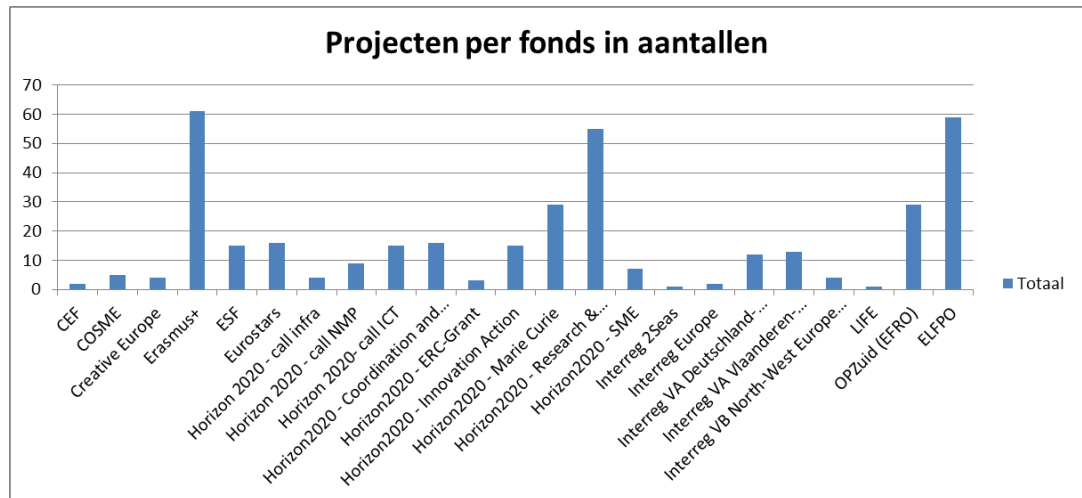
Hierna worden de gegevens per categorie grafisch gepresenteerd en geanalyseerd. Er worden overzichten gegeven in tabelvorm en in taartdiagram per onderzocht onderdeel in euro's en ook worden er overzichten gegeven in de vorm van een staafdiagram en tabelvorm in aantallen per onderzocht onderdeel.

Ad.1. De verdeling naar Europees fonds/programma

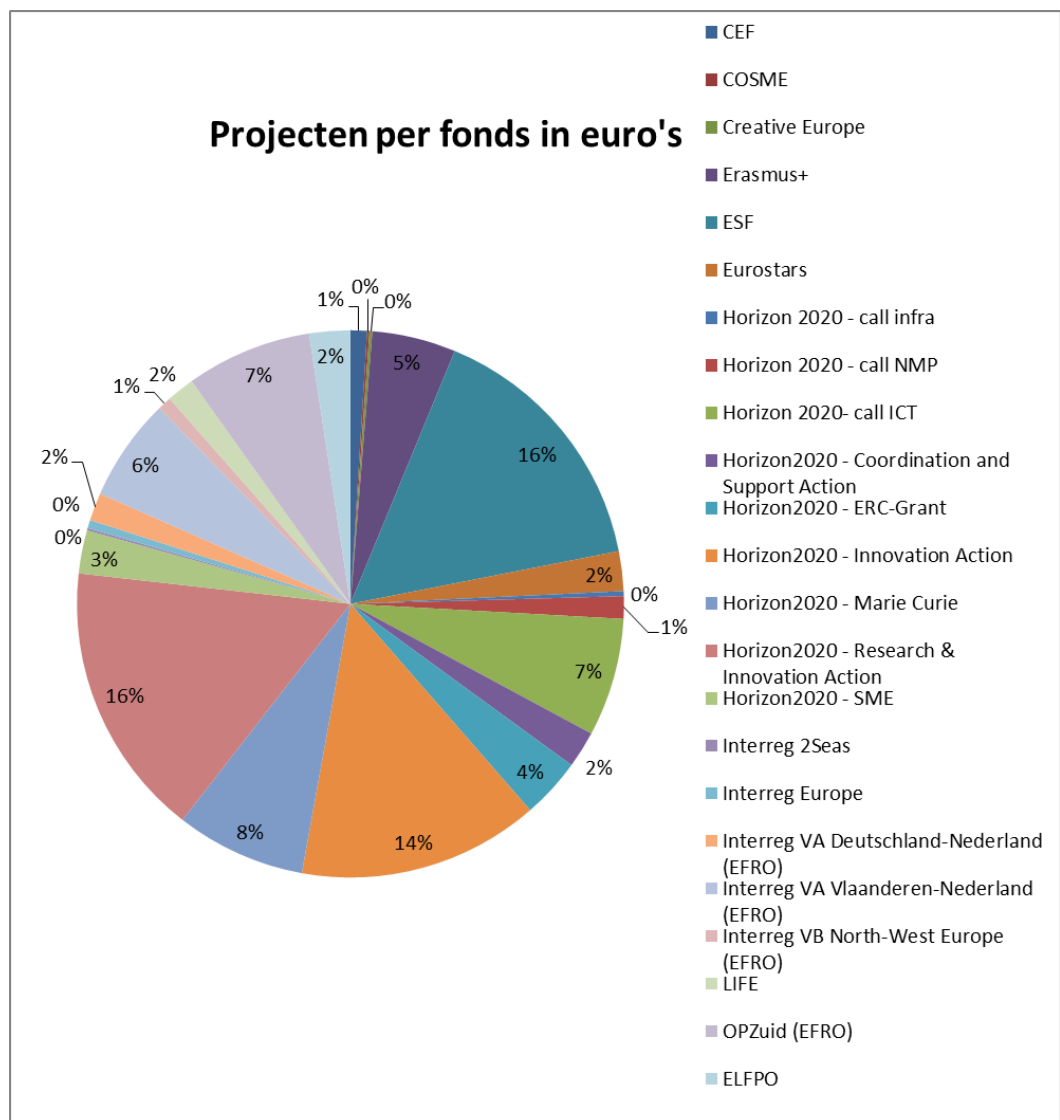
Fonds/programma	Aantal projecten	Totale subsidie
CEF ¹	2 ¹	€ 1.606.033,00 ¹
COSME	5	€ 223.067,50
Creative Europe	4	€ 282.313,00
ELFPO	59	€ 3.993.227,41
Erasmus+	61	€ 8.167.718,00
ESF	15	€ 25.872.600,00
Eurostars	16	€ 3.867.341,00
Horizon2020 - call infra	4	€ 484.972,80
Horizon2020 - call NMP	9	€ 2.191.581,00
Horizon2020 - call ICT	15	€ 11.517.226,40
Horizon2020 - Coordination and Support Action	16	€ 3.574.822,40
Horizon2020 - ERC-Grant	3	€ 5.885.958,00
Horizon2020 - Innovation Action	15	€ 23.526.762,60
Horizon2020 - Marie Curie	29	€ 12.668.604,60
Horizon2020 - Research & Innovation Action	55	€ 26.823.184,40
Horizon2020 - SME	7	€ 4.205.491,00
Interreg 2 Seas	1	€ 237.207,00
Interreg Europe	2	€ 802.704,30
Interreg VA Deutschland-Nederland (EFRO)	12	€ 2.698.648,04
Interreg VA Vlaanderen-Nederland (EFRO)	13	€ 10.055.985,74
Interreg VB North-West Europe (EFRO)	4	€ 1.338.325,00
LIFE	1	€ 2.699.557,00
OPZuid (EFRO)	29	€ 12.280.763,75
Eindtotaal	377	€ 165.004.093,94

Tabel 1: Brabantse projecten verdeeld naar fonds.

¹ In juli 2016 heeft de Europese Commissie haar voorstel bekend gemaakt voor subsidieverlening op basis van de CEF-call van november 2015. Hierin is het project ERTMS level 2 Kijfhoek – Roosendaal – Belgische grens opgenomen. Te verwachten subsidiebedrag is € 15.100.000.

Grafiek 1: Brabantse projecten verdeeld naar fonds in aantallen.

Grafiek 2: Projecten per fonds in euro's

Enkele opvallende constatering ten aanzien van de totaal verkregen informatie:

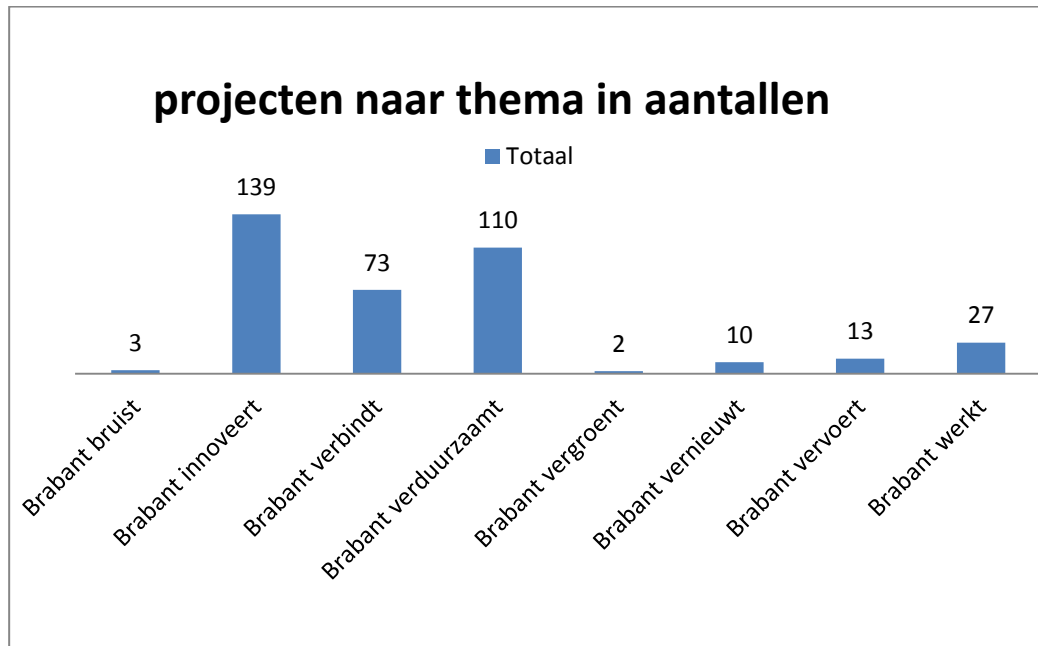
- Horizon2020 is een dominant programma in de 'oogst' van Noord-Brabant met 40% van het aantal projecten en 55% van de verworven euro's;
- De geografisch gelabelde programma's zijn daarna het meest relevant (32%): ESF met 15,6% van de euro's, OPZuid (EFRO) met 7,5% van de euro's en Interreg – verdeeld over vijf programma's – met 9% van de euro's;
- Binnen Horizon2020 zijn vooral binnen H2020 – RIA veel projecten goedgekeurd. Wanneer gekeken wordt naar toegekende euro's is dit programma het grootste. Echter ESF en H2020 – Innovation Action komen hier vlak achter qua grootte. Dit is opvallend gezien zij qua aantallen projecten verder achter lopen op H2020 – RIA. Bij ESF dient wel de opmerking gemaakt te worden dat het hier om vaste bedragen gaat die per arbeidsmarkt worden vastgesteld;
- Wat ook opvalt, is het grote aantal projecten onder Erasmus+. Onder dit programma zijn 61 projecten goedgekeurd, al deze projecten zijn samen goed voor € 8.167.718;
- De gemiddelde omvang van een project en het aandeel voor Brabantse partners daarin, varieert behoorlijk. Projecten onder Erasmus+ zijn gemiddeld beduidend kleiner dan bijvoorbeeld projecten onder Horizon. Gemiddeld het kleinst zijn de projecten onder ELFPO (gemiddeld volume circa € 67.000) en COSME (gemiddeld volume circa € 45.000).

Kort na het bevroren van de data naar peildatum 1 juni 2016, heeft de Europese Commissie haar voorstel gepubliceerd welke projecten zij voornemens is te honoreren uit de CEF-call van november 2015. In deze lijst is één project in Noord-Brabant opgenomen: ERTMS level 2 (European Rail Traffic Management System) op het spoortraject Kijfhoek – Roosendaal – Belgische grens. De te verwachten subsidiebijdrage aan dit project bedraagt maar liefst 15 miljoen euro. Met dit project stijgt de score in Brabant in één keer met 9% tot 180 miljoen euro.

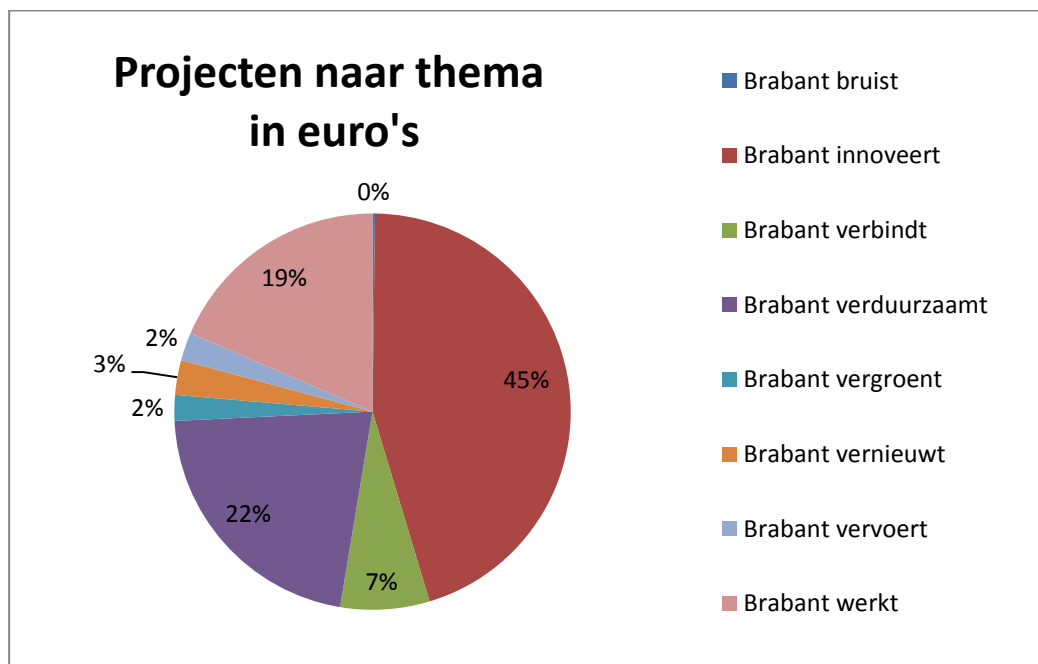
Ad. 2. De verdeling naar thema's van de Brabantse programmabegroting

Thema programma begroting	Aantal projecten	Totale subsidie
Brabant bruist	3	€ 331.526,63
Brabant innoveert	139	€ 74.492.951,06
Brabant verbindt	73	€ 12.005.128,70
Brabant verduurzaamt	110	€ 35.690.705,77
Brabant vergroent	2	€ 3.460.774,74
Brabant vernieuwt	10	€ 4.677.826,00
Brabant vervoert	13	€ 3.767.660,00
Brabant werkt	27	€ 30.577.521,04
Eindtotaal	377	€ 165.004.093,94

Tabel 2: Brabantse projecten naar thema van de programmabegroting in aantallen projecten en totale subsidie.

Grafiek 3: Projecten naar thema in aantallen

Grafiek 4: Projecten naar thema's in euro's

Enkele conclusies met betrekking tot de thema's uit het coalitieakkoord :

- 'Brabant innoveert' is met 139 projecten en een totaalbedrag van € 74.492.951,06 veruit het meest vertegenwoordigde thema binnen de verschillende verleende Brabantse aanvragen. Dit komt neer op 45% van het totaalbedrag aan ontvangen subsidies. De thema's 'Brabant verduurzaamt' (22%) en 'Brabant werkt' (19%) scoren daarna het meest, 'Brabant bruist' nauwelijks. Dit is verklaarbaar vanuit de Europese agenda waarvoor middelen beschikbaar zijn.

- 'Brabant verbindt' en 'Brabant verduurzaamt' zijn ook thema's die goed vertegenwoordigd zijn in aantallen projecten met respectievelijk 73 en 110 projecten. Al moet hier wel de opmerking gemaakt worden dat 'Brabant verbindt' met name zo goed kan scoren doordat alle Erasmus+ onder dit thema gecategoriseerd zijn. Dit komt naar voren door het kleinere subsidiebedrag dat onder dit thema valt, namelijk €12.005.128,70. Hieruit valt wederom af te leiden dat de subsidiebedragen per project in het Erasmus+ programma, kleiner zijn dan de Horizon2020-projecten die veelal onder 'Brabant innoveert' valt. Ditzelfde geldt in mindere mate voor 'Brabant verduurzaamt'. Alle ELFPO-projecten zijn onder dit thema geschaard, hierdoor valt het totaal bedrag aan subsidies lager uit dan verwacht mag worden aan de hand van het aantal projecten.
- Een thema dat minder vaak terugkomt is 'Brabant vervoert' terwijl logistiek toch een belangrijk speerpunt is voor provinciaal beleid. Slechts 13 projecten vallen onder dit thema. Qua gelande subsidiegelden is dit, na 'Brabant Bruist' de kleinste categorie, met 'slechts' € 3.767.660. Oorzaak hiervan is onder andere te vinden in het feit dat slechts twee Brabantse CEF-projecten zijn goedgekeurd in de betrokken tijdperiode.

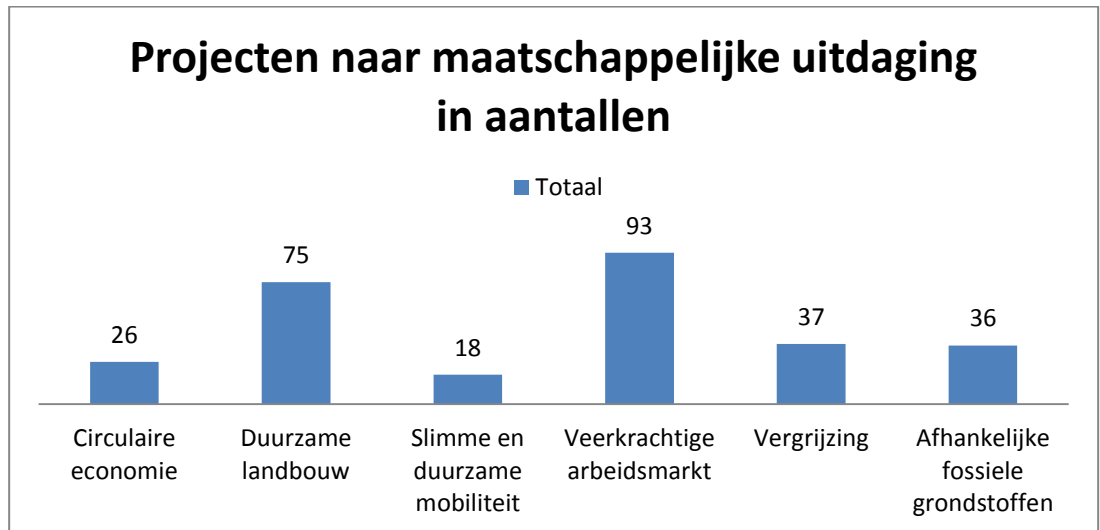
Ad. 3. De verdeling van de Brabantse projecten naar door de provincie Noord-Brabant opgestelde maatschappelijke uitdagingen

Provincie Noord-Brabant hanteert in haar eigen beleid een aantal maatschappelijke uitdagingen. De ordening naar deze maatschappelijke uitdaging is het meest arbitrair toegepast. De door Noord-Brabant benoemde uitdagingen wijken af van de 'grand societal challenges' die de Europese Commissie hanteert en die als uitgangspunt dienen voor veel programma's of calls daarbinnen.

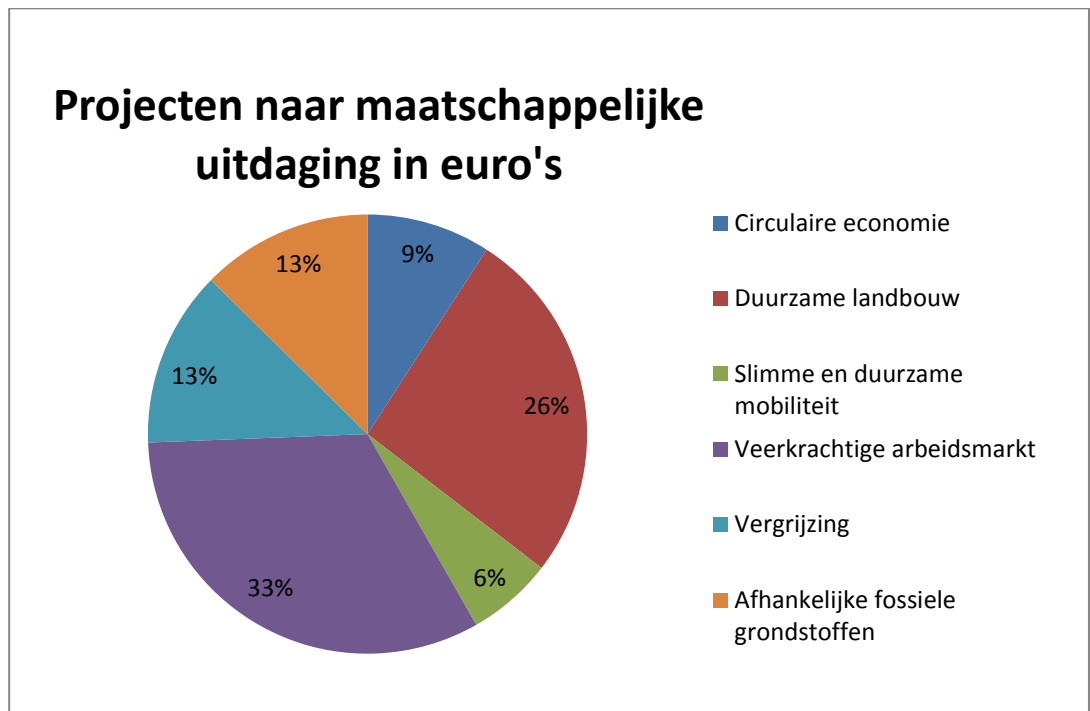
De interpretaties van projecttitels naar maatschappelijke uitdaging is het meest 'arbitrair'. Bij innovatieve projecten is zo goed als mogelijk gedacht aan het toepassingsgebied van de innovatie. Arbeidsmarktprojecten zijn allemaal gecategoriseerd onder 'veerkrachtige arbeidsmarkt', zorgprojecten allemaal onder 'vergrijzing'.

Maatschappelijke uitdaging	Aantal projecten	Totale subsidie
Circulaire economie	26	€ 14.911.510,96
Duurzame landbouw	75	€ 13.724.155,28
Slimme en duurzame mobiliteit	18	€ 6.124.663,96
Veerkrachtige arbeidsmarkt	93	€ 42.870.535,64
Vergrijzing	37	€ 16.013.198,70
Afhankelijke fossiele grondstoffen	36	€ 19.826.923,75
Totaal gecategoriseerd	285	€ 113.470.988,29
Niet gecategoriseerd	92	€ 51.533.105,65
Eindtotaal	377	€ 165.004.093,94

Tabel 3: Brabantse projecten naar maatschappelijke uitdaging in aantallen projecten en totale subsidie

Grafiek 5: Projecten naar maatschappelijke uitdaging in aantallen

Grafiek 6: Projecten naar maatschappelijke uitdaging in euro's

Wanneer gekeken wordt naar de door de provincie Noord-Brabant opgestelde maatschappelijke uitdagingen valt een aantal zaken op.

- Grootste categorieën binnen de maatschappelijke uitdagingen zijn 'Veerkrachtige arbeidsmarkt' en 'Niet gecategoriseerd'. Onder 'Veerkrachtige arbeidsmarkt' vallen veel projecten omdat alles ESF- en Erasmus+-projecten onder deze uitdaging zijn geschaard;

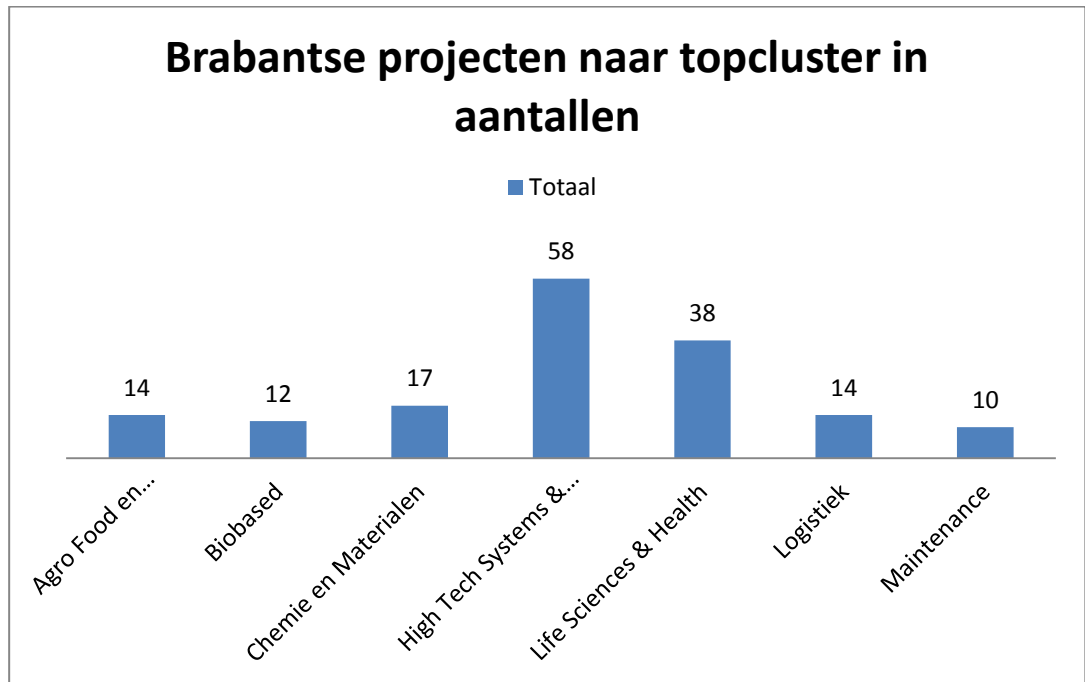
- Onder 'Niet van toepassing' staan bijna allemaal projecten die onder 'Brabant innoveert' vallen. De veelal innovatieve projecten, vaak gelinkt aan HTSM, zijn op basis van de openbaar toegankelijke gegevens niet goed te koppelen aan een Brabantse maatschappelijke uitdaging;
- Een andere goed vertegenwoordigde categorie is 'Duurzame landbouw', deze maatschappelijke uitdaging wordt vooral gevoed door de vele projecten onder ELFPO die allemaal onder deze uitdaging geschaard zijn;
- Andere goed vertegenwoordigde maatschappelijke uitdagingen zijn 'Vergrijzing' en 'Afhankelijke fossiele grondstoffen'. Onder 'Vergrijzing' worden vooral projecten geschaard die te koppelen zijn aan het medische innovaties van Philips in Eindhoven;
- Kleinste categorieën zijn 'Circulaire economie' en 'Slimme en duurzame mobiliteit'.

Ad.4. De verdeling van Brabantse projecten naar de door de provincie Noord-Brabant opgestelde topclusters

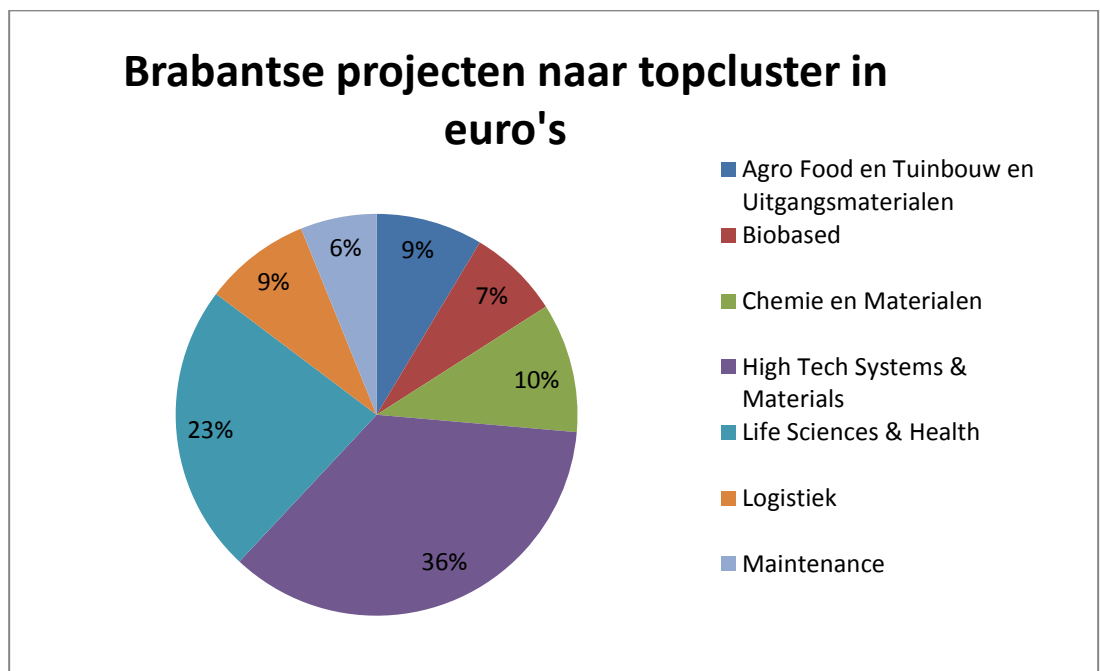
De categorisering naar topcluster is uitsluitend gedaan voor economisch getinte projecten. Grosso modo de projecten die zijn geschaard onder 'Brabant innoveert'. Dit betreft met name projecten onder Horizon2020 en OPZuid, deels onder Interreg en POP. Deze categorisering dekt ruim 50% van alle projecten, zowel naar aantal als naar geïnventariseerde euro's.

Topcluster	Aantal projecten	Totale subsidie
Agro Food en Tuinbouw en Uitgangsmaterialen	14	€ 7.211.473,67
Biobased	12	€ 6.224.845,63
Chemie en Materialen	17	€ 11.413.234,58
High Tech Systems & Materials	58	€ 34.480.103,65
Life Sciences & Health	38	€ 16.593.123,25
Logistiek	14	€ 4.213.326,20
Maintenance	10	€ 5.621.599,74
Totaal gecategoriseerd	163	€ 85.757.706,72
Niet gecategoriseerd	214	€ 79.246.387,22
Eindtotaal	377	€ 165.004.093,94

Tabel 4: Brabantse projecten naar topcluster in aantallen projecten en totale subsidie

Grafiek 7: Projecten naar Brabantse topclusters in aantallen

Grafiek 8: Projecten naar Brabantse topcluster in euro's

Enkele opvallende punten uit de ordening naar topcluster:

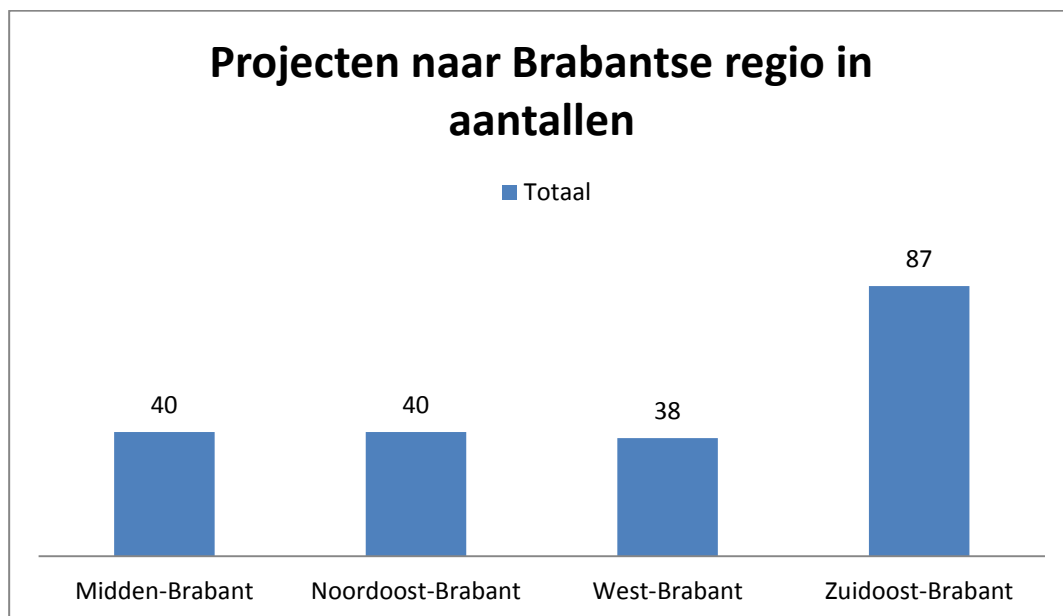
- High tech systems & materials is als topcluster het meest dominant (40%), gevolgd door Life sciences & health (19%) en Chemie (13%). Dit komt met name door de sterke clusters HTSM en Life Sciences & Health rondom Eindhoven.

- De relatief geringe score voor Logistiek en voor Maintenance valt op. De ambities voor deze topclusters zijn hoog en de economische en maatschappelijke vraagstukken voor deze sectoren omvangrijk. Deze sectoren an sich scoren minder op mate van innovativiteit, wat bij veel economische programma's wél een speerpunt is. Onder andere topclusters zullen innovatieve projecten zijn opgenomen die zich wel richten op deze topclusters, maar als crossover hun basis in een ander topcluster hebben, bijvoorbeeld HTSM.
- Ogenscheinlijk onevenwichtige scores zijn mogelijk mede te verklaren door het relatief hoge aantal niet gecategoriseerde projecten.

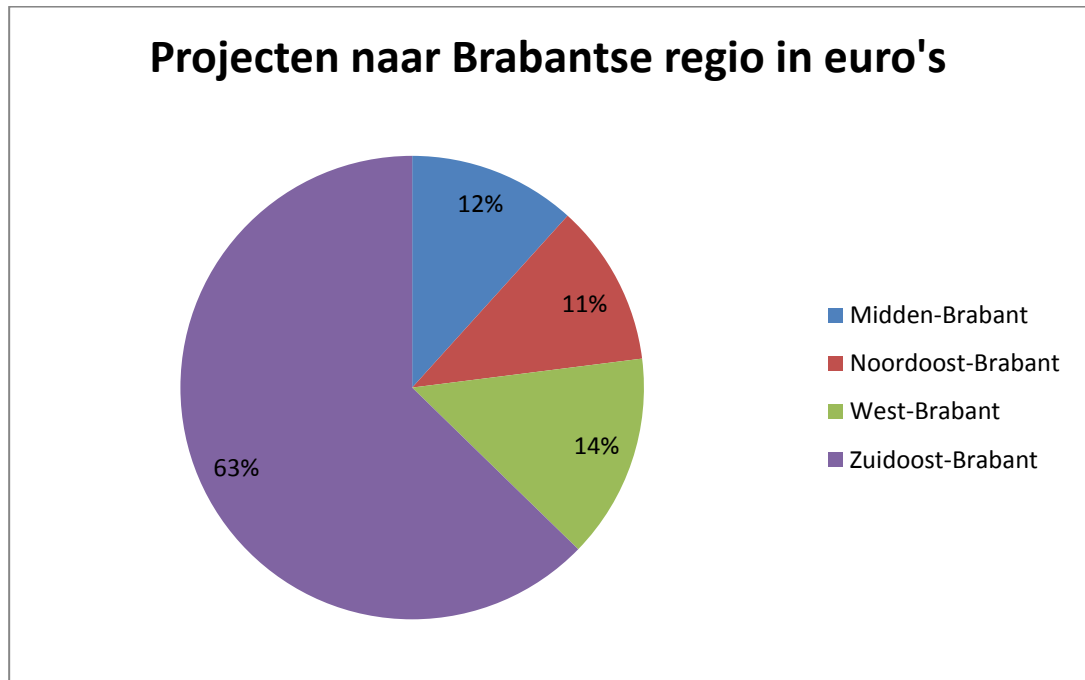
Ad. 5. De verdeling van projecten met Brabantse penvoerder naar Brabantse regio

Regio	Aantal projecten	Totale subsidie
Midden-Brabant	40	€ 11.022.191,43
Noordoost-Brabant	40	€ 10.648.108,61
West-Brabant	38	€ 13.454.994,49
Zuidoost-Brabant	87	€ 59.078.184,20
Totaal Brabantse penvoerders	205	€ 94.203.478,73
Projecten penvoerder buiten Brabant	173	€70.800.615,21
Totaal	377	€ 165.004.093,94

Tabel 5: Verdeling van projecten naar Brabantse regio in aantallen projecten en totale subsidie.

Grafiek 9: Projecten verdeeld naar Brabantse regio.

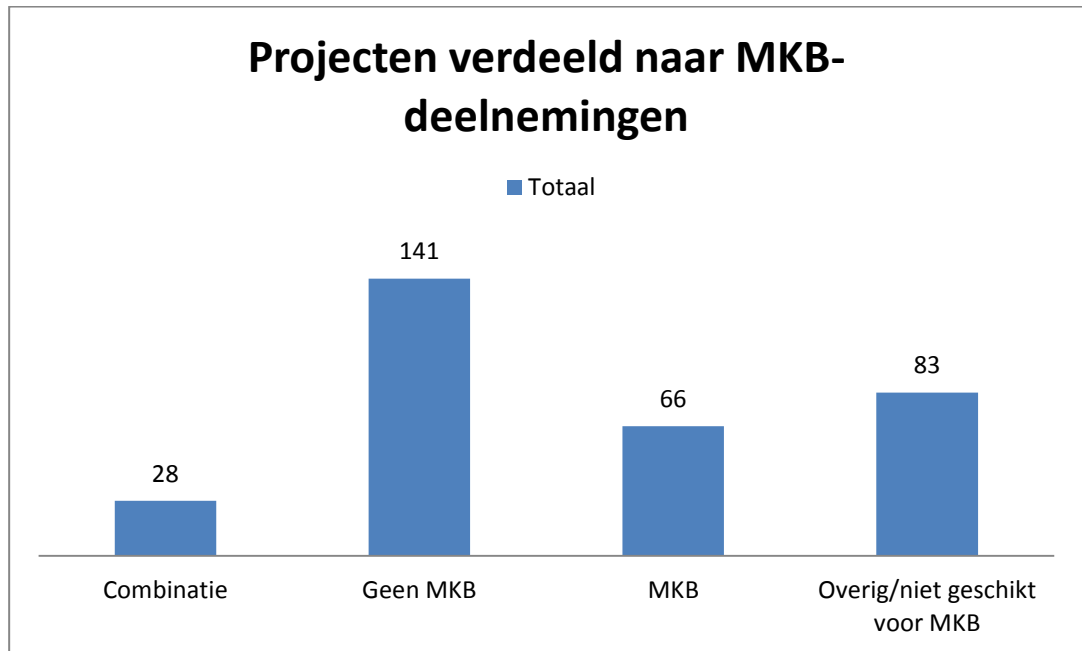
Grafiek 10: Projecten naar Brabantse regio's in euro's

Met betrekking tot de herkomstregio van de verschillende penvoerders van Brabantse projecten valt onderstaande op:

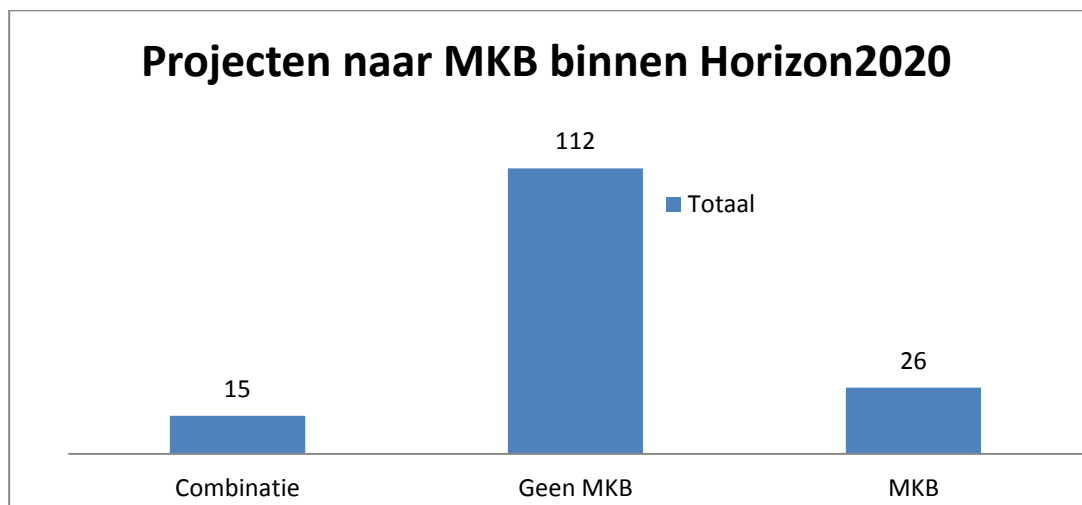
- Een fors deel van de projecten is afkomstig van ondernemingen gevestigd in Zuidoost-Brabant. Zowel in aantallen projecten als de totale subsidie: Zuidoost-Brabant is verantwoordelijk voor 42% van het aantal projecten en heeft daarmee 63% van de euro's binnen gehaald (gemeten naar projecten met Brabantse penvoerder en zijn locatie). Vooral met betrekking tot totale subsidie is het verschil opvallend. Zuidoost-Brabant haalt meer subsidie op dan alle overige regio's samen;
- De verdeling tussen Midden-, Noordoost- en West-Brabant is onderling zowel in aantallen als euro's gelijk;
- Wanneer gekeken wordt naar de vestigingsplek van de hoofdaanvrager valt op dat Eindhoven veruit de locatie is die het vaakst voorkomt, namelijk 60 keer. Op een tweede plek volgt Tilburg met 22 projecten;
- Vooruitlopend op 'ad 7.' hierna, wordt op deze plek reeds vermeld dat bij 29 van de 153 Horizon2020-projecten met Brabantse deelname, de penvoerder is gevestigd in Eindhoven (19% van de gevallen). Dit legt de basis voor een flink deel van het regionale overwicht in deze statistieken.

Ad. 6. Brabantse projecten verdeeld naar MKB-deelnemers, niet-MKB-deelnemers, combinatie en overig/projecten waar MKB niet voor in aanmerking komt

Voor een aantal programma's is gelukt de deename door MKB inzichtelijk te krijgen. Dit betreft met name Horizon2020 en de geografische programma's. Niet alle programma's of specifieke calls zijn geschikt c.q. bedoeld voor MKB. Binnen de Horizon2020-database is deelname door meer gedetailleerd MKB te achterhalen. Deze categorisering volgen hierna.

Grafiek 11: Projecten verdeeld naar MKB-deelnemingen

Grafiek 12: Projecten binnen Horizon2020 verdeeld naar MKB-deelnemingen

- Overig/niet geschikt voor MKB zijn programma's, waar het MKB niet voor in aanmerking komt, denk hierbij bijvoorbeeld aan Erasmus+.
- Wanneer gekeken wordt naar het type bedrijf betrokken bij de Brabantse aanvragen, dan valt op dat bij een groot aantal van de aanvragen het MKB betrokken is.
- Binnen Horizon2020 is de grootste categorie nog altijd 'Niet-MKB'. Hieruit blijkt dat een groot deel van de calls vooral haalbaar is voor grotere bedrijven, omdat internationale samenwerking vereist is en aanvragen veel mankracht vergen.

- Opgemerkt dient ook te worden dat veel van deze MKB'ers gevestigd zijn rondom Eindhoven. Echter voor Horizon2020-begrippen is het percentage MKB / Combinatie van MKB en niet-MKB erg hoog en met name hoger dan in andere regio's te zien is.

Ad. 7. De samenwerkingspartners per land in Horizon2020 en locatie buitenlandse penvoerders

Binnen de projecten onder Horizon2020 is in detail gekeken naar het land waar samenwerkingspartners zijn gevestigd. Voor projecten met een buitenlandse penvoerder is vervolgens tevens in kaart gebracht in welke plaats die penvoerder is gevestigd.

Tabel 6. Partners en penvoerders (binnen Horizon2020) naar land

Land			Land		
Duitsland	68	21	Turkije	5	-
Verenigd Koninkrijk	50	18	Cyprus	4	2
Frankrijk	44	7	Roemenië	3	-
België	37	10	Slowakije	3	-
Italië	37	8	Verenigde Staten (niet-EU)	3	-
Spanje	32	16	Bulgarije	2	-
Oostenrijk	23	5	Estland	2	-
Griekenland	20	4	IJsland	2	-
Zwitserland (niet-EU)	17	1	Luxemburg	2	-
Zweden	14	4	Taiwan (niet-EU)	2	-
Finland	14	1	Australië (niet-EU)	1	-
Polen	10	1	Canada (niet-EU)	1	-
Portugal	10	1	Kenia (niet-EU)	1	-
Israël (niet-EU)	10	-	Kirgizië (niet-EU)	1	-
Denemarken	9	1	Kroatië	1	-
Hongarije	9	-	Letland	1	-
Noorwegen	6	5	Rusland (niet-EU)	1	-
Ierland	6	1	Servië	1	-
Tsjechië	6	-	Uganda (niet-EU)	1	-
Slovenië	5	-	Vietnam (niet-EU)	1	-

 = partners

 = penvoerders

Op de volgende pagina's zijn hiervan infographics opgenomen.

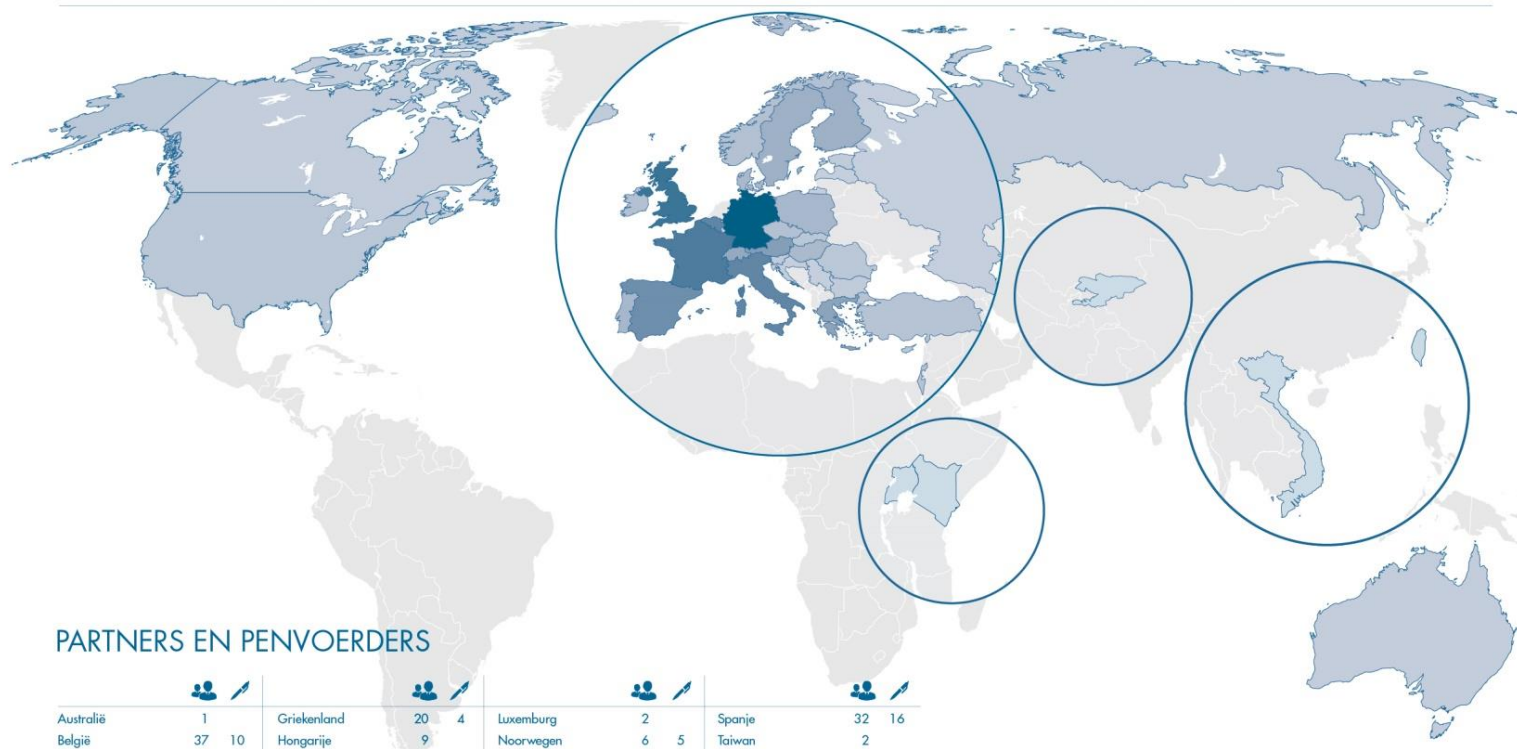
Enkele relevante constatering:

- Het blijkt dat er vooral samengewerkt wordt met organisaties uit Duitsland (68), Verenigd Koninkrijk (50), Frankrijk (44), België (37) en Italië (37). Dit weerspiegelt het belang van nabijheid;
- Horizon2020 biedt de mogelijkheid samen te werken met partners buiten de Europese Unie. Daarvan wordt in beperkte mate gebruik gemaakt.
- Binnen deze populatie is het aantal samenwerkingsprojecten met partners uit Israël (10) opvallend. Dit land is onderwerp van de internationaliseringsstrategie van Noord-Brabant;
- De penvoerders van de Horizon2020-projecten zijn 35x gevestigd in Noord-Brabant, 12x elders in Nederland, 105x buiten Nederland in Europa en 1x buiten de EU (Zwitserland);

- De buitenlandse penvoerders zijn erg verspreid gevestigd. Ook in deze ranglijst staat Duitsland bovenaan (21), met binnen Duitsland een concentratie rond München (7).
- Van de 153 Horizon2020-projecten met Brabantse deelname is de penvoerder in 29 gevallen gevestigd in Eindhoven (19%);
- Zowel in het aantal projecten met partners in Duitsland als in de locatie van buitenlandse penvoerders is de nadruk herkenbaar die Noord-Brabant legt op handelsrelaties met Beieren en Baden-Württemberg.

Grafiek 13: Samenwerkingspartners per land (Horizon2020-projecten)

INTERNATIONALE SAMENWERKINGEN

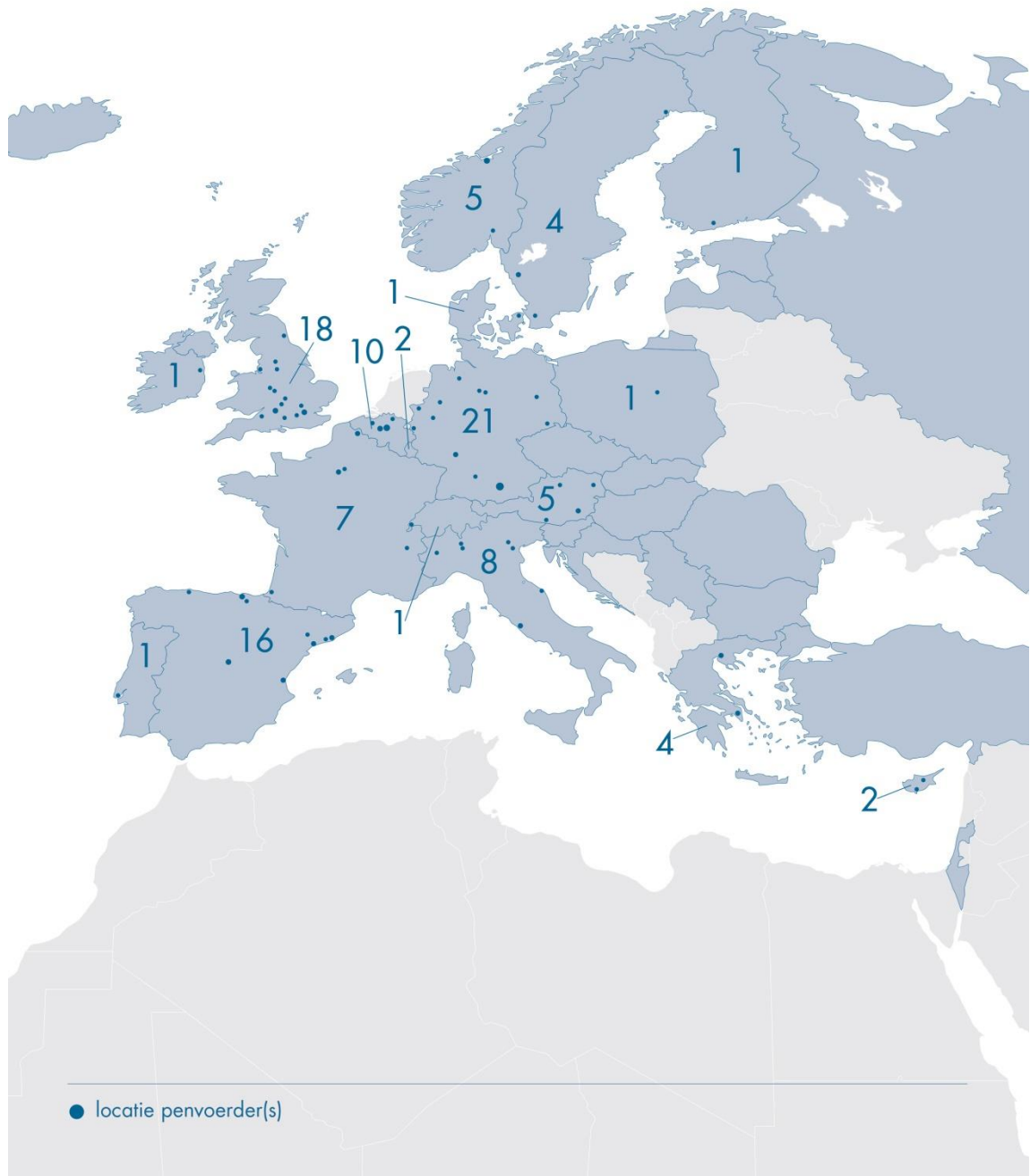

PARTNERS EN PENVOERDERS

											
Australië	1		Griekenland	20	4	Luxemburg	2		Spanje	32	16
België	37	10	Hongarije	9		Noorwegen	6	5	Taiwan	2	
Bulgarije	2		Ierland	6	1	Oostenrijk	23	5	Tsjechië	6	
Canada	1		Jsland	2		Polen	10	1	Turkije	5	
Cyprus	4	2	Israël	10		Portugal	10	1	Uganda	1	
Denemarken	9	1	Italië	37	8	Roemenië	3		Verenigd Koninkrijk	50	18
Duitsland	68	21	Kenia	1		Rusland	1		Verenigde Staten	3	
Estland	2		Kirgizië	1		Servië	1		Vietnam	1	
Finland	14	1	Kroatië	1		Slovenië	5		Zweden	14	4
Frankrijk	44	7	Letland	1		Slowakije	3		Zwitserland	17	1

Grafiek 14: Locaties buitenlandse penvoerders (Horizon2020-projecten)

LOCATIES PENVOERDERS

vijf

Analyse en reflectie

Disclaimer

Zowel in de samenvatting als in de inleiding staat hiervoor reeds vermeld dat er enkele haken en ogen zitten aan de gegevens. Zonder afbreuk te willen doen aan het uitvoerige en betekenisvolle karakter van deze inventarisatie, mag niet onvermeld blijven dat:

- de selectie van Europese programma's niet volledig is – er is ingezoomd op programma's die voor Noord-Brabant het meest van belang zijn;
- de gegevensverzameling is gedaan op basis van openbaar toegankelijke bronnen, directe contacten met uitvoeringsorganisaties en beleidsmedewerkers;
- de categorisering is gedaan op basis van beschikbare informatie, doordachte interpretatie daarvan en verificatiegesprekken met provinciale medewerkers.

Hierna volgt nadere reflectie op de dataverzameling. Ook zijn enkele vingeroefeningen opgenomen ten aanzien van de relatieve prestatie van Noord-Brabant en extrapolatie van de nu geïnventariseerde bijdrage van Europa een Brabantse projecten.

Reflectie op de dataverzameling

Het is gebleken dat de digitale, openbare databases goed op orde zijn. De informatie is toegankelijk, in het algemeen goed te herleiden naar Brabantse partners en is behoorlijk actueel.

De exacte categorisering naar Brabantse dimensies daarentegen is lastig. Deze worden uiteraard niet in de databases geregistreerd. De categorisering is met name gedaan op basis van de projecttitel, aangevuld met beschouwing op de betrokken partners en – waar beschikbaar – korte projectsamenvattingen op programmawebsites. Met een aanvullende, uitvoerige detailtoets op alle geïdentificeerde projecten kan de categorisering worden verbeterd; enerzijds check op de gegeven categorisering, anderzijds ter categorisering van nu nog niet (volledig) gelabelde projecten (de regels 'niet gecategoriseerd' in de tabellen in hoofdstuk 4).

Met name data over verleende subsidies is beschikbaar via de openbare digitale databronnen. Wanneer het gaat over afgewezen financiering of financiering in aanvraag, dan zijn deze gegevens summier. Zo zijn voor een groot programma zoals Horizon2020 geen van deze gegevens beschikbaar en zijn alleen goedgekeurde aanvragen te achterhalen. Met de provincie Noord-Brabant is dan ook afgesproken dit monitoringsysteem zo in te richten dat alleen goedgekeurde aanvragen opgenomen worden.

De nulmeting voor inventarisatie voor Noord-Brabant uit het monitoringsysteem van ERAC is gefixeerd op 1 juni 2016. Hierna is de database niet meer geactualiseerd. Uitzondering is gemaakt voor ELFPO (POP3). Gezien het belang van dit programma zijn hiervan de eerste goedgekeurde projecten opgenomen die dateren van de eerste helft van juli 2016.

Verder zijn ook pas de eerste calls met betrekking tot Interreg Europe, NWE, EMR en 2 Seas goedgekeurd terwijl Interreg Deutschland-Nederland en Vlaanderen-Nederland al verder in hun uitvoering zijn. Deze programma's leveren dan ook veel meer hits op met Brabantse partners dan de overige Interreg-programma's. Dit kan het beeld opwekken dat binnen dit programma veel meer Brabantse projecten plaatsvinden, maar dit komt dus doordat Vlaanderen-Nederland en Deutschland-Nederland al verder zijn in de uitvoering van hun programma.

Bij CEF-projecten en Eurostars-projecten is uit de database niet altijd op te maken hoeveel financiering nu daadwerkelijk terecht komt bij Brabantse partners. In deze gevallen is er voor gekozen om een indicatie van dit bedrag te berekenen door het totaal bedrag te delen door het aantal partners en aan de hand hiervan te bepalen welk deel enkel rekenkundig gemiddeld bij de Brabantse partners terecht zal komen.

Verder dient nog notie gemaakt te worden van de verschillende TNO-projecten die gevonden zijn in de Horizon2020 databases en opgenomen zijn in het monitoringsysteem. Aan de openbare databases is niet te zien in welke provincie de activiteiten uitgevoerd worden en waar de subsidies landen. Aangezien de hoofdvestiging van TNO in Zuid-Holland ligt, staan alle aanvragen dus ook op deze vestiging en is nergens te achterhalen welke TNO-projecten in Noord-Brabant uitgevoerd worden. Uit het interview dat ERAC heeft gevoerd met TNO in het kader van een ander onderzoek blijkt echter dat ruwweg 40% van de TNO-projecten in Noord-Brabant wordt uitgevoerd. Deze schatting hebben wij ook aangehouden in dit project. Wij hebben alle subsidiebedragen van projecten waarbij TNO betrokken is vermenigvuldigd met 0,4 om zo een beter beeld te krijgen van het totale subsidiebedrag. Voor selectie op projectniveau is te weinig informatie beschikbaar. Er zijn in totaal 318 Brabantse projecten gelokaliseerd, maar hier zijn dus alle TNO-projecten bij opgeteld. Het kan dus dat wanneer er meer inzicht is in de TNO-projecten dit totaal nog naar beneden kan worden gesteld.

Relatieve belang van inzet versus euro's

Geografische programma's versus thematische programma's

Uit de cijfers blijkt dat Noord-Brabant ruim 57 miljoen euro (32%) put uit regionaal gelabelde middelen: ESF, OPZuid, POP3 en Interreg. Dit zijn de geografische programma's van de Europese Commissie, waarbij de regio sturingsmogelijkheden heeft. Binnen Nederland gaat dit niet tot nauwelijks op voor ESF, dat nationaal wordt geprogrammeerd. Exclusief ESF – dat vanaf Rijksniveau wordt toebedeeld aan arbeidsmarktregio's – heeft provincie Noord-Brabant sturende invloed op circa 31,5 miljoen euro, oftewel 19% van de totale geïnventariseerde subsidies.

De thematische programma's – uitgevoerd onder directe programmering door de Europese Commissie zelf – zijn dus goed voor 68% van de euro's die in Brabant belanden. Enkel en alleen Horizon2020 daarin is al goed voor 55% van de euro's (ruim 90 miljoen euro). Uit onze werkzaamheden onttelen wij de indruk dat de provinciale aandacht hoofdzakelijk is gericht op de geografische programma's. Dit is wellicht opmerkelijk gezien het relatief geringere belang. Het is echter zeer begrijpelijk, omdat de provincie juist in die programma's eigen sturing kan inbrengen.

Men zou op basis van deze cijfers immers kunnen interpreteren dat deze programma's van groter belang zijn voor de provincie, dan de kleinere geografische programma's. Dit zou echter te kort door de bocht zijn. Weliswaar heeft een groter subsidiebedrag meer individuele impact voor het betreffende project. Bij de geografische programma's daarentegen is de provincie betrokken in programmering en uitvoering. In die betrokkenheid heeft de provincie grote mogelijkheden tot sturing van de inhoud op aansluiting naar provinciale beleidsdoelen en maatschappelijke uitdagingen. Door deze sturing hebben de projecten binnen de geografische programma's meer koppeling met de verschillende provinciale agenda en daarmee meer impact voor de regio als geheel.

Door de uitvoering in de regio zelf, worden aanvragers beter begeleid en ondersteund. Dit leidt tot een hogere slaagkans van aanvragen. Geografische programma's zijn daarmee meer bereikbaar, meer toegankelijk voor organisaties, dan de grote thematische programma's die met afstandelijke procedures en ondoorzichtige beoordelingen lage slagingspercentages kennen. Ter illustratie: van de Brabantse aanvragen onder OPZuid is 27% gehonoreerd, onder Horizon2020 ligt het percentage voor Nederland op 4% tot 19% (verschillende calls)². Ten slotte is het belangrijk op te merken dat bij geografische programma's de impact van projecten nog eens wordt vergroot door de inzet van provinciale cofinanciering.

Noord-Brabant in perspectief

Verworven euro's ten opzichte van het Bruto Regionaal Product

Op basis van vergelijkbare analyses voor Limburg en Zuid-Holland blijkt dat de score aan Europese middelen tussen deze drie provincies redelijk met elkaar in lijn liggen, wanneer wij dit afzetten tegen het bruto regionaal product³:

⇒ Provincie Noord-Brabant (incl. ERTMS)	0,181%
⇒ Provincie Zuid-Holland	0,177%
⇒ Provincie Noord-Brabant (excl. ERTMS)	0,165%
⇒ Provincie Limburg	0,164%

Deze momentopname is erg getekend door grote CEF-projecten. In Limburg zijn twee subsidies in 2015 verleend en derhalve opgenomen in de score. In Noord-Brabant is het project ERTMS Kijfhoek-Roosendaal niet inbegrepen, omdat de verlening (ad € 15,9 miljoen euro) op moment van schrijven nog een advies binnen de Europese Commissie is. Wanneer dat project al wel zou worden meegerekend, is de score voor Noord-Brabant 0,18%.

Verworven euro's per inwoner

Een andere variabele die kan worden berekend, is hoeveel euro per inwoner terecht komt in de drie onderzochte provincies. Dit levert het volgende overzicht op:

⇒ Provincie Noord-Brabant (incl. ERTMS)	€ 72,14
⇒ Provincie Zuid-Holland	€ 69,53
⇒ Provincie Noord-Brabant (excl. ERTMS)	€ 66,13
⇒ Provincie Limburg	€ 53,77

² Bron: Brief van Ministerie EZ aan de Tweede Kamer d.d. 28 mei 2015

³ Bedrag uit de inventarisatie afgezet tegen het Bruto Regionaal Product 2014 (bron: CBS).

Er kan dus worden gesteld worden dat de provincie Noord-Brabant profiteert van de verschillende Europese subsidieprogramma's en dat er sprake is van de grootste netto-opbrengst per inwoner van de verschillende onderzochte provincies.

Ook bij deze score moet er op gelet worden dat dit slechts een momentopname is en dat de cijfers van Zuid-Holland gekleurd worden door enkele grote CEF-projecten. De invloed van dergelijke grote projecten blijkt bijvoorbeeld ook uit het feit dat binnen de provincie Brabant een groter aantal projecten wordt uitgevoerd ten opzichte van de provincie Zuid-Holland. Wanneer CEF bij alle drie deze provincies geheel buiten beschouwing wordt gelaten, krijgen we een groter verschil tussen Noord-Brabant en Zuid-Holland. In deze theoretische situatie is de opbrengst per inwoner in Brabant € 65 en in Zuid-Holland € 51. Dit is een vrij fors verschil van € 14, oftewel ruim 27%.

Ranking individuele begunstigden Horizon2020

De Europese Commissie heeft binnen Horizon2020 een eigen monitoring uitgevoerd naar individuele begunstigden. Hieruit blijkt dat enkele Brabantse organisaties goed scoren. Zo is de Technische Universiteit Eindhoven internationaal gezien de 26ste best presterende universiteit binnen het programma. Ten opzichte van andere Nederlandse universiteiten is dit een hoge positie: van de 33 Nederlandse kennisinstellingen in Horizon2020 hebben alleen TU Delft en de beide Amsterdamse universiteiten (inclusief VU Medisch Centrum) hoger gescoord tot dusverre. ASML, Philips Electronics en Philips Medical behoren tot de top vijftig van bedrijven binnen het Horizon2020-programma. Op organisatieniveau kan dus gesteld worden dat Brabantse partijen goed meedraaien in dit programma.

Wanneer er gekeken wordt naar andere programma's valt bijvoorbeeld ook op dat dat Brabantse partijen goed scoren binnen Erasmus+, maar minder binnen CEF. Binnen EFSI zijn helemaal geen projecten goedgekeurd. Een goede score is echter te zien binnen Eurostars. Het is echter erg lastig om een oordeel te geven in algemene zin of Brabant het nu goed doet of niet. Zoals hierboven beschreven zijn er Brabantse partijen die tot de koplopers in Europe gerekend kunnen worden.

Historische score Zuidoost-Brabant onder het Zevende Kaderprogramma

Als we verder terugkijken in de tijd en de periode 2007-2013 erbij pakken, zien we dat Zuidoost-Brabant de vijfde best presterende regio is in Nederland wat betreft KP7, de voorloper van Horizon2020. Maar liefst 10% van alle Nederlandse KP7-gelden, is neergeslagen in deze regio. Van de overige Brabantse regio's zijn helaas geen cijfers bekend. Hieronder is in een tabel een vergelijking gemaakt tussen Nederlandse regio's in KP7:

Regio	Deelnames	% van totaal NL deelnames	EC contributie (in miljoenen €)	% van totaal NL EC contributie
Groot-Amsterdam	1.363	17%	582,52	17%
Delft-Westland	1.068	13%	443,14	13%
Utrecht	809	10%	352,06	11%
Veluwe	727	9%	247,37	7%
Zuidoost-Noord-Brabant	697	9%	323,58	10%

Naast de analyses die zijn gemaakt aan de hand van de draaitabellen, valt nog een aantal algemene zaken op:

- Wanneer wordt ingezoomd op penvoerderschappen binnen Horizon2020, blijkt dat deze rol meestal bij buitenlandse partners ligt. Brabantse partijen zijn slechts zelden penvoerder. Als er al een Brabants penvoerderschap is, dan is dit meestal een Eindhovense partij;
- Verder valt op dat de Universiteit van Tilburg bij weinig Horizon2020-projecten betrokken is. In totaal bij acht projecten, waarvan drie als penvoerder. Dit is begrijpelijk vanuit de relatieve 'nieuwheid' van sociale wetenschappen in Horizon2020 (na de opeenvolgende Kaderprogramma's die hoofdzakelijk technisch wetenschappelijk waren gericht), maar ook opvallend aangezien de sociale component steeds belangrijker wordt binnen Horizon2020. Na een opstartperiode lijken hier nog meer kansen voor de UvT te liggen;
- Van de in totaal 84 Nederlandse Eurostars-projecten zijn er 16 Brabants. Dit komt neer op bijna één op de vijf projecten. Een erg hoge score in nationaal perspectief;
- Eerder is al vermeld dat er in totaal 29 projecten zijn goedgekeurd onder OPZuid (EFRO). Daarnaast zijn echter 78 projecten afgewezen. Wanneer dit vergeleken wordt naar het totaal aantal beoordeelde projecten (107) valt op te maken dat in totaal 73% van de Brabantse aanvragen is afgewezen. Dit komt neer op succesratio van 27%. Deze ratio is gelijk aan Limburg: 12 verleningen uit 45 aanvragen.
- Binnen Horizon2020 bestaat een apart MKB-instrument. Binnen deze apart MKB-calls zijn in totaal 76 Nederlandse projecten goedgekeurd. Hiervan worden er in totaal 13 uitgevoerd door een Brabantse MKB'er. Dit komt neer op 17% van het totaal. Alleen Noord- en Zuid-Holland scoren wat dit betreft beter met respectievelijk 25% en 24% van het totaal.

Impact van Europese euro's ten opzichte van provinciale begroting

Als de Brabantse begroting van de jaren 2015 en 2016 erbij gepakt wordt, blijkt dat de provincie in totaal circa € 1,5 miljard aan lasten heeft. Wanneer de organisatiekosten van dit bedrag worden afgehaald, ontstaat er een 'externe investeringsimpuls' van ruim € 1,2 miljard over twee jaar. Bij dit bedrag zijn de mutaties naar de reserves niet meegerekend. Voor anderhalf jaar – het tijdvak van deze inventarisatie – gemakshalve op 75% oftewel € 900 miljoen gecijferd. Wanneer dit wordt vergeleken met het bedrag van €165 miljoen aan Europese subsidies dat in Noord-Brabant is verworven, dan kan gesteld worden dat deze extern verworven financiering 18% is van het totaal dat uitgegeven wordt door de provincie Noord-Brabant. Zo bezien een significante impuls die direct ten goede komt aan Brabantse organisaties en Brabantse projecten.

Plaatsing in meerjarig perspectief

Raming voor verdere programmaperiode

In ongeveer anderhalf jaar is er € 165 miljoen Europese subsidie verleend aan projecten en ontvangers in Brabant uit Europese programma's in de periode 2014-2020. De projecten onder deze periode mogen tot en met 2023 in uitvoering zijn. Omdat veel programma's pas eind 2014, begin 2015 daadwerkelijk zijn gestart, is de effectieve doorlooptijd 2015 tot en met 2023.

De periode belooft dus effectief zo'n negen jaren. Dit is een factor zes ten opzichte van de nu verstreken anderhalve jaar. Een dergelijke rekenkundige extrapolatie zou geen rekening houden met de gangbare 'dynamiek' in Europese programmaperiodes. In de eerste jaren worden vaak grotere budgetten opengesteld in plaats van gelijke tranches door alle programmajaren heen. Op basis van de langjarige ervaring binnen ERAC wordt de aanname gedaan dat 'factor vier' ten opzichte van de eerste anderhalf jaar realistisch is. De extrapolatie tot en met 2023 belooft daarmee **€ 660 miljoen euro** aan Europese subsidies in Noord-Brabant.

Nuanceringen bij de uitkomsten

Voor een volledig begrip, mede gericht op adequate aanbevelingen (zie hoofdstuk zes), plaatsen wij bij deze uitkomsten tevens enkele belangrijke nuanceringen. ERAC hecht er waarde aan, de gemeten cijfers uit de nulmeting over de eerste periode van de Europese programmaperiode tot en met 1 juni 2016 hiermee in een correct (meerjarig) perspectief te plaatsen.

Ten eerste de grootste nuancering. De Europese periode 2014-2020 is voor veel programma's effectief pas in 2015 in uitvoering gegaan, in 2014 zijn slechts enkele projecten geïdentificeerd. In 2015 zijn veel nieuwe Europese programma's open gegaan voor aanvragen. Deze programma's zijn enkele jaren geleden al gestart met de voorbereiding, veelal ook in openbare consultatie met stakeholders. Veel partijen zaten dan ook op de openstellingen te wachten en hadden reeds projecten vergaand voorbereid. Deze fors gevulde 'pijplijn' is te merken aan de vele indieningen voor de eerste calls van Horizon2020, de eerste reeks openstellingen van OPZuid, de eerste projectenoproep van Interreg VA Vlaanderen-Nederland en Interreg VA Deutschland-Nederland, etc.

Aandachtspunt daarnaast is het creëren van meer diepgang in de categorisering naar ondersteuning van de coalitiedoelstellingen door de geïnventariseerde Europese financiering. Alle projecten zijn in meer of mindere mate te koppelen zijn aan deze thema's en er is in deze zin wel degelijk een bijdrage. Wanneer echter gekeken wordt naar de maatschappelijke uitdagingen zoals de provincie deze geformuleerd heeft, dan is deze koppeling lastiger te maken. Een heel grote categorie innovatieprojecten is (op basis van de titel) niet direct te scharen onder één bepaalde maatschappelijke uitdaging. Vooral projecten onder HTSM of chemie en materialen vertalen zich lastig direct naar maatschappelijke uitdagingen zoals de provincie deze geformuleerd heeft. Dit is een onnauwkeurigheid die voor verdere verbijzondering uitvoerige en intensieve werkzaamheden vergt.

zes

Aanbevelingen voor vervolg

De ambitie van de provincie krijgt meer impact wanneer het niet blijft bij éénrichtingsverkeer van provincie naar de subsidieontvangers. Kennis krijgt meerwaarde wanneer partners ervaringen, inzichten en valkuilen met elkaar durven te delen. De provincie heeft met deze nulmeting en met de voorgenomen periodieke actualisering van de inventarisatie het voortouw genomen. Verder leereffect over en weer zal optreden door interactie. Als aanbevelingen daarom:

- Er kan meer geïnvesteerd worden in de kennis van de thematische programma's, buiten de (geografische) programma's waar de provincie direct een rol in heeft. Wij raden aan per beleidsthema echte 'ontwikkel-capaciteit' in te richten: medewerkers die een specialisme in Europese financiering opbouwen, gericht op de respectieve thema's. Hiermee kan binnen de provincie een intern netwerk van Europese financieringskennis worden gevormd (voortbordurend op het eerdere trainingsprogramma Europese projectontwikkeling).
- Overweeg binnen deze ontwikkelcapaciteit enerzijds meer ambtelijk specialisme op de thematische programma's, anderzijds in de vorm van een *projectstimuleringsregeling*. Door het beschikbaar stellen van budget voor projectontwikkeling zal de provincie eerder worden benaderd door potentiële projecten.
- Organiseer een 'Europees financieringsevent' voor alle geïnventariseerde initiatiefnemers (deels naar voorbeeld van de Europese subsidiedag natuur & milieu). Trek hierbij in nauwe samenwerking op met zowel de provinciale beleidsafdelingen als de Europa- / public affairs specialisten. Met een dergelijk event kan het algemene kennisniveau worden verhoogd en ruimte worden geboden aan het delen van informatie.
- Neem het initiatief om meer bekendheid te geven en informatie te wisselen over revolverend financieren (fondsen, EFSI/Juncker). De provincie is op dit terrein reeds zeer actief, onder andere in nauwe samenspraak met het NIA. Hoewel nog geen revolverende initiatieven zijn geïdentificeerd, is de verwachting dat revolverend financieren aan belang gaat winnen ten opzichte van het subsidie-instrument. Maak een actieve agenda om het gebruik van revolverende middelen te stimuleren, waarbij de reeds gevormde acties van de provincie binnen afdeling economie ook voor andere afdelingen worden ontsloten en verkend.
- Er wordt zichtbaar al veel geïnvesteerd in communicatie, desalniettemin blijft er ruimte voor intensivering van deze communicatie. Waar er nu vooral gefocust wordt op algemene communicatie, kan er meer aandacht gegeven worden aan communicatie over specifieke onderwerpen of aanleidingen. Denk hierbij aan communicatie over 'tips & tricks', om successen te vieren of kennisdeling op gang te houden.

- Selecteer de meest relevante subsidieverstrekende organisaties c.q. *national contact points* (waarmee nu nog geen contact bestaat) en ga kennis maken, of nodig hen uit. Het is nuttig om een goed contact te onderhouden met deze organisaties aangezien veel informatievergaring en communicatie vanuit Brussel via deze instanties verloopt.
- Organiseer naar aanleiding van deze inventarisatie een interne bijeenkomst om het interne en externe netwerk in beeld te krijgen en benoem actief contactpersonen voor actualisatie van de database op geregelde tijdsmomenten. Op deze wijze creëert de provincie een intern 'Europanetwerk'.

Wat opvalt aan de verschillende Erasmus+-aanvragen is dat vaak dezelfde scholen aanvragen indienen die goedgekeurd worden. Wanneer gekeken wordt naar scholen waarvan de aanvragen afgewezen worden, komen hele andere namen tevoorschijn. Eenzelfde tendens is zichtbaar bij de Creative Europe aanvragen, van de vier goedgekeurde aanvragen in totaal, zijn drie afkomstig van Brabantse organisaties.

- Inventariseer welke scholen interesse hebben in Erasmus+ en biedt deze scholen hulp aan. Op deze manier kan snel veel winst geboekt worden en maken meer organisaties kennis met de mogelijkheden van de Europese programma's en kan via deze programma's geïnvesteerd worden in de kwaliteit van het Brabantse onderwijs en dus in de toekomstige potentiële beroepsbevolking.
- Bij het fonds Creative Europe, liggen nog kansen om meer awareness te creëren bij Brabantse partijen zodat kansen binnen dit programma eerder gesignaleerd worden en benut kunnen worden. Het is opvallend dat de goedgekeurde projecten zich rondom een plaats concentreren. Wanneer meer partijen zich bewust zijn van de kansen van dit programma en van de ervaringen uit Breda kunnen leren, zullen uiteindelijk meer Brabantse partijen van deze programma's profiteren.

In de verschillende programma's waarin de provincie Noord-Brabant als cofinancier optreedt, is niet altijd duidelijk hoeveel de totale projectkosten zijn voor de Brabantse organisaties. Om een beeld te krijgen hoe Brabantse euro's vermenigvuldigd worden via Europese euro's kan een zogenoemde multiplier berekend worden. Dit is bestuurlijk vaak een gewenst cijfer.

- Inventariseer de totale subsidiabele projectkosten van Brabantse organisaties, de totale externe financiering en de cofinanciering van de provincie Noord-Brabant per project en bereken aan de hand hiervan de multiplier.

Uit de reacties op de eerste resultaten van de inventarisatie, die ERAC kreeg in de gesprekken die wij hebben gevoerd met de verschillende stakeholders binnen de provincie, blijkt dat er binnen de provincie nog relatief weinig in beeld is van de Europese middelen die neerslaan in Noord-Brabant. Men was 'aangenaam verrast' met de oogst. Hierdoor kon de provincie echter weinig aanvulling c.q. aanpassing geven op de aangebrachte categorisering.

- Met een aanvullende, uitvoerige detailtoets op alle geïdentificeerde projecten kan de categorisering worden verbeterd; enerzijds check op de gegeven categorisering, anderzijds ter categorisering van nu nog niet (volledig) gelabelde projecten (de regels 'niet gecategoriseerd' in de tabellen in hoofdstuk 4).

- Actualiseer de inventarisatie periodiek en communiceer hierover. Op deze manier ontstaat een beter bewustzijn van de Europese middelen die terecht komen in Noord-Brabant en ontstaat een beter beeld van de grote impact van deze bedragen.

Wanneer gekeken wordt naar de landen/regio's waar de samenwerkingspartners vandaan komen binnen Brabantse projecten, valt op dat er met name wordt samengewerkt met de verschillende (grote) landen rondom Nederland, maar ook met bijvoorbeeld Israël. Meeste samenwerking vindt plaats met Zuid-Duitsland. Dit beeld sluit aan op het algemene beginsel van 'nabijheid' in samenwerking, maar ook op de internationaliseringsstrategie van de provincie. Daarin wordt onder andere ingezet op samenwerking met Beieren en Israël.

- Gebruik de kaart met samenwerkingspartners binnen en buiten Europa bij het opzetten en evalueren van de provinciale internationaliseringsstrategie. Kijk met welke regio er veel wordt samengewerkt en zet hier extra op in, een voorbeeld hiervan is Israël, maar ook met Griekse organisaties wordt door meerdere Brabantse partijen samengewerkt.